

บทที่ 4

การวิเคราะห์คุณค่าลักษณะพื้นที่ศึกษา

จากการทราบข้อมูลความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ศึกษาแล้วนั้น การศึกษาชุมชนในพื้นที่ศึกษานั้นยังต้องคำนึงถึงลักษณะต่างๆของพื้นที่ศึกษาว่ามีคุณค่าอย่างไร มีประเด็นปัญหาตรงไหน หรือ บทบาทของชุมชนที่มีต่อสิ่งรอบข้างเป็นอย่างไร บทบาทของคนในชุมชนเป็นอย่างไร ซึ่งในการศึกษาความสำคัญของพื้นที่ศึกษานี้จะทำให้สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์คุณค่าของชุมชนในพื้นที่ศึกษา ทำให้นำไปสู่เป้าหมายของการกำหนดกรอบของพื้นที่ศึกษาได้ว่าจะเกิดขึ้นได้ไปในแนวทางใด(เพื่อสืบเนื่องถึงสภาพที่จะเกิดขึ้นในอนาคตว่ามีทิศทางการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชนไปในแนวทิศทางใด) นอกจากนี้การศึกษาความสำคัญของพื้นที่ศึกษาในบทนี้ทำให้เกิดการรับรู้และประมวลวิเคราะห์ข้อมูลจากในพื้นที่ศึกษาส่งผลให้มองเห็นคุณค่าลักษณะน่าสนใจที่สามารถบ่งบอกได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ช่วยส่งเสริมให้บุคคลทั่วไปทั้งคนในพื้นที่ศึกษาและนอกพื้นที่ศึกษาเล็งเห็นความสำคัญอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะชนต่อไป ซึ่งในการเข้าทำการศึกษาพื้นที่ศึกษานั้นจะทำให้ทราบถึงศักยภาพของชุมชนเรือนแพในพื้นที่ศึกษาว่าจะใช้การวางแนวทางเข้าจัดการกับพื้นที่ในแนวทางใดและสามารถจะนำข้อมูลนี้ไปใช้ในการศึกษาต่อหรือใช้ศึกษาพื้นที่อื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกันได้ดียิ่งขึ้น

ในการศึกษาลักษณะสภาพของพื้นที่ศึกษานี้ แบ่งการศึกษาในขั้นนี้ออกได้เป็นดังนี้

4.1 การวิเคราะห์คุณค่าลักษณะทางกายภาพพื้นที่ศึกษา

ในการศึกษาลักษณะพื้นที่ศึกษานั้นต้องศึกษาถึงลักษณะทางกายภาพและวิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชนในพื้นที่ศึกษาซึ่งจำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงความสำคัญของชุมชนในพื้นที่ศึกษาว่ามีเอกลักษณ์และคุณลักษณะใดที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ จึงจะนำไปเป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์เสนอมาตรการแนวทางที่เหมาะสมกับพื้นที่

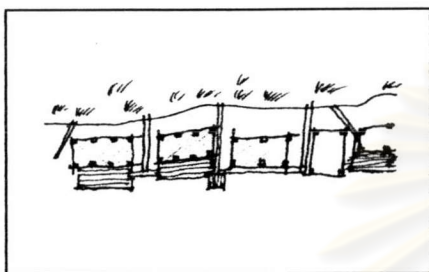
4.1.1. การจัดเรียงตัวและที่ตั้งเรือนแพในพื้นที่ศึกษา

ชุมชนเรือนแพในบริเวณพื้นที่ศึกษาในตัวเมืองเทศบาลอุทัยธานี ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำสะแกกรังทั้งสองฟากฝั่ง ลักษณะของแม่น้ำสะแกกรังจะไหลผ่านด้านข้างของตัวเมืองอุทัยธานีฝั่งตะวันออก ชุมชนชาวแพจะจอดเรือนแพเรียงรายเป็นแถวตามลำน้ำที่มีลักษณะเป็นเส้นตรงไม่คดโค้ง ทำให้การจัดเรียงตัวของเรือนแพเรียงต่อกันเป็นลักษณะเส้นตรง

4.1.1-ก รูปแบบที่ตั้งชุมชนเรือนแพในพื้นที่ศึกษา

ในเรื่องรูปแบบลักษณะของการตั้งเรือนแพของชุมชนชาวแพนั้น พบว่า การจอดเรือนแพเพื่อพักอาศัยจะจอดเรียงรายเป็นลักษณะแนวยาวขนานกับพื้นที่ริมตลิ่ง ตั้งเรียงอยู่ริมทั้งสองฟากฝั่งแม่น้ำยาวตลอดพื้นที่ศึกษาตั้งแต่บริเวณหน้าตลาดเทศบาลใต้(ใต้สะพานข้ามแม่น้ำสะแกกรังหน้าตลาดเทศบาลใต้)ตั้งเรียงรายตลอดแนวแม่น้ำจนสุดปากน้ำท่าโพ จัดได้ว่าเป็นการตั้งถิ่นฐานในรูปแบบ RIVER LINEAR SETTLEMENT ซึ่งเป็นลักษณะการตั้งถิ่นฐานแบบดั้งเดิมของไทยตามลำน้ำ เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีความสมบูรณ์และมีความ

สะดวกสบายในการอาศัยน้ำจากแม่น้ำในการอุปโภคบริโภคและใช้เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งและที่สำคัญยังเป็นบริเวณที่ตั้งของจุดศูนย์กลางของเมือง อาณาบริเวณของกลุ่มชุมชนชาวแพนี้บางที่จะตั้งถิ่นฐานกันเป็นกลุ่มๆ สลับกับตั้งถิ่นฐานแบบแยกเดี่ยวเป็นเอกเทศ และถ้าตรงที่ตั้งนั้นมีการเรือนแพหนาแน่นมากมีเรือนแพจอดเกือบจะชิดติดกัน การตั้งเรือนแพจะซ้อนชั้นออกไปเรื่อยๆ เข้าไปทางลำน้ำแล้วแต่ว่าจะตั้งอยู่หน้าสถานที่ที่สำคัญใด ถ้าสถานที่นั้นมีความสำคัญกับพื้นที่ศึกษามากบริเวณด้านลำน้ำที่มีเรือนแพอยู่ก็จะมีความหนาแน่นของเรือนแพมาก เช่นหน้าตลาดเทศบาลเพราะเป็นบริเวณสะดวกต่อการทำการค้าและสาธารณูปโภค สาธารณูปการ สมบูรณ์ และในบางช่วงจะมีการจอดเรือนแพกันอยู่ห่างๆ

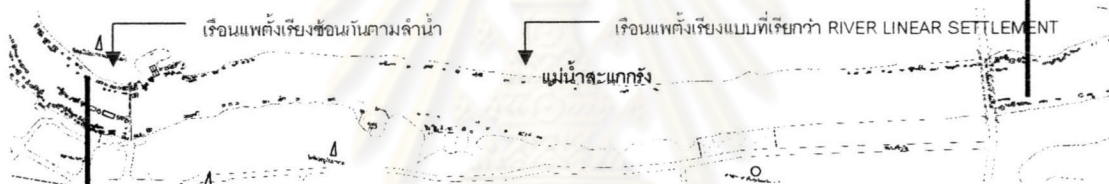


ภาพที่ 4.1



ภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.1 - 4.2 แสดงการวางตัวทอดไปตามริมน้ำของเรือนแพแบบแถวเดี่ยว



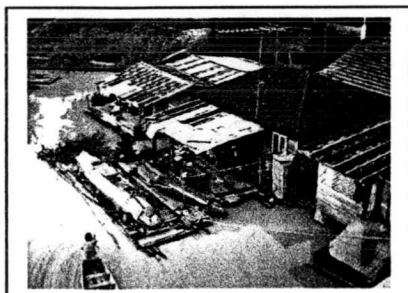
ภาพที่ 4.3



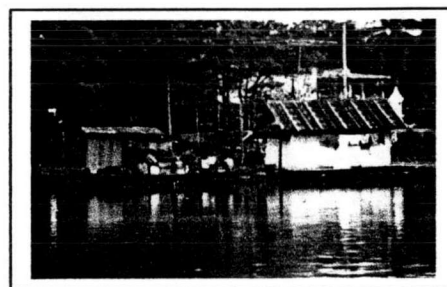
ภาพที่ 4.4

ภาพที่ 4.3 - 4.4 แสดงการวางตัวทอดไปตามริมน้ำของเรือนแพแบบซ้อนแถว

โดยมากการตั้งเรือนแพจะเปิดด้านยาวหันหน้าออกสู่ลำน้ำโดยส่วนมาก เหตุเพราะการรับลมและเปิดพื้นที่ด้านหน้าเรือนแพซึ่งส่วนใหญ่จะทำเป็นชานหันหน้าออกสู่แม่น้ำไว้ใช้พักผ่อนและประโยชน์ในการสัญจรทางน้ำ



ภาพที่ 4.5



ภาพที่ 4.6

ภาพที่ 4.5 - 4.6 แสดงการวางตัวเรือนหันด้านยาวของตัวเรือนออกสู่ลำน้ำ

ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงลักษณะของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวแพแล้ว พบว่า ลักษณะทางกายภาพของลำน้ำสะแกกรังบริเวณเทศบาลอุทัยธานีและสถานที่สำคัญริมตลิ่ง(กล่าวในบทที่3) เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการตั้งถิ่นฐานเป็นกลุ่มชุมชนชาวแพแบบการกระจายตัวที่ต่างกัันดังจะกล่าวต่อไปในเรื่องการกระจายตัวของชุมชนเรือนแพและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตั้งถิ่นฐานชุมชน

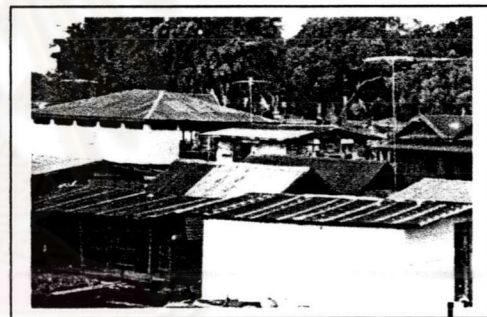
4.1.1-ข การกระจายตัว

ก) รูปแบบการกระจายตัว

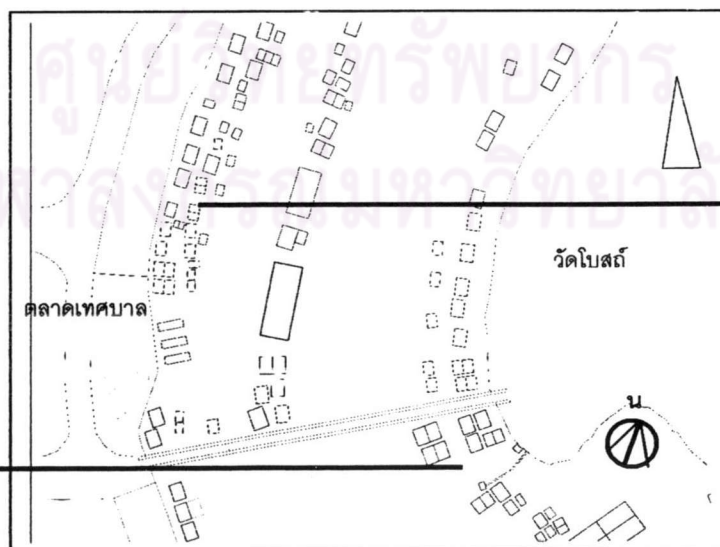
รูปแบบการกระจายตัวตามลำน้ำของเรือนแพมีลักษณะที่เรียกว่า เป็นการกระจายตัวแบบ LINEAR และ CENTER ผลมไปพร้อมๆกัน โดยในทาง LINEAR นั้นจะมีการขยายตัวชุมชนทอดยาวไปตามลำน้ำต่อเนื่องเป็นเส้นไปเรื่อยๆ ส่วนในทาง CENTER จะมี NODE ให้การกระจายตัวเป็นศูนย์กลางคือบริเวณที่บนฝั่งที่ติดกับพื้นที่เป็นชุมชนหนาแน่น, จุดการค้า, พื้นที่สำคัญในพื้นที่และสะพานข้ามลำแม่น้ำ แล้วกระจายตัวชุมชนออกไปตามลำน้ำ โดยการซ้อนชั้นของเรือนแพออกไปเรื่อยๆตามการอธิบายข้างต้น เหตุที่มีการกระจุกตัวของเรือนแพตามแบบกระจายจากศูนย์กลางพื้นที่สำคัญในพื้นที่ศึกษา ก็เพราะความสะดวกสบายในการใช้ชีวิตในแพการสัญจรไปพื้นที่ต่างๆ



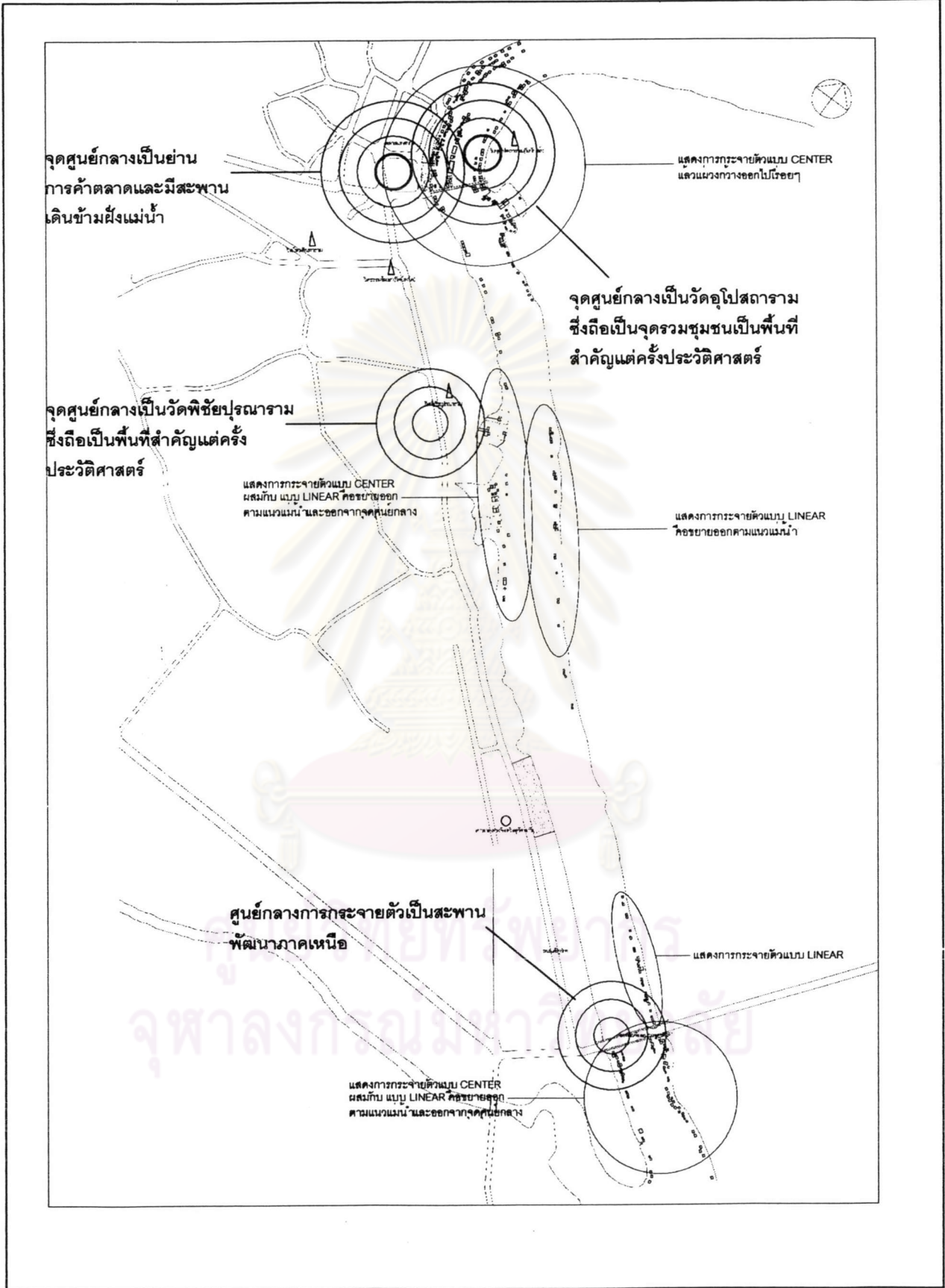
ภาพที่ 4.7 การกระจายตัวแบบ LINEAR



ภาพที่ 4.8 การกระจายตัวแบบ CENTER
หน้าตลาด



แผนที่ 4.1 แสดงการกระจายตัวของแพหน้าตลาดเทศบาล



แผนที่ 4.2 แผนที่แสดงการกระจายตัวของเขตพื้นที่ศึกษา

ข.) ความหนาแน่นของเรือนแพในพื้นที่ศึกษา

ความหนาแน่นจะหนาแน่นมากที่สุดตรงบริเวณหน้าตลาดเทศบาล ซึ่งเป็นจุดการค้าชุมชน และเบาบางลงเมื่อไกลออกไปบริเวณตอนกลางพื้นที่ศึกษา จากนั้นก็จะมีเรือนแพเลยบริเวณหน้าหน่วยงานราชการ แล้วจึงเริ่มหนาแน่นขึ้นบริเวณสะพานพัฒนาภาคเหนือข้ามแม่น้ำสะแกกรัง บริเวณโค่นสะพาน 2 ฝั่ง มีเรือนแพตั้งอยู่ค่อนข้างหนาแน่นกระจายออกไปจนเลยโค้งน้ำก่อนออกคลองท่าโพ

ระดับความหนาแน่น โดยมีหลักเกณฑ์การบอกระดับความหนาแน่นที่ จำนวนเรือนแพและการซ้อนชั้นเรือนแพ

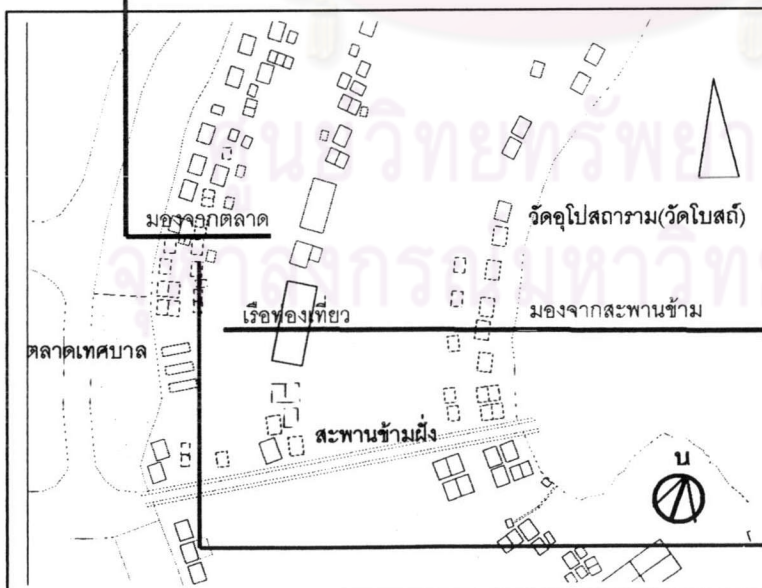
- ระดับความหนาแน่นมาก จะอยู่บริเวณหน้าตลาดเทศบาลตรงสะพานข้ามฝั่งจากตลาดเทศบาลไปยังฝั่งวัดอุโบสถาราม โดยเฉพาะบริเวณตรงหน้าตลาดที่มองไปฝั่งตรงข้ามเป็นเจดีย์แปดเหลี่ยมของวัดอุโบสถารามจะหนาแน่นมากที่สุด(ดูภาพ 4.11)เพราะมีสถานที่สำคัญของชุมชนขนาด 2 ฝั่งคือทั้งตลาดเทศบาลและวัดอุโบสถารามที่ถือว่าเป็นที่รวมคนในชุมชน โดยจำนวนเรือนแพบริเวณนี้มีการกระจุกตัวเป็นวงกว้างมีจำนวนกว่าร้อยหลังคาเรือน และมีการซ้อนชั้นเรือนแพออกไป 3-4 ชั้นทีเดียว ซึ่งลักษณะเด่นบริเวณนี้คือมีการตั้งแถวเรือนแพใหม่เกือบตรงกลางแม่น้ำโดยแถวที่ตั้งใหม่นี้ก็มีการซ้อนชั้นของเรือนแพอีกด้วย (ดูภาพ 4.10)



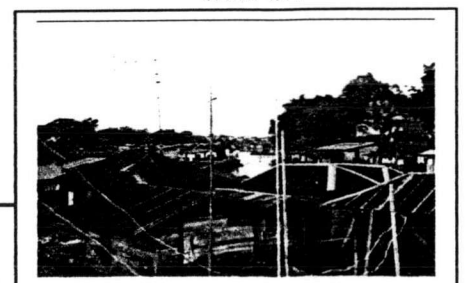
ภาพที่ 4.9มองจากตลาดไปเจดีย์แปดเหลี่ยมของวัดอุโบสถาราม(แพหนาแน่น)



ภาพที่ 4.10



แผนที่ 4.3 แสดงแผนที่ขยาย เห็นความหนาแน่นของแพจะหนาแน่นบริเวณตลาดเทศบาลมากที่สุด



ภาพที่ 4.9 - 4.11 บริเวณหน้าตลาดเทศบาลความหนาแน่นของแพจะหนาแน่นมาก

- ระดับความหนาแน่นปานกลาง จะมีอยู่ 2 บริเวณคือบริเวณใกล้กลับสะพานพัฒนาภาคเหนือและบริเวณหน้าวัดพิชัยปุณาราม จะมีเรือนแพหนาแน่นอยู่พอสมควรแต่ไม่เท่าหน้าตลาดเทศบาล เนื่องจากด้วยอยู่ในตำแหน่งสถานที่ที่ไม่สำคัญต่อชุมชนเท่ากับบริเวณหน้าตลาดเทศบาล แต่ก็ยังถือว่าตั้งอยู่หน้าวัดและช่วงสะพานจึงทำให้มีความหนาแน่นขึ้นมา โดยจำนวนเรือนแพบริเวณหน้าวัดพิชัยปุณาราม มีการกระจุกตัวกว่าลึบหลังคาเรือน ส่วนจำนวนเรือนแพบริเวณใกล้กลับสะพานพัฒนาภาคเหนือมีกว่าห้าสิบหลัง

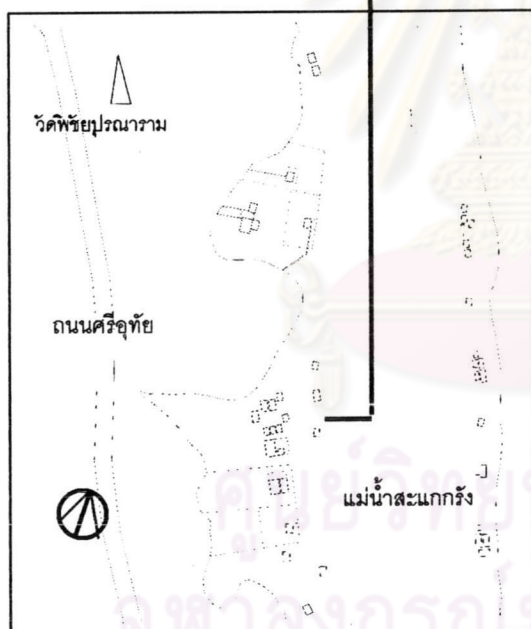


ภาพที่ 4.12 หน้าวัดพิชัยปุณาราม

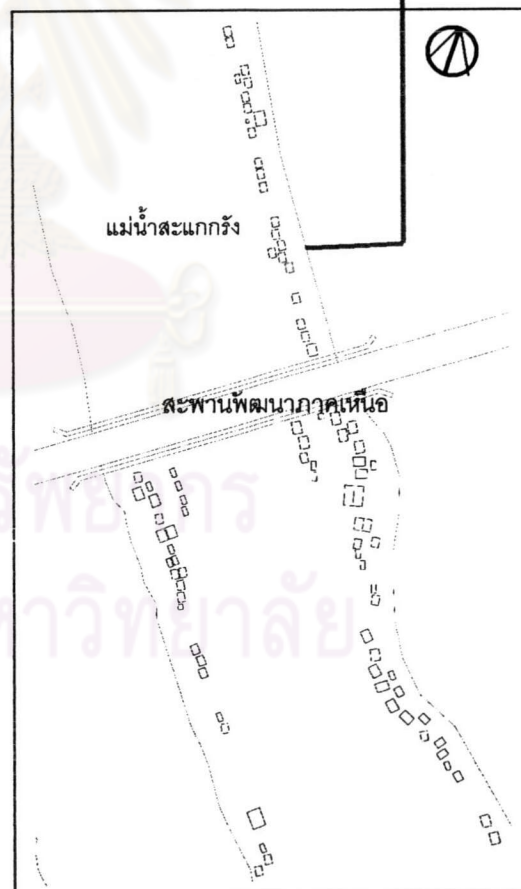


ภาพที่ 4.13 บริเวณเชิงสะพานพัฒนาภาคเหนือ

ภาพที่ 4.12 – 4.13 แสดงภาพชุมชนแพหนาแน่นปานกลาง



แผนที่ 4.4 แสดงแผนที่ขยาย เห็นความหนาแน่นของแพปานกลางบริเวณหน้าวัดพิชัยปุณาราม(ตอนกลางพื้นที่ศึกษา)



แผนที่ 4.5 แสดงแผนที่ขยาย เห็นความหนาแน่นของแพปานกลางบริเวณสะพานพัฒนาภาคเหนือ(ตอนล่างของพื้นที่ศึกษา)

- ระดับความหนาแน่นน้อย จะอยู่บริเวณตอนกลางของพื้นที่ศึกษา โดยมีกระจายตัวของเรือนแพค่อนข้างมาก แต่ละเรือนแพจะห่างกันมาก อาจติดกันเพียง2-3หลังเท่านั้นแล้วจะมีอีกเรือนแพก็จะห่างออกไปเป็นสิบสิบบเมตรบางที่เป็นร้อยเมตรก็มี แล้วจึงไม่มีเรือนแพเลยบริเวณส่วนหน้าสถานที่ราชการที่มีลานขนาดใหญ่ติดริมแม่น้ำและมีทางเดินคอนกรีตริมตลิ่งเฉพาะหน้าศาลากลางสืบเนื่องด้วยทางโน้มนุ่มมองของส่วนราชการนั้นต้องการให้บริเวณนี้ดูโล่งหมด(จากการสอบถามหน่วยงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดอุทัยธานี)



ภาพที่ 4.14



ภาพที่ 4.15

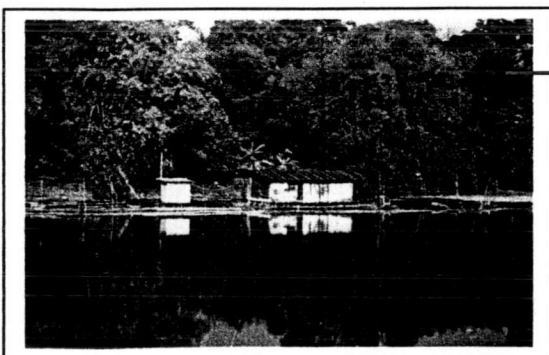
ภาพที่ 4.14 – 4.15 แสดงบริเวณตอนกลางพื้นที่ศึกษาความหนาแน่นของแพจะเบาบาง



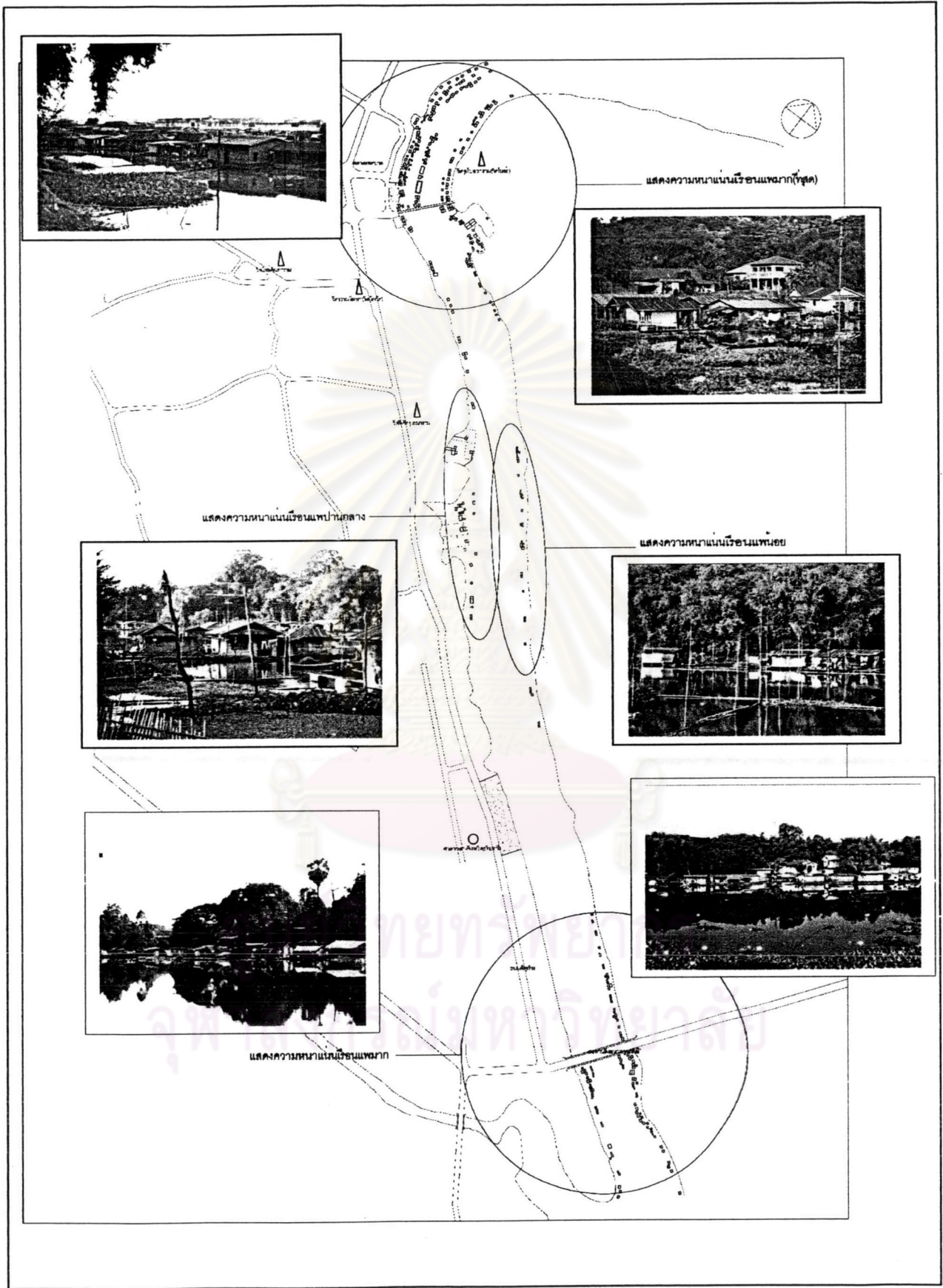
แผนที่ 4.6 แสดงแผนที่ขยาย เห็นความหนาแน่นน้อยของเรือนแพบริเวณตอนล่างของพื้นที่ศึกษาตรงข้ามหน่วยงานราชการ



แผนที่ 4.7 แสดงแผนที่ขยาย เห็นความหนาแน่นน้อยของเรือนแพบริเวณตอนกลางของพื้นที่ศึกษา



ภาพที่ 4.16



แผนที่ 4.8 แผนผังรวมของพื้นที่ศึกษาแสดงความหนาแน่นเรือนแพ

4.1.1-ค. ปัจจัยที่มีผลต่อการตั้งถิ่นฐานของเรือนแพทักอ้าย

จากลักษณะของรูปแบบของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาวแพ ซึ่งจะตั้งถิ่นฐานโดยจอดเรือนแพทักอ้าย อยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำสะแกกรังเป็นแนวเรียวยาวเรียงไปตามพื้นที่ศึกษา นั้นมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดการตั้งถิ่นฐานเรือนแพในลักษณะนี้ดังนี้

ก) ปัจจัยทางด้านสภาพกายภาพของลำน้ำสะแกกรังบริเวณพื้นที่ศึกษา

ปัจจัยข้อนี้นับว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในการตั้งถิ่นฐานเรือนแพ เพราะว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในเรื่องของพื้นที่ริมตลิ่ง การปลูกสร้างและพัฒนาพื้นที่ริมตลิ่ง กระจน้ำ และระดับน้ำ ลักษณะของพื้นที่ริมตลิ่งที่มีความสูงชัน เช่น บริเวณตอนกลางพื้นที่ศึกษาทิศเหนือของวัดพิชัยปุณาราม รวมไปถึงการยกกระต๊อบความสูงพื้นริมตลิ่งให้สูงกว่าปกติ เช่น การสร้างทางเดินปูนหน้าศาลากลางจังหวัดอุทัยธานี จะเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการสัญจรเข้า-ออก ขึ้น-ลงเรือนแพ และยังทำให้ไม่มีที่ปักหมุดเสียบนตลิ่งเพื่อที่จะผูกรั้งเรือนแพให้จอดอยู่กับที่ได้ นอกจากนี้เรื่องกระแสน้ำในฤดูน้ำหลากยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อมาที่มีผลต่อการตั้งเรือนแพ ด้วยเพราะกระแสน้ำในลุ่มน้ำสะแกกรังจะไหลเอื่อยๆไม่เชี่ยว และมีลักษณะของลำน้ำเป็นเส้นตรงไม่คดโค้งในบริเวณพื้นที่ศึกษา ส่งเสริมให้เป็นลักษณะที่ดีในการตั้งเรือนแพ การไม่คดโค้งของลำน้ำนี้ยังทำให้ไม่เกิดการประทะของกระแสน้ำกับตลิ่ง ลดความเสียหายการกัดเซาะตลิ่งจากกระแสน้ำได้ ทำให้การตั้งถิ่นฐานเรือนแพในพื้นที่ศึกษาจึงมีอยู่มากเพราะการจอดเรือนแพในบริเวณนี้สามารถต้านทานความแรงของกระแสน้ำได้อย่างสบายไม่ต้องคำนึงถึงการผูกแพที่ต้องยึดหลายๆหลัก เพียงแค่ผูกแพให้มั่นคงเพียงพอก็สามารถต้านทานได้

การปรับปรุงพื้นที่บริเวณริมตลิ่งเพื่อสร้างเป็นทางเดิน โดยจะมีการถมพื้นดินสูงขึ้นมาแล้วก่อเป็นคอนกรีตใช้เป็นทางเดินริมตลิ่ง ซึ่งลักษณะเกือบกันเป็นตลิ่ง นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชาวชุมชนชาวแพต้องอพยพโยกย้ายเรือนแพของตนไปจอดในบริเวณพื้นที่ที่มีระยะไกลออกไปจากชุมชนเรือนแพในลักษณะต่อแถวยาวออกไปตามคู้่งน้ำหรือขอต่อช้อนชั้นเรือนแพออกไปกลางคู้่งน้ำในบริเวณอื่นที่ไม่มีทางเดินคอนกรีตนี้หรือหาที่ว่างในลำน้ำเข้าไปจอดแต่ทำเลที่ตั้งไม่เหมาะนักอาจมีตลิ่งสูงหรือตลิ่งเป็นปามีการสัญจรเข้าออกแพลำบาก เพราะพื้นที่จอดแพที่ดีและเหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐานถูกจับจองหมดแล้ว ส่งผลให้บางที่เกิดปรากฏการณ์ความแออัดของเรือนแพให้หนาแน่นขึ้นในบางพื้นที่แทนที่จะมีการกระจายตัวของเรือนแพที่ตักอ้าย

และจากการศึกษาของ แผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กล่าวถึงแม่น้ำสะแกกรังบริเวณตัวเมืองเทศบาลอุทัยธานีที่เป็นพื้นที่ศึกษาซึ่งมีผลต่อการกระจายตัวของชุมชนเรือนแพ ไว้ว่ามีความกว้างของลำน้ำเฉลี่ยประมาณ 60-80 เมตร และจะกว้างมากขึ้นในช่วงฤดูฝนเป็นกว่า 80-100 เมตร ในฤดูแล้งจะมีตลิ่งลาดลงสู่ลำน้ำเป็นระยะกว่า 10 เมตร เป็นที่ราบ(คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2513 : หน้า 17)โดยช่วงแคบสุดของลำน้ำในพื้นที่ศึกษาคือหน้าตลาดเทศบาลตรงสะพานเดินข้ามฝั่งแม่น้ำคือประมาณ 50-60 เมตร จะมีเรือนแพอยู่กันหนาแน่นทั้งสองฟากฝั่ง และกว้างสุดของลำน้ำในพื้นที่ศึกษาคือบริเวณแถบหน้าวัดพิชัยปุณาราม โดยจะมีเรือนแพเบาบางลงกว่าหน้าตลาดเทศบาล ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าความกว้างของลำน้ำก็มีผลต่อการกระจายตัวของชุมชนเรือนแพด้วย และจากข้อมูลปริมาณการไหลของน้ำในลำน้ำสะแกกรังในบริเวณตัวเมืองเทศบาลอุทัยธานีพบว่าปริมาณการไหลของกระแสน้ำเป็นไปตามฤดูกาล คือในเดือนเมษายนปริมาณการไหลของกระแสน้ำน้อยที่สุดและปริมาณจะค่อยๆเพิ่มสูงขึ้นจากช่วงต้นของ

ฤดูฝน คือ ในเดือนพฤษภาคมเป็นต้นไปและจะมีปริมาณน้ำเพิ่มถึงจุดสูงสุดในเดือนกันยายน แล้วหลังจากเดือนกันยายนเป็นต้นไป ระดับน้ำจะเริ่มลดต่ำลงเรื่อยๆและก็จะทรงตัวแล้วค่อยๆลดระดับน้ำลง ซึ่งการขึ้นลงของน้ำในลำน้ำสะแกกรังและการไหลของน้ำนี้มีผลต่อการตั้งเรือนแพด้วยเพราะการตั้งเรือนแพนั้นต้องมีระดับความสูงจากพื้นน้ำถึงพื้นดินไม่สูงมากเมื่อเวลาน้ำหลากระดับน้ำสูงขึ้นการเข้า-ออกเรือนแพก็จะไม่เกิดปัญหาเท่าใดนัก เช่น บริเวณหน้าวัดอุโปสถารามและริมตลิ่งแถบสะพานพัฒนาภาคเหนือจะมีพื้นที่ริมตลิ่งไม่สูงชันจากระดับลำน้ำจึงทำให้มีการตั้งถิ่นฐานเรือนแพค่อนข้างมาก

ข) ปัจจัยที่เป็นมิติทางประวัติศาสตร์

เป็นการตั้งถิ่นฐานจุดเรือนแพพักอาศัยตั้งแต่สมัยเริ่มแรกของชุมชนชาวแพ โดยเริ่มจากบริเวณแถบหน้าตลาดเทศบาลไล่ไปจนถึงเชิงสะพานพัฒนาภาคเหนือ ซึ่งผู้พักอาศัยในเรือนแพแถบนี้ตั้งแต่เดิมประกอบอาชีพค้าขาย, รับจ้าง, ทำประมง, เกษตรกรรมและรับราชการ เพราะในบริเวณนี้จะเป็นพื้นที่ที่ติดต่อกับย่านการค้าและสถานที่ราชการของชาวอุทัยธานี เช่น สถานีตำรวจภูธร, ที่ว่าการอำเภอเมือง และสำนักงานเทศบาลเมือง จากนั้นในช่วงระยะเวลาต่อมาเรือนแพเหล่านี้ก็ได้เกิดการสืบทอดต่อกันมาในรุ่นลูกหลาน โดยการรับมรดกทั้งได้เรือนและอาชีพสืบทอดกันด้วยหรือบางเรือนแพอาจเกิดการเปลี่ยนมือซื้อขายกัน ทำให้บริเวณดังกล่าวนี้ยังคงเป็นที่จุดเรือนแพพักอาศัยที่มีความหนาแน่น

ค) ปัจจัยทางด้านสภาพเศรษฐกิจ

นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดก็ได้ในปัจจุบันต่อการจุดเรือนแพในพื้นที่ศึกษา ชุมชนชาวแพจะจุดเรือนแพของตนใกล้กับแหล่งประกอบอาชีพของตนให้มากที่สุดหรือแม้แต่ผู้เช่าเรือนแพที่เป็นบุคคลภายนอกก็จะนิยมเช่าเรือนแพที่จอดอยู่ติดกับชุมชนเมืองและแหล่งท่ามาหากิน รวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจบางอย่างเช่นแพร้านอาหารและเรือท่องเที่ยวชุมชนเรือนแพ ก็ยังซื้อเรือนแพในบริเวณที่ติดกับย่านการค้าใจกลางเมือง นอกจากนี้ชาวเรือนแพหลายหลังก็ได้ย้ายเรือนแพข้ามฝั่งหรือเคลื่อนย้ายที่จอดแพอยู่เพื่อที่จะได้อยู่ใกล้แหล่งท่ามาหากินประกอบอาชีพด้วยส่วนหนึ่ง เช่น บริเวณเกาะเทโพที่ชาวแพส่วนหนึ่งมีอาชีพทำสวนผลไม้ไม่อยู่ที่นั่น นอกจากนี้พื้นฐานทางเศรษฐกิจครอบครัวที่ไม่ร่ำรวย ทำให้การจะย้ายที่พักอาศัยไปซื้อตึก, บ้านหรือที่ดินไปอยู่บนบกไม่สามารถทำได้ ประกอบกับยังมีทัศนคติที่ว่าอยู่บนแพในน้ำก็เย็นสบายดีอยู่แล้วจึงไม่คิดนรที่จะย้ายที่อยู่และพร้อมที่จะตั้งถิ่นฐานในลำน้ำสะแกกรังนี้ต่อไป(ข้อมูลจากการสัมภาษณ์วันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ.2546)

จากเหตุข้างต้นทำให้บริเวณพื้นที่ริมตลิ่งอยู่ติดกับชุมชนเมืองก็จะเป็นบริเวณเรือนแพที่มีการจุดพักอาศัยกันอยู่อย่างหนาแน่น เพราะว่ามีความสะดวกสบายในการที่จะติดต่อกับชุมชนเมืองและมีความได้เปรียบในด้านการประกอบอาชีพ เช่น ค้าขาย รับจ้าง สามารถขึ้นไปประกอบอาชีพกับแหล่งงาน คือ ตลาดสดได้ง่ายสะดวกสบาย เพราะว่ามีระยะการเดินทางที่ค่อนข้างใกล้

ง) ปัจจัยทางด้านสังคม

ปัจจัยนี้จัดเป็นความสัมพันธ์กันระหว่างครอบครัว เครือญาติ เพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียง และความสนิทสนมเป็นการส่วนตัวของชุมชนชาวเรือนแพ ชาวเรือนแพจะจับจองหรือซื้อพื้นที่จุดเรือนแพในบริเวณที่อยู่ใกล้เคียง

กับเรือนแพของตน เพื่อให้ลูกหลานญาติพี่น้องหรือเพื่อนสนิทเข้ามาจอดเรือนแพพักอาศัยอยู่ใกล้ๆ กันหรือบางทีติดกัน อาจจะมีเรือนแพบางหลังที่ต้องจอดซ้อนกันหรือจอดเบียดติดกันหรือบางทีก็ต่อเติมแพที่มีอยู่ออกไปก็มี ซึ่งจากแนวความคิดเรื่องเกี่ยวกับแพ(บทที่2)นั้น กล่าวได้ว่าโดยปกติแล้วชาวเรือนแพจะไม่จอดแพซ้อนกันเพราะจะลำบากเป็นปัญหาต่อการเคลื่อนย้ายเรือนแพตามระดับน้ำที่ขึ้นหรือย้ายถิ่นฐาน และการจอดซ้อนกันเป็นการต้านกระแสน้ำที่ไหลผ่านแพที่ซ้อนออกมาอาจทำให้แพเกิดลอยไปตามกระแสน้ำได้ แต่กับพื้นที่ศึกษานี้มีข้อดีในเรื่องกระแสน้ำที่ไม่แรงและระดับน้ำขึ้นลงไม่มาก ประกอบกับไม่เกิดการย้ายถิ่นฐานของเรือนแพเท่าใดนัก เรือนแพที่นี่ชอบอยู่กับที่ ไม่เคลื่อนย้ายเพราะอยู่มานานหลายสิบปี ทำให้การจอดแพซ้อนกันมีเกิดขึ้นมากตามลำน้ำสะแกกรังในพื้นที่ศึกษานี้ นอกจากนี้พื้นที่ริมฝั่งบางแห่งที่ไม่มีเรือนแพจอดพักอาศัย ซึ่งดูเหมือนเป็นที่ว่างหรือในบางบริเวณอาจมีเพียงลูกบวบไม้ไผ่ที่ใช้เลี้ยงปลุกผักกูด แต่ในความจริงแล้วพื้นที่ริมตลิ่งส่วนใหญ่เป็นที่ที่เจ้าของครอบครองอยู่ และเพื่อจะเก็บพื้นที่นั้นไว้ให้ลูกหลานญาติพี่น้องหรือเพื่อนสนิท บางที่อาจเก็บไว้เพื่อธุรกิจการซื้อขายพื้นที่จอดเรือนแพให้กับผู้อื่น

4.1.2. ลักษณะคุณค่าและเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมเรือนแพในพื้นที่ศึกษา

ชุมชนเรือนแพในบริเวณพื้นที่ศึกษานี้จัดว่ามีลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเรือนแพที่มีคุณค่าในเชิงอนุรักษ์และครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งรูปลักษณะและรายละเอียดต่างๆทางสถาปัตยกรรม รูปแบบการใช้สอยที่มีทั้งใช้เป็นที่อยู่อาศัย , ใช้เป็นแพประกอบการค้าขาย หรือมีแม้กระทั่งแพที่ใช้เป็นส่วนสาธารณะของชุมชน เช่นแพโบสถ์ลอยน้ำ , แพของหน่วยราชการ และแพ home stay เช้าพักอาศัย แล้วนอกจากนี้ยังมีรูปแบบของเรือนหลายรูปแบบทั้งทรงหลังคาที่หลากหลายทั้งทรงจั่วลาด ทรงปั้นหยา หรือหลังคาทรงจั่วที่มีการเรียงตัวซ้อนแบบพันปลาที่หาดูได้ทั่วไปในบริเวณพื้นที่ศึกษาซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเรือนแพที่นี่ และยังมีสีสันทันที่ต่างกันตามอย่างใจเจ้าของแพ ฝาเรือนแพก็หลายแบบให้ชมความสวยงามตามอย่างท้องถิ่น แต่ความต่างกันทั้งหมดนี้ก็มีความเหมือนกันให้ดูแล้วเป็นองค์ลักษณะเดียวกันคือการใช้ลูกบวบทำฐานแพโดยส่วนใหญ่ นอกจากนี้จุดเด่นของเรือนแพที่นี่ยังมีการตกแต่งที่งดงาม เช่นมีการแกะลายไม้และทำไม้ฉลุ ปิดเชิงชายหลังคา หรือรูปแบบของฝาผนังที่มีรูปแบบอย่างฝาบ้านเรือนไทย เช่นฝาปะกน ฝากระแซง ซึ่งทั้งหมดนี้จะมีการวิเคราะห์ถึงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมไว้ในบทต่อไป

นอกจากนี้การที่ลักษณะเรือนแพยังคงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมไว้ไม่เกิดการพังทลายก่อนเวลาอันควรเนื่องด้วยเพราะพื้นที่ศึกษาที่บริเวณแม่น้ำสะแกกรังนี้มีลักษณะเป็นเส้นตรง (LINEAR RIVER) ไม่มีโค้งไปมาอย่างที่ตั้งเรือนแพในลำน้ำสายอื่นทำให้แรงน้ำที่ปะทะเรือนแพมีน้อย เรือนแพจึงยังคงสภาพไว้ได้มาก ถือเป็นข้อดีของที่ตั้งชุมชนด้วย

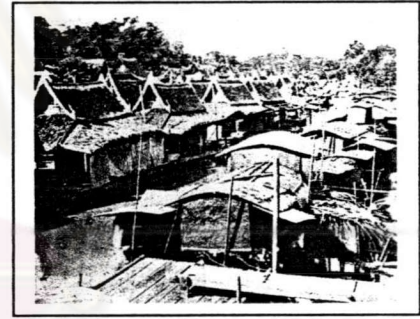


บริเวณพื้นที่ศึกษาที่แม่น้ำสะแกกรังมีลักษณะเป็นเส้นตรง (LINEAR RIVER) ไม่มีโค้งไปมา

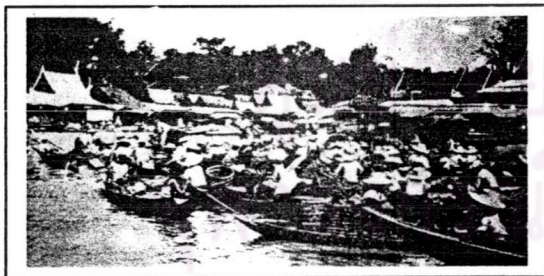
นอกจากนี้ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเรือนแพในพื้นที่ศึกษานี้มีลักษณะเด่นและเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนที่อื่น เช่นเมื่อเทียบกับที่อยู่อาศัย, พิษณุโลก, สมุทรสาคร, จะเข็งเทราหรือกาญจนบุรี โดยจะมีเอกลักษณ์ไม่เหมือนที่อื่น ๆ ที่ยังมีชุมชนเรือนแพหลงเหลืออยู่ในประเทศไทยทั้งเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและเอกลักษณ์ทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งฐานลูกบวบที่มีที่ชุมชนพื้นที่ศึกษาสมบูรณ์และมากที่สุด อย่างที่อยู่อาศัยและพิษณุโลก (บริเวณแม่น้ำน่านในตัวอำเภอเมือง) นั้นจะความหลากหลายน้อยกว่ากล่าวคือมีเพียงประเภทเดียวโดยส่วนใหญ่คือหลังคาจั่วทรงสูงและแอ่นปลาย มีบ้านลมของจั่วสองประเภทคือ คือ บ้านลมแบบหางปลา ถ้าเป็นบ้านลมแบบมีเหงาจะอยู่กับจั่วทรงสูงชะลูด ถ้าเป็นบ้านลมแบบหางปลาจะอยู่กับจั่วที่มีความลาดชันของหลังคาน้อยกว่า เรือนแพมีทั้งแบบจั่วเดี่ยวและจั่วแฝด และยังมีประเภทที่ต่อเติมจั่วเพิ่มอีกหลาย ๆ จั่ว ส่วนที่ต่อเติมใหม่มักเป็นจั่วธรรมดา ไม่ใช่หลังคาทรงไทย ซึ่งมักเป็นจั่วของสวนครัวและเก็บของ เรือนแพที่อยู่อาศัยและพิษณุโลกนี้ส่วนใหญ่ใช้ท่อนแบบเรือใบ 4-6 ลำ มีหลักยึดกระหนาบข้างเรือเพื่อกันแพและผูกแพข้างละ 3-4 ต้น หลังคามุงสังกะสี ฝาไม้ทั้งฝาไม้ไผ่และฝาไม้จริง ฝาด้านที่ต้องการกระทุ้งเปิดได้มักเป็นฝาไม้ขัดตะหรือสังกะสีแผ่นเรียบ เพื่อให้เบาและกระทุ้งเปิดโล่งได้น้ำกว้างและมีพื้นที่ใช้งานที่ยืดหยุ่นได้ แต่ปัญหาของชุมชนเรือนแพทั้งสองแห่งนี้คือยังขาดความมีชีวิตชีวาของสถานที่และผู้คนก็ยังย้ายขึ้นไปอยู่ริมฝั่งกันหมดด้วยสภาพน้ำที่เน่าเสียจากการปล่อยน้ำจากตลาดและโรงงานโรงสีในบริเวณริมตลิ่งและอีกประการหนึ่งคือการถูกไล่ที่จากทางราชการ ทำให้เรือนแพที่มีอยู่จึงเหลือน้อยเต็มที



ภาพที่ 4.17



ภาพที่ 4.18



ภาพที่ 4.19

ภาพที่ 4.17 - 4.19 ภาพแสดงเรือนแพที่อยู่อาศัยครั้งแต่โบราณมา (อ้างอิงจาก ตลาค่น้ำ : วิถีชีวิตของเกษตรกรภาคกลาง : 2543)

นอกจากกลุ่มเรือนแพที่อยู่อาศัยและพิษณุโลกยังเรือนแพที่สมุทรสาครอีกที่ยังคงมีให้เห็นได้บริเวณแม่น้ำท่าจีน ปากคลองมหาชัย เรือนแพที่นี่เป็นแบบเรือนทรงไทย หลังคาทรงสูง มีบ้านลมและเหงา มีทั้งแบบจั่วเดี่ยวและจั่วแฝด ลักษณะส่วนรวมเหมือนที่อยู่อาศัย แต่ที่นี่เรือนแพจะจอดกันอยู่อย่างแออัดต่อเนื่องกันเป็นกลุ่มใหญ่มาก ทุกแพมีหลักยึดซึ่งปักอยู่ในน้ำด้านข้างของแพ แต่แพที่สมุทรสาครเป็นปัญหาหนักคือเป็นผลต่อมลภาวะทางน้ำอย่างเห็นได้ชัดเจนถือเป็นชุมชนแออัดที่มีพิษทางมลภาวะ ชุมชนเรือนแพจึงค่อยๆ ย้ายกันออกไป



ภาพที่ 4.20 ภาพแสดงบรรยากาศชุมชน
เรือนแพที่สมุทรสงคราม

นอกจากนี้ยังมีชุมชนเรือนแพที่จะเชิงเทราและกาญจนบุรี โดยที่จะเชิงเทราจะอยู่ที่บ้านตลาดทองน้ำแม่น้ำบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา หรือที่เรียกกันคุ้นหูว่า เรือนแพแปดริ้ว เป็นแหล่งที่สามารถศึกษาลักษณะของเรือนแพแบบเรือนไทยที่มีรูปทรงงดงามได้ มีทั้งเรือนแพพักอาศัย และเรือนค้าขาย เรือนแพที่จะเชิงเทรานี้มีที่น้ำสังเกตแตกต่างไปจากที่อยุธยา และสมุทรสาคร คือพื้นน้ำบริเวณนี้เป็นที่มีคลื่นลมค่อนข้างแรง และเป็นชุมชนการค้าทางน้ำ มีการอยู่อาศัยกันน้อย มาเฉพาะมาค้าขายกันอย่างเดียวแล้วกลับขึ้นไปนอนบนฝั่ง ซึ่งถึงเรือนแพที่นี่จะมีความสวยงามแต่ก็ขาดความมีชีวิตของความเป็นชุมชน เรือนแพที่นี่รูปทรงงดงามตามลักษณะเรือนไทย ที่มีหลังคาจั่วแบบมีบ้านลมและเหงา ส่วนใหญ่เป็นแบบจั่วเดียว และจั่วแฝด ความลาดชันของหลังคาน้อยกว่าแพที่อยุธยา คือเป็นเรือนทรงไทยที่มีรูปทรงแจ๋ ไม่ชะลูด รูปทรงคล้าย ๆ กับเรือนแพจั่วแบบบ้านลมหางปลาอยุธยา ฝาเรือนมีหลายประเภท แต่ส่วนใหญ่เป็นฝาสาวยาว ฝาปะกน และบานกระทุ้งสังกะสี เรือนแพแปดริ้วจะมีหลักยึดเรือทั้งสองข้างเป็นประมาณมาก และระหว่างหลักยึดเองก็ยังมีไม้ยึดระหว่างหลักอีกทอดหนึ่ง ที่เป็นเช่นนี้เพราะบริเวณนี้เป็นบริเวณที่มีคลื่นลมค่อนข้างแรง การยึดแพกับหลักยึดต้องทำอย่างหนาแน่น และที่น้ำสังเกตอีกประการหนึ่งคือ มีปริมาณยางกันกระแทกมากกว่าที่อื่น (เมื่อต้องใส่ยางกันกระแทกรอบฐานรองแพ ก็ทำให้คุณค่าความงามทางสถาปัตยกรรมของเรือนแพที่จะเชิงเทรานี้ลดลง) แพลหลังหนึ่ง ๆ มียางรถยนต์ติดตั้งเพื่อกันกระแทกรอบด้าน และเรือนแพที่สุดท้ายที่จะกล่าวถึงคือที่กาญจนบุรี เรือนแพที่กาญจนบุรี หรือแพเมืองกาญจนปัจจุบันซึ่งตั้งชื่อในส่วนของแพพักผ่อนแบบรีสอร์ท เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณแม่น้ำแคว แต่นอกจากแพท่องเที่ยวแล้ว ที่กาญจนบุรียังมีเรือนแพพักอาศัยซึ่งอยู่กันมา 60 - 70 ปี แล้วอีกหลายแห่ง และเป็นเรือนที่มีลักษณะคล้ายกับเรือนแพที่มีมากในบริเวณพื้นที่ศึกษาและแตกต่างไปจากบริเวณอื่น ที่กล่าวมาแล้ว คือมีใช้เรือนแพแบบทรงไทย แต่เป็นแพพักอาศัยแบบเรือนเครื่องผูก วางบนแพลูกบวบไม้ไผ่ซึ่งคล้ายกับแพที่มีมากที่บริเวณพื้นที่ศึกษา ต่างไปตรงหลังคามุงจาก ส่วนฝาเรือนเป็นฟากไม้ไผ่ พื้นภายในเรือนเป็นไม้จริง ใช้ลูกบวบของแพเป็นทางเดินรอบแพไปด้วยในตัว เรือนแพที่กาญจนบุรียังสามารถพบเห็นได้แถบอำเภอเมือง บริเวณที่แม่น้ำแม่กลองบรรจบกับแควใหญ่ การใช้สอยของแพเมืองกาญจนบุรีนี้เหมือนกับเรือนแพที่อื่น ๆ แต่เนื่องจากใช้ทุ่นแบบลูกบวบไม้ไผ่ ทำให้มีพื้นที่นอกเรือนกว้างขวางกว่าแบบที่วางบนเรือโป๊ะ ซึ่งทำให้มีพื้นที่นอกแพเสมือนขานั่งเล่นพักผ่อนได้อีกต่างหาก(คล้ายกับที่บริเวณพื้นที่ศึกษา) สภาพภายนอกของแพเราสามารถสังเกตุฐานสภาพดินฟ้าอากาศแวดล้อมได้ว่าอยู่ในที่ลมแรงมาก เพราะหลังคาที่มุงจากของเรือนแพทุกหลัง จะมีปริมาณไม้ทับจากมุงหลังคาเป็น

แนวตั้งมาก เป็นสัญลักษณ์ที่แตกต่างไปจากที่อื่น ๆ การใช้สอยของเรือนแพที่กาญจนบุรีเท่าที่พบ ใช้เพื่อพักอาศัยเท่านั้น ดังนั้น พื้นที่ใช้สอยจะมีเฉพาะที่จำเป็นจริง ๆ คือส่วนนอน โถง ครัว และมีส้วมเล็ก ๆ อยู่ข้างแพ

โดยรวมของเรือนแพที่อื่นนั้นจะเป็นลักษณะของทรงไทยเป็นส่วนใหญ่จะมีคล้ายกันที่กาญจนบุรีในส่วนของชุมชนแพพักอาศัย ซึ่งส่วนมากทุกที่จะเจอกับสภาพลมแรงมีปัญหาเกี่ยวกับตัวเรือน ที่ไม่มีปัญหาที่ขาดจิตวิญญาณของสถานที่เปรียบเหมือนการอยู่บนแพร้าง ขาดคุณค่าทางสังคมและไม่ยาวนานนักเรือนแพที่กล่าวถึงมาทั้งหมดนี้ก็จะหมดไปถ้าไม่ช่วยกันหาทางรักษาไว้

จากที่ชุมชนเรือนแพในพื้นที่ศึกษานั้นมีคุณค่าและเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่น่าศึกษา มีรูปแบบที่สวยงามและรายละเอียดที่สมบูรณ์ในเชิงสถาปัตยกรรม โดยสามารถแบ่งประเด็นการศึกษาคุณค่าทางสถาปัตยกรรมออกได้เป็นประเภทดังนี้

4.1.2-ก ประเภทเรือนแพตามการใช้งานในพื้นที่ศึกษา

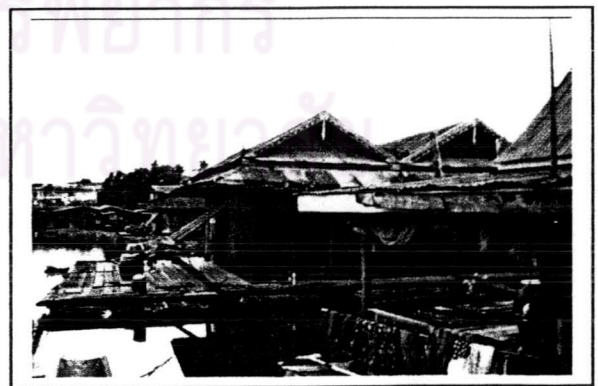
เรือนแพที่มีอยู่ในบริเวณชุมชนชาวแพริมแม่น้ำสะแกกรัง เมืองอุทัยธานี จะมีรูปแบบเป็นเรือนแพพักอาศัยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งหากพิจารณาโดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยของตัวเรือนแพแล้วเรายังสามารถที่จะแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

ก. เรือนแพพักอาศัย

เป็นเรือนแพที่พบเห็นอยู่ทั่วไปและมีจำนวนมากว่าเรือนแพประเภทอื่น ๆ อีกทั้งมีความแตกต่างหลากหลายในขนาดและรูปทรง เรือนแพจำนวนไม่น้อยที่มีลักษณะเป็นเรือนแพให้เช่า ราคาเช่าทั้งหลังประมาณหลังละ 500 – 600 บาทต่อเดือน บางเรือนแพที่มีขนาดใหญ่เจ้าของเรือนแพได้ต่อเติมดัดแปลงภายในให้แยกเป็นห้องได้ประมาณ 4-6 ห้อง และให้ผู้อื่นมาเช่าพักอาศัยอยู่บริเวณชายฝั่งริมตลิ่งด้านที่ติดกับ ตัวเมืองอุทัยธานี ผู้มาเช่าพักอาศัยในเรือนแพส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้าง และทำงานก่อสร้าง สาเหตุสำคัญที่ลงมาเช่าพักอาศัยในเรือนแพก็เพราะว่าอยู่ใกล้เคียงกับแปลงประกอบอาชีพของตนและราคาเช่าเรือนแพก็ค่อนข้างถูก ในบางครั้งผู้ที่มาเช่าพักอาศัยในเรือนแพที่อยู่อาศัยเป็นเวลานาน ก็มักจะหาโอกาสในการซื้อเรือนแพพักอาศัยเป็นของตนเอง ซึ่งราคาของเรือนแพแต่ละหลังก็ไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับขนาดและการมีเลขที่บ้านพร้อมทั้งมีระบบไฟฟ้าจะมีราคาประมาณหลังละ 8,000 – 50,000 บาท บางหลังก็เป็นแล่นก็มี



ภาพที่ 4.21 ภาพตัวอย่างเรือนแพพักอาศัย(เรือนแพของป้าสุขใจ แพเลขที่ 16)



ภาพที่ 4.22 ภาพตัวอย่างเรือนแพพักอาศัย (เรือนแพของศ.ศิริรักษ์)

โดยทั่วไปเรือนแพจัดเป็นที่อยู่อาศัยที่มีรูปแบบคล้ายคลึงกับเรือนไทยบนบก แต่ไม่มีเสาที่ปักลงบนพื้นดิน และตัวเรือนจะตั้งอยู่บนแพไม้ไผ่ที่เรียกว่า แพลูกบวบ ลอยตัวอยู่ในน้ำ แม้ว่าเรือนแพจะไม่มีเสาบานเรือนเช่น

บ้านเรือนที่อยู่บนบก แต่เรือนแพก็มีขาแพซึ่งมีลักษณะเป็นไม้ขนาดประมาณ 1.5 x 4.5 นิ้ว มีความยาวประมาณ 1.50 เมตร ใช้ตอกติด ตามคานเรือนแพด้านตะปูหรือสกรู ขาแพจะเป็นไม้ที่ค้อยบังคับแพลูกบวบที่มีตรวมกันไม่ให้แตกกระจายออกในภายหลัง ชาวแพมักพูดเป็นเชิงปรารภกับการอยู่อาศัยในเรือนแพว่า คนอยู่เรือนแพเป็นคนมีเงินและเอาเงินมาทิ้งลงน้ำหรืออาจพูดทำนองว่าการอยู่เรือนแพก็เหมือนกับ การเข้าบ้านคนอื่นอยู่ สาเหตุที่ชาวแพกล่าวเช่นนั้น ก็เพราะว่าในความเป็นจริงแล้วชาวแพจะต้องเสียค่าใช้จ่ายกับการซื้อลูกบวบแพมาเสริมทุก ๆ ปี หรือต้องเปลี่ยนลูกบวบแพภายในเวลา 3 ปี มิฉะนั้นสภาพความเป็นอยู่ของชาวแพก็ไม่ต่างจากสภาพบ้านเรือนบนบกที่ถูกน้ำท่วม เพราะภายในเวลา 3 ปี ลูกบวบแพ จะชำรุดและผุพัง ดังนั้น ชาวแพจึงต้องให้ความสำคัญกับแพลูกบวบที่เป็นฐานเรือนแพเป็นลำดับต้น ๆ ในการพักอาศัยของตนเอง ผู้ที่อยู่อาศัยในเรือนแพเป็นเวลานานจะมีความเคยชินกับสภาพแวดล้อมการดำรงชีวิตที่อยู่อาศัยอยู่เนบอิงกับธรรมชาติของลำน้ำ ในบางครั้งช่วงฤดูน้ำหลากที่กระแสน้ำไหลอย่างรวดเร็วและมีระดับน้ำที่สูงท่วมสองฟากฝั่งตลิ่ง ก็อาจจะทำให้พัดพาเอาเรือนแพลอยไปพร้อมกับกระแสน้ำ ชาวเรือนแพจึงต้องผูกเรือนแพไว้กับเสาหลักหรือต้นไม้ริมตลิ่ง อาจทำให้เกิดความเสียหายได้ วิธีชีวิตของชาวแพที่สามารถปรับสภาพความเป็นอยู่ของตนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติจนเกิดความกลมกลืนกับลำแม่น้ำ ได้นั้น เป็นชีวิตที่มีความร่มเย็นเป็นสภาพชีวิตที่ดำรงอยู่ด้วยความเรียบง่าย

เรือนแพในพื้นที่ศึกษานั้นมีลักษณะที่บ่งบอกถึงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมทั้งรูปลักษณะที่งดงามและอายุเรือนแพที่เก่าแก่ อย่างเช่น เรือนแพเลขที่ 289 (เข้าจากถนนศรีอุทัย)ของคุณอนงค์(อายุ30 ปี อาชีพขายน้ำแข็งหน้าวัดพิชัยปุณารามและยังเช่าที่วัดตั้งเรือนแพด้วย)มีอายุแพกว่า 80 ปีซึ่งซื้อต่อมาก็ทอดหนึ่งด้วยเห็นลักษณะที่สวยงาม หรืออย่างแพเลขที่144ของคุณยายอัมพร(อายุ74 ปีอาชีพปลูกเตยหอมริมแพและปลูกไผ่ริมตลิ่งชาย)ก็มีอายุแพกว่า 100 ปีแล้ว



ภาพที่ 4.23 ภาพเรือนแพของคุณยายอัมพร



ภาพที่ 4.24 ภาพคุณยายอัมพรและบริเวณภายในเรือนของยาย

การแบ่งพื้นที่ภายในของเรือนแพพักอาศัย

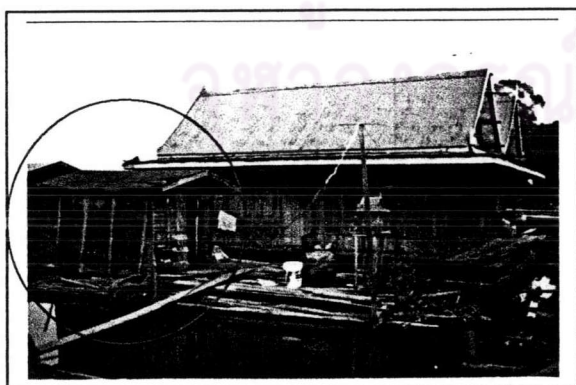
ก.1 พื้นที่ภายในเรือน

พื้นที่ใช้สอยเรือนแพจะมีการวางผังพื้นเรือนแพโดยส่วนใหญ่เป็นแบบ MULTI-PURPOSE คือ ออกแบบประสงค์ทุกอย่าง ตั้งแต่นั่งเล่น กินข้าว ถ้าบางเรือนใหญ่ก็มีการขอยห้องเป็นห้องนอน มีการกั้นเป็นครัว แต่อยู่ในหลังคาเดียวกัน นอกจากเรือนแพที่มีขนาดใหญ่มากๆ เช่น เรือนป่าเทียบ จะมีการแยกเรือนเลยทีเดียว การจัด

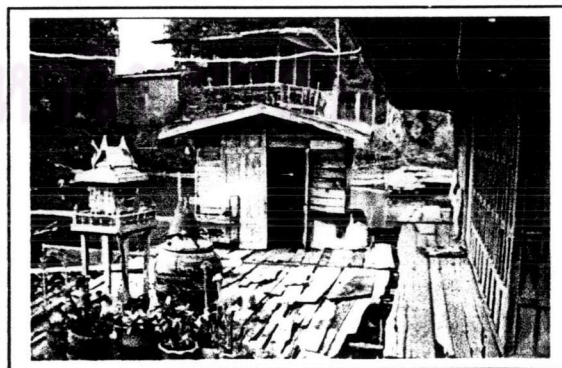
ตำแหน่งสำหรับพื้นที่ใช้สอยภายในตัวเรือนแพ โดยส่วนใหญ่แล้วชาวแพจะคำนึงถึงเรื่องประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก และยังคงดูในเรื่องทิศทางของแสงแดดและลม เพื่อสามารถจัดให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง ในบ้านเรือนแพทรงไทยจะมีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ภายในตัวเรือนแพอย่างชัดเจน แต่เนื่องด้วยบ้านเรือนแพต้องก่อสร้างให้มีขนาดที่จำกัดเพราะจะต้องมีลูกบวบแพมาเป็นฐานรองรับน้ำหนักตัวบ้านให้ลอยอยู่ในน้ำได้ ชาวแพจึงต้องคำนึงถึงประโยชน์ในการใช้สอยพื้นที่ภายในตัวเรือนแพให้คุ้มค่า มิฉะนั้นแล้วจะต้องทำให้เสียค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นในการซื้อไม้ไผ่มาทำลูกบวบและในการเปลี่ยนลูกบวบแพทำให้พื้นที่ภายในตัวเรือนแพไม่เพียงพอที่จะรองรับได้ บ้านเรือนแพที่สร้างขึ้น ในรุ่นหลังจึงไม่นิยมกันห้องภายในเป็นหลายห้อง จะปล่อยให้พื้นที่ภายในตัวเรือนแพแต่ละหลังจะมีห้องนอนเพียงห้องเดียวเท่านั้น ห้องนอนอาจต้องใช้เป็นห้องเก็บของด้วย ส่วนด้านข้างเหนือประตูทางเข้าห้องนอนจะมีหิ้งพระพุทธรูปประจำบ้านเรือนแพสำหรับการบูชากราบไหว้

ชาวแพจะใช้สอยพื้นที่ของห้องโถงใหญ่เป็นห้องนอน ห้องนั่งเล่น ห้องรับแขก ห้องทำงาน ห้องรับประทานอาหาร จะใช้เป็นห้องเก็บของสัมภาระต่างๆ ในบริเวณห้องโถงชาวแพจะไม่นิยมมีเครื่องเรือนมากนัก จึงไม่ค่อยได้พบเห็นโต๊ะรับแขก เตียงนอน และโต๊ะตู้ต่างๆ บนเรือนแพเพราะว่านอกจากจะทำให้พื้นที่ใช้สอยบนเรือนแพน้อยลงแล้ว ยังเป็นการเพิ่มน้ำหนักของตัวเรือนแพให้เพิ่มมากขึ้น อันเป็นสาเหตุทำให้ตัวเรือนแพทรุดต่ำลงเร็วยิ่งขึ้น ดังนั้นภายในตัวเรือนแพจึงมีแต่เครื่องใช้ต่างๆ ที่จำเป็นรวมทั้งเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆตามพื้นฐานของชาวเรือนแพจะเอื้ออำนวยให้ เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องเสียง เป็นต้น

ส่วนห้องน้ำห้องส้วมของชาวแพ มักจะมีสร้างห้องน้ำห้องส้วมขยับถ่ายของตนไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับพื้นที่ที่จะเอื้ออำนวยและตามคติการสร้างบ้าน ชาวแพจะมีการสร้างห้องส้วมแยกออกจากตัวเรือนแพออกไปต่างหาก โดยจะสร้างห้องส้วมอยู่บนลูกบวบแพเล็กๆ ห้องส้วมแยกส่วนเช่นนี้เป็นการนำเอาแบบอย่างของการสร้างห้องส้วมของเรือนไทยสมัยก่อนมาใช้ คือการสร้างห้องส้วมแยกออกจากตัวบ้าน ห้องส้วมภายในตัวบ้านเรือนแพจะเป็นห้องส้วมที่อยู่ในตัวเรือนหรืออยู่ในห้องครัว จะเป็นลักษณะห้องส้วมที่ค่อนข้างจะมืดซิดจากสายตาของคนภายนอก ส่วนห้องส้วมภายนอกตัวเรือนแพ จะมีการสร้างไว้ตรงบริเวณมุมบ้านด้านหลังของตัวเรือนแพ เป็นห้องส้วมที่จะนำเอาแผ่นสังกะสีหรือฝาไม้มาตีกันเป็นหลังขนาดเล็ก มีลักษณะคล้ายคลึงกับห้องส้วมที่อยู่ท้ายเรือเมล์โดยสารสมัยก่อน การขยับถ่ายของชาวแพจะถ่ายลงตามช่องไม้กระดานสี่เหลี่ยมที่เปิดไว้ลงสำหรับตากน้ำตรงช่องกระดานที่ใช้ขยับถ่ายขึ้นมา ใช้ล้างทำความสะอาดหลังจากขยับถ่ายอุจจาระเสร็จเรียบร้อยแล้ว

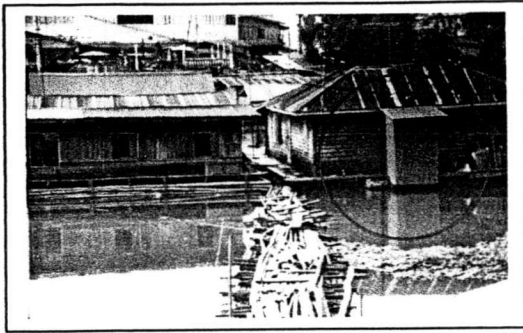


ภาพที่ 4.25-1



ภาพที่ 4.25-2

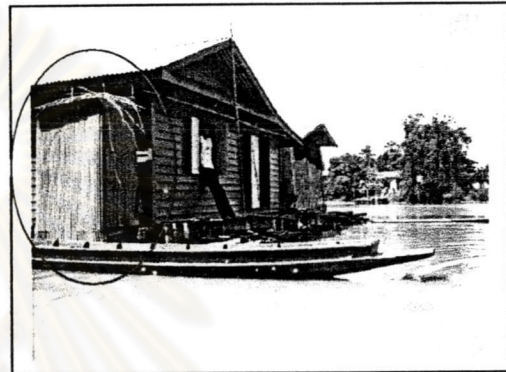
ภาพที่ 4.25-1 และ 4.25-2 ภาพห้องน้ำในเรือนแพที่แยกหลังออกมา



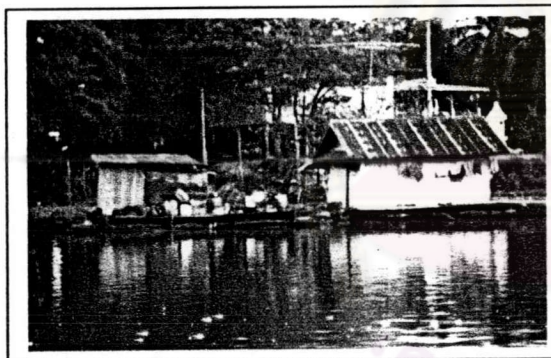
ภาพที่ 4.26 ภาพห้องน้ำในเรือนแพที่แยกหลัง
ออกมาปะไว้ด้านหลัง



ภาพที่ 4.27 ภาพห้องน้ำในเรือนแพที่แยก
หลังออกมาแต่อยู่ติดกัน



ภาพที่ 4.28 ภาพห้องน้ำในเรือนแพ
ที่แยกหลังออกมาติดอยู่ข้างๆ



ภาพที่ 4.29 ภาพห้องน้ำในเรือนแพที่
แยกหลังออกมามีลานไม้เชื่อมต่อ

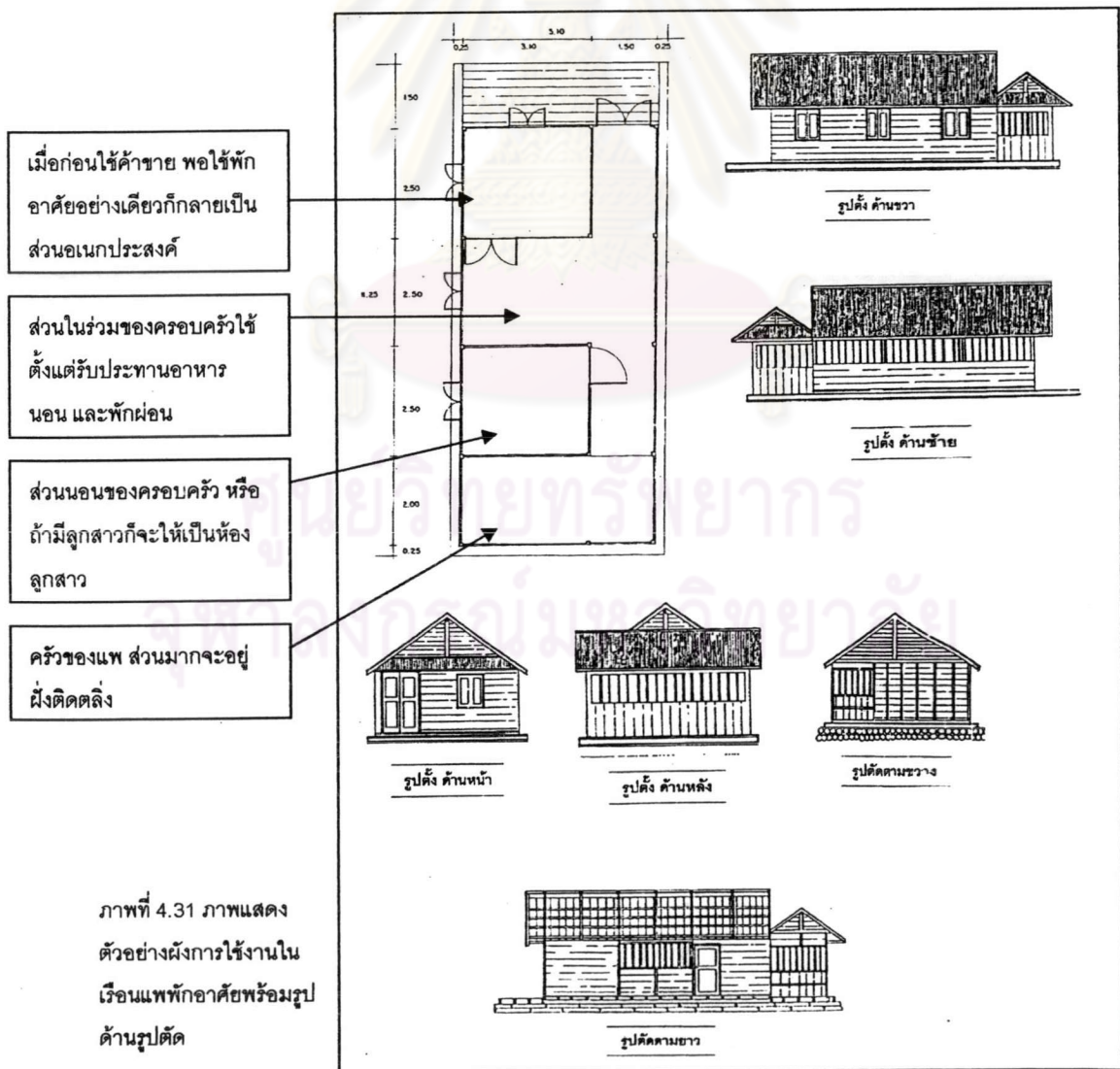


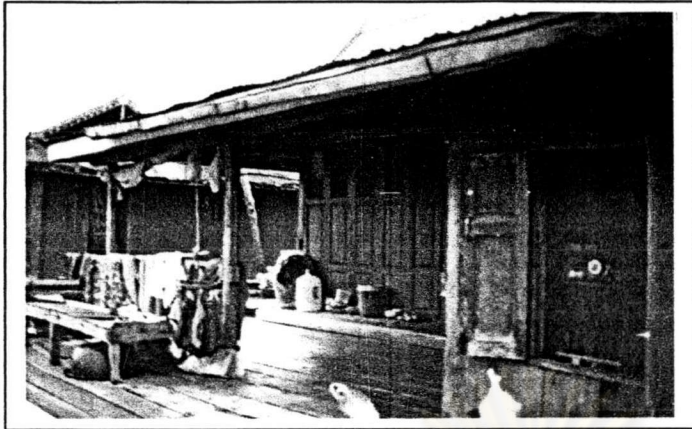
ภาพที่ 4.30 ภาพสวนครัวในเรือนแพที่อยู่หลัง
เดียวกันกับสวนพักอาศัย(แพคุณรุ่งฟ้า แพเลขที่26)

ในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ใช้สอยกับสมาชิกในครอบครัวพบว่า โครงสร้างของพื้นที่ภายในตัวเรือนแพทรงไทยนั้น มีการแบ่งเป็นสัดส่วนเพื่อการใช้สอยตามความจำเป็นพื้นที่ภายในตัวเรือนแพมีความจำเป็นที่จะต้องมีความสะอาด สวนเรือนแพทรงจั่วลาดต่ำซึ่งเป็นเรือนแพที่สร้างขึ้นในระยะหลังมีลักษณะโครงสร้างของพื้นที่ใช้สอย คือ ภายในตัวเรือนแพได้กั้นห้องน้อยลง แต่เน้นถึงพื้นที่ภายในตัวเรือนแพ ให้โล่งกว้างขวางมากกว่าเดิม ทำให้ชาวแพผู้ที่พักอาศัยในเรือนแพทรงไทยบางหลังหันมาปรับห้องภายในเรือนแพออกไป อย่างไรก็ตามตามเรือนแพพักอาศัยแต่ละหลังจะมีห้องภายใน ตัวเรือนแพ 1 ห้อง ไม่ว่าจะเรือนแพนั้นจะมีขนาดเล็กอย่างไรก็ตามห้องดังกล่าว เรียกว่า "โนเรือน" ห้องดังกล่าวจะเป็นห้องเฉพาะสำหรับชาวเรือนแพแม้ว่าจะไม่ได้เป็นห้องนอนก็จะใช้เป็นห้องเก็บของ หรือบางครั้งก็เป็นทั้งห้องนอนและห้องเก็บของขนาดใหญ่ ชาวแพที่มีลูกสาวจะใช้เป็นห้องนอน

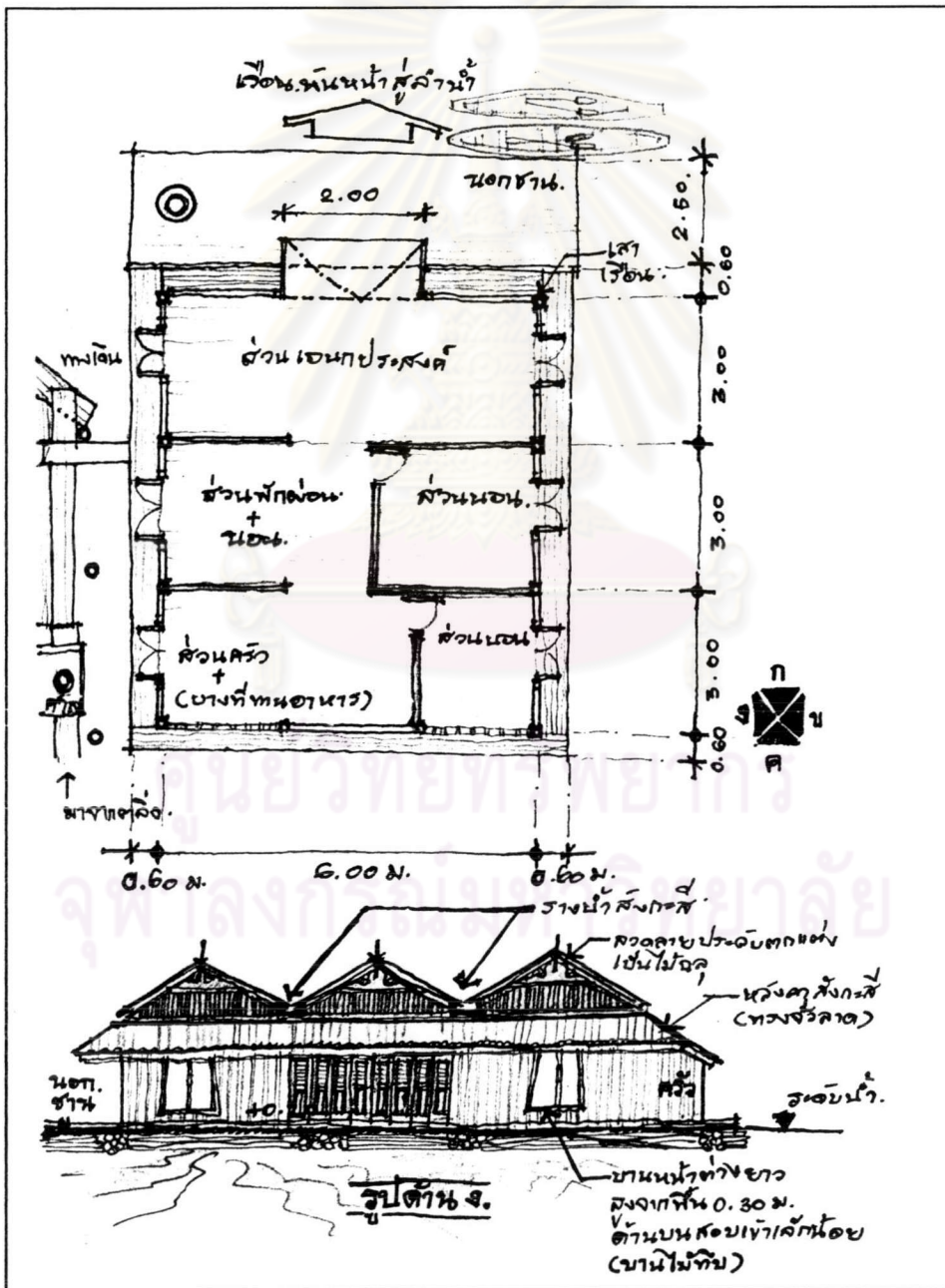
ของลูกสาว หรือ อาจใช้เป็นห้องนอนของลูกที่มีคู่ครองแล้ว ในเรือนแพจึงเป็นความหมายที่มีความเป็นส่วนตัว บิดบังหรือมีความมิดชิดสำหรับชาวแพ

ส่วนพื้นที่ห้องโถงใหญ่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่กว้างขวางที่สุดในเรือนแพนั้น แต่เดิมชาวแพเรียกว่า "ห้องในร่วม" เป็นสถานที่ที่ไม่มีกฎเกณฑ์ข้อห้ามใดๆในการใช้พื้นที่ ลักษณะการใช้พื้นที่จึงมีความเป็นอิสระที่เปิดกว้างสำหรับสมาชิกในครอบครัว ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวมีความใกล้ชิดกันมากขึ้นสามารถดูแลเอาใจใส่กันได้ ง่ายขึ้นด้วยสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้น จากการมีพื้นที่ค่อนข้างจำกัดภายในตัวเรือนแพพักอาศัย ทำให้การใช้สอยพื้นที่ภายในบ้านเรือนแพนั้นมีได้ให้ความสำคัญแก่สมาชิกภายในครอบครัวมากนัก แต่มุ่งคำนึงถึงความจำเป็นที่จะต้องใช้พื้นที่ซึ่งมีความจำกัด และค่อนข้างที่จะมีความคับแคบอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์มากที่สุดกับคนส่วนมากที่อาศัยอยู่ร่วมกัน อีกทั้งบ้านเรือนแพก็ถูกจำกัดด้วยสภาพแวดล้อมที่ตั้งอยู่ในลำแม่น้ำการใช้สอยเครื่องเรือนต่างๆ ก็ต้องถูกจำกัดตามไปด้วย เพราะลูกบวบแพต้องมีภาระรับน้ำหนักของเรือนแพทั้งหมด และจากลักษณะพื้นบ้านภายในตัวเรือนแพที่มีลักษณะเป็นแนวระนาบเดียวกัน ทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชาวแพจึงเป็นวัฒนธรรมแบบนั่งพื้น ซึ่งเป็นลักษณะของคนไทยแต่เดิมมา เช่น การหมอบคลาน นั่งพับเพียบ นั่งขัดสมาธิ ฯลฯ ซึ่งวัฒนธรรมต่างๆของคนนั่งพื้นจะให้ความสำคัญกับพื้นบ้านเป็นส่วนสำคัญที่สุด ต้องมีการรักษาความสะอาด ขัดเช็ดอยู่ตลอดเวลา ดังแสดงรูปแบบแปลนของเรือนแพพักอาศัยได้ดังนี้

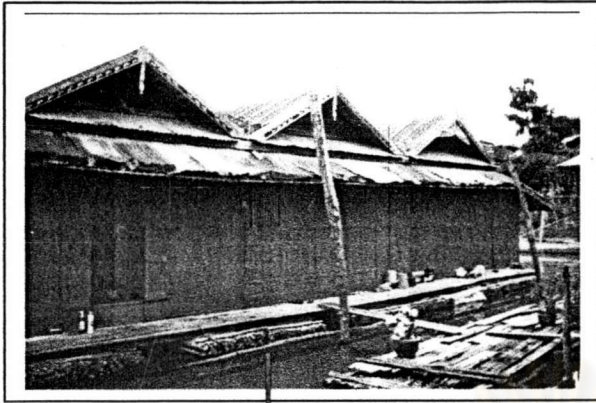




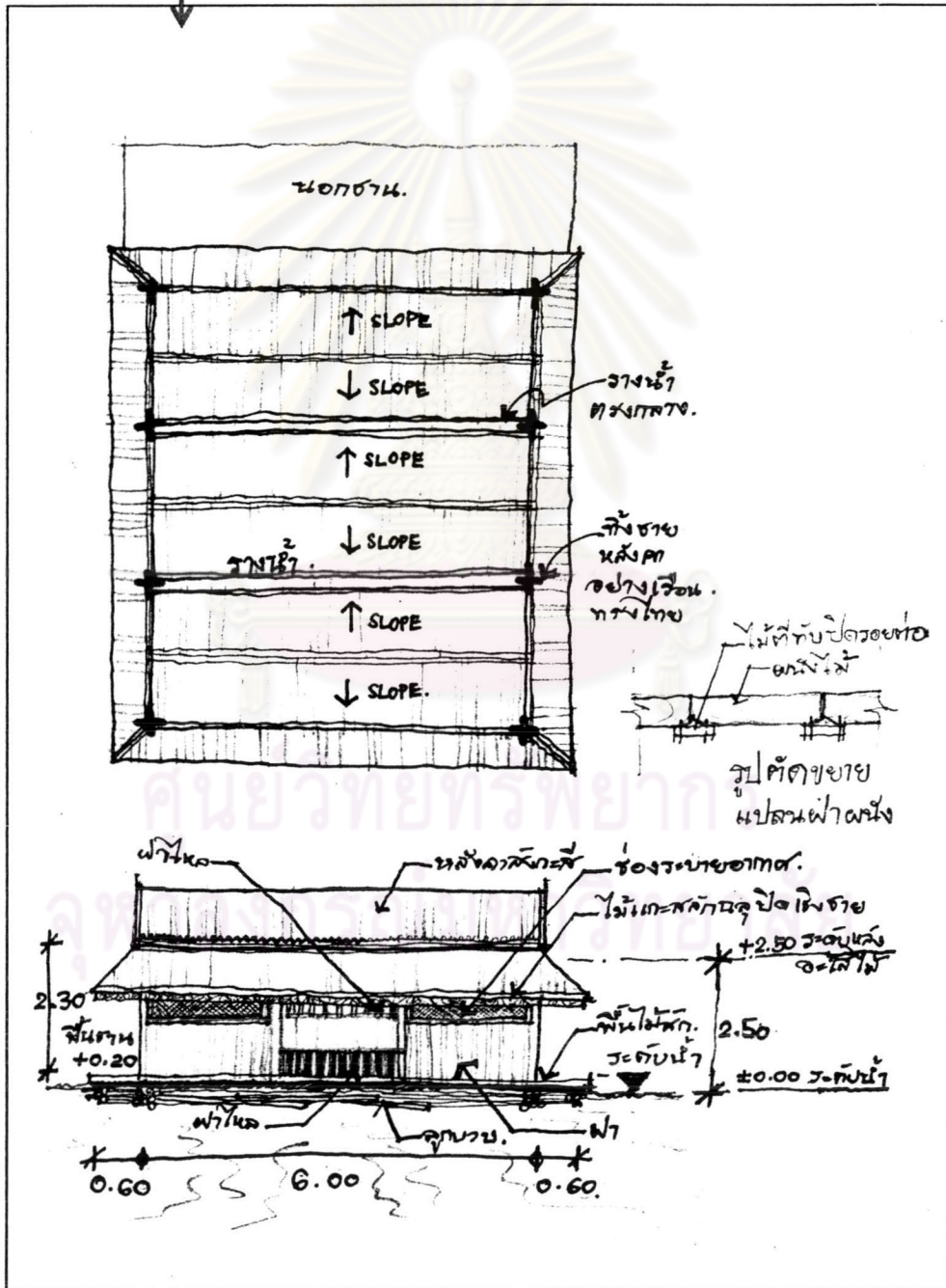
ภาพที่4.32 ภาพภายในบริเวณพาโลเรือนแพ



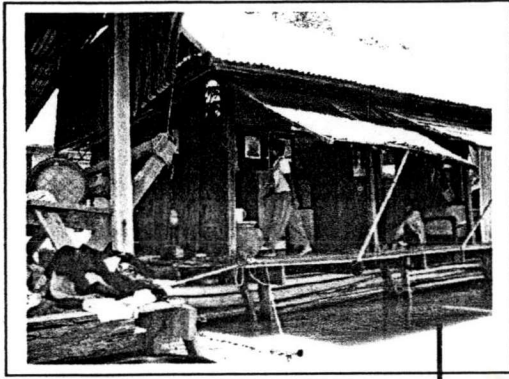
ภาพที่4.33 ภาพตัวอย่างแสดงผังพื้นและรูปด้านเรือนแพของ ศ.ศิริรักษ์ ซึ่งมีการแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนอย่างเรือนขนาดใหญ่



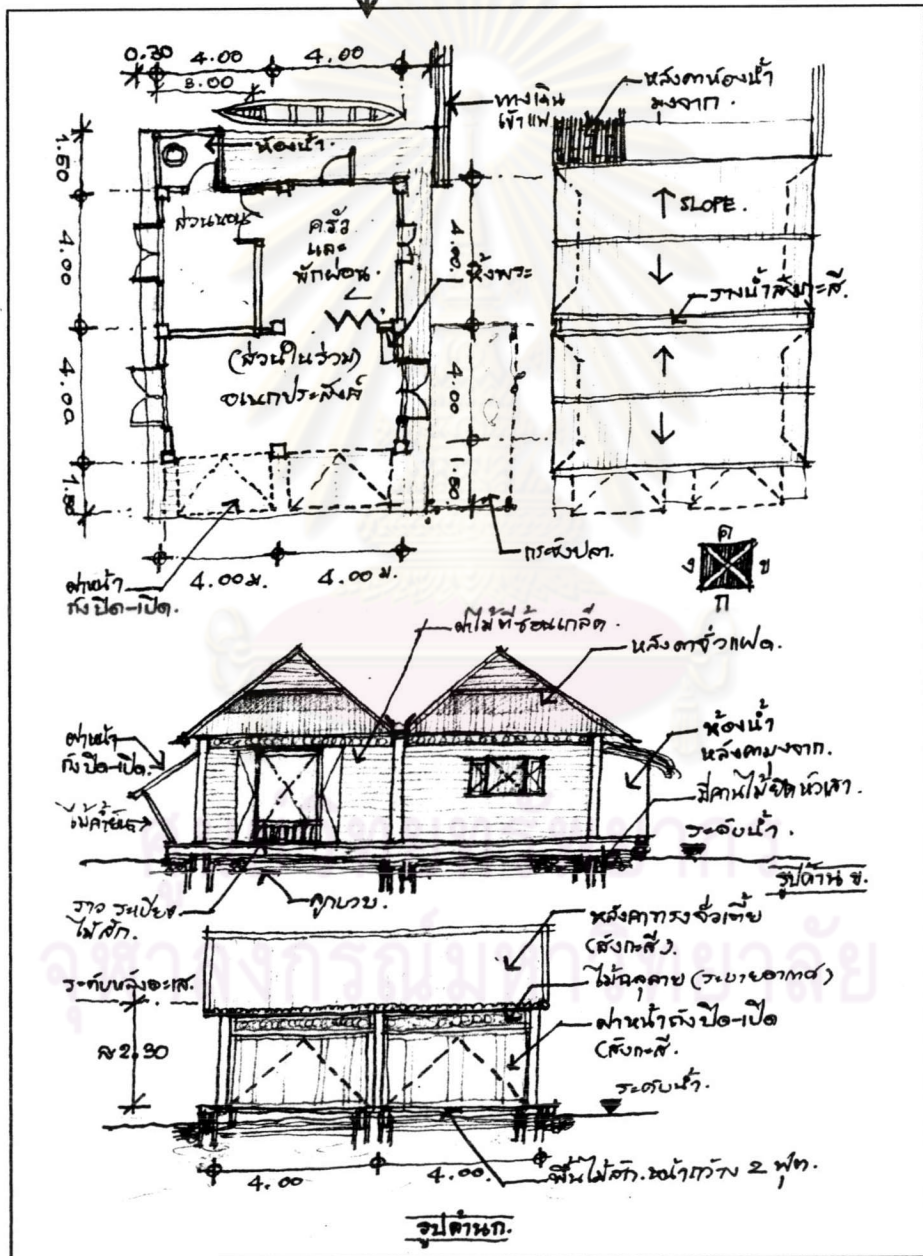
ภาพที่ 4.34 ภาพเรือนแพของ ศ.ศิริรักษ์



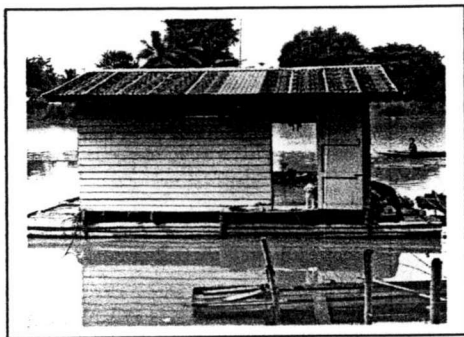
ภาพที่ 4.35 ภาพตัวอย่างแสดงผังพื้นและรูปด้านเรือน แพของ ศ.ศิริรักษ์ ซึ่งมีการแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนอย่างเรือนขนาดใหญ่



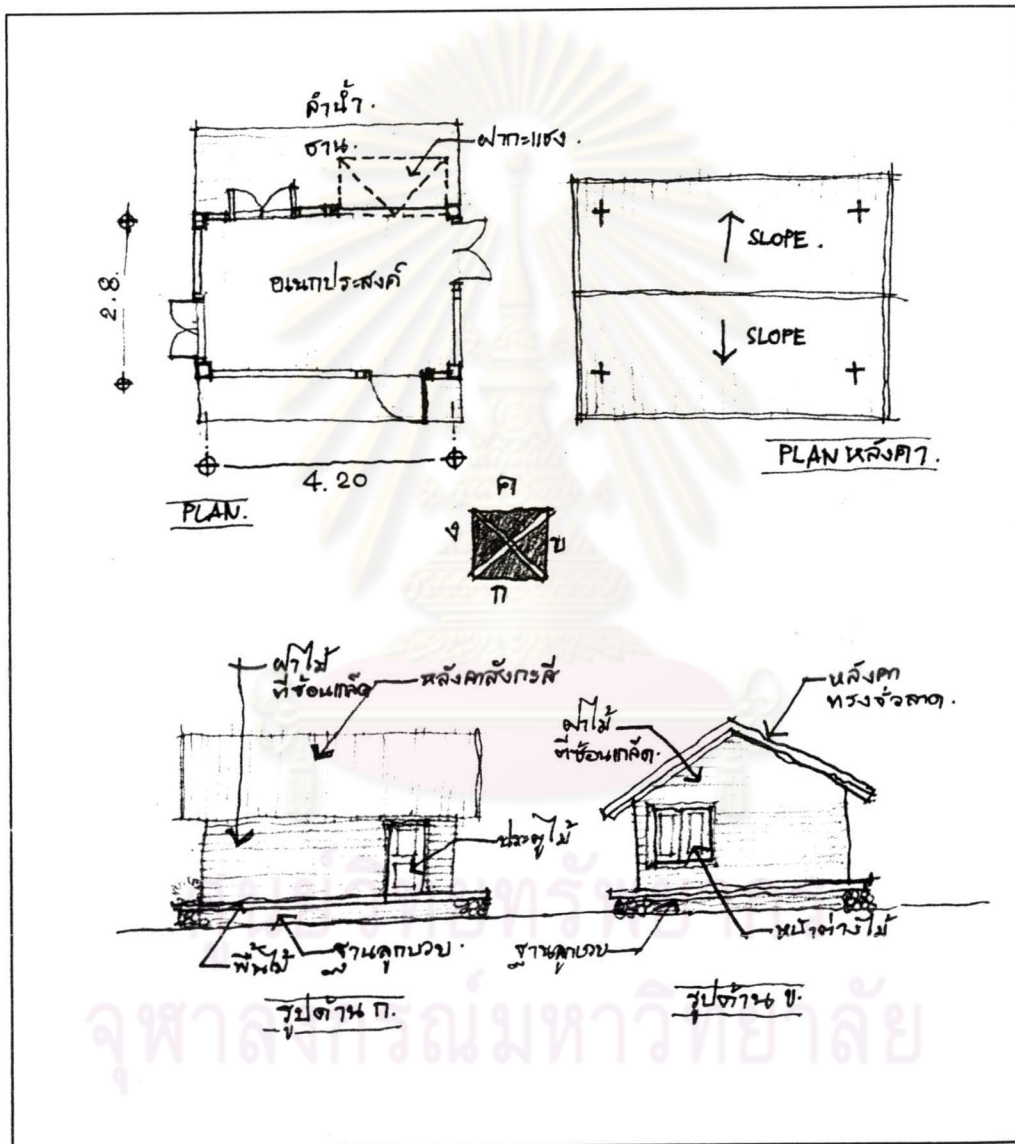
ภาพที่ 4.36 ภาพภายในบริเวณเรือนแพของ ป่าสุใจ



ภาพที่ 4.37 ภาพตัวอย่างแสดงผังพื้นและรูปด้านเรือนแพของ ป่าสุใจ ซึ่งมีการแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนอย่าง เรือนขนาดใหญ่



ภาพที่ 4.38 เรือนแพขนาดเล็กที่มีการแบ่งพื้นที่ใช้สอยแบบรวมกันหมด



ภาพที่ 4.39 แสดงผังเรือนแพขนาดเล็กที่มีการแบ่งพื้นที่ใช้สอยแบบรวมกันหมด

ก.2 การใช้พื้นที่บริเวณรอบเรือนแพ

1. พื้นที่สวนพักผ่อนในเรือนแพ

จากการสังเกตการณ์ของผู้ศึกษาพบว่าโดยส่วนมากของชาวชุมชนเรือนแพที่นี้ต้องการพื้นที่สีเขียวเพื่อผ่อนคลายจากการงานค่อนข้างมาก ดังจะเห็นได้จากเกือบทุกเรือนแพในชุมชนมักจะมีมุมนั่งเล่นหรือมุมจัดสวนอยู่ไม่ว่าจะริมตลิ่งหรือบนแพเองก็ตาม ซึ่งพื้นที่พักผ่อนสวนหย่อมริมตลิ่งได้กล่าวไปแล้ว สำหรับพื้นที่ดังกล่าวบนแพก็จะมีลักษณะดังนี้

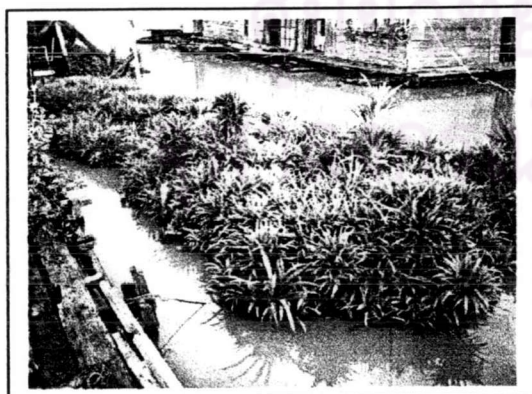
เนื่องจากที่พื้นที่ในเรือนแพมีจำกัด การต้องการความสบายสุนทรีย์หรือพื้นที่สีเขียวหรือพื้นที่จัดสวนในเรือนแพจะทำได้เพียงแค่มุมใดมุมหนึ่ง แต่ถ้าเจ้าของแพมีฐานะหรือมีกระชังเลี้ยงปลาที่ใหญ่หน่อยก็อาจมีบริเวณเรือนแพที่กว้างขึ้นก็อาจทำเป็นศาลาไว้นั่งเล่นตรงนอกชานด้านนอกก็มี โดยศาลา ลานนั่งเล่นในชานและนอกชานต่างๆก็มักจะแซมด้วยไม้กระถางต่างๆตั้งเรียงรายกันเป็นพื้นที่สีเขียวขนาดย่อม หรือบางทีก็มีพื้นที่สีเขียวนี้ตั้งอยู่ในน้ำบริเวณริมแพนั้นๆ เช่น แพของคุณยายอัมพร(แพเลขที่144 ฝั่งวัดโบสถ์)มีการปลูกเป็นเตยหอมรอบบริเวณช่วยเพิ่มพื้นที่ของบริเวณรอบแพให้มีทัศนียภาพที่ดี นอกจากนี้ยังเก็บเกี่ยวผลผลิตเตยหอมไปขายในตลาดเทศบาลได้อีก



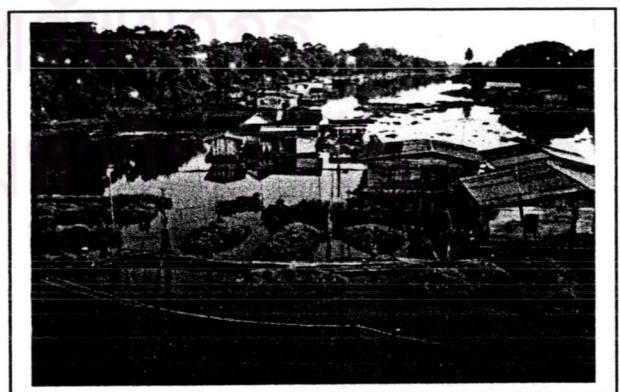
ภาพที่4.40 ศาลาริมน้ำที่ตั้งอยู่นอกชานของเรือนแพ

ภาพที่4.41 มุมสวนเล็กๆในเรือนแพ

ภาพที่4.42 มุมสวนเล็กๆในเรือนแพ



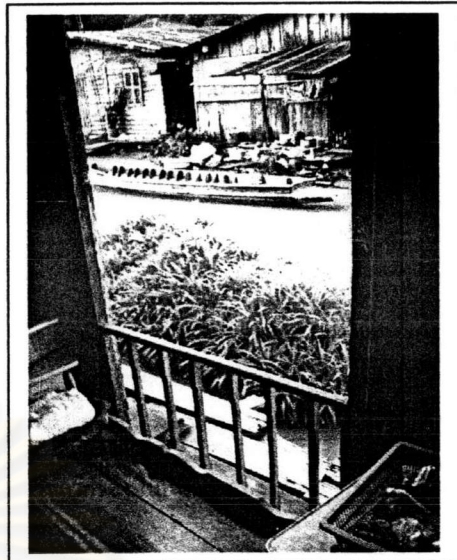
ภาพที่4.43 มุมสวนเตยหอมข้างๆเรือนแพคุณยายอัมพร



ภาพที่4.44 สวนเตยหอมข้างๆเรือนแพคุณยายอัมพรที่กระจายรอบๆแพ



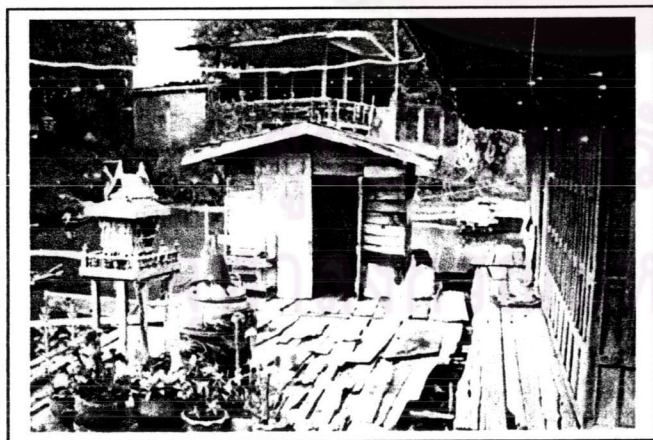
ภาพที่ 4.45 แสดงการใช้งานหลากหลายของพื้นที่นอกชานแพ โดย
ทำการเจาะช่องไว้ทำกระชังปลา



ภาพที่ 4.46 มุมมองจากหน้าต่างเรือนแพคุณยาย
อัมพรเห็นสวนเตยหอมข้างเรือนแพ

2. พื้นที่ส่วนศาลบูชาในเรือนแพ

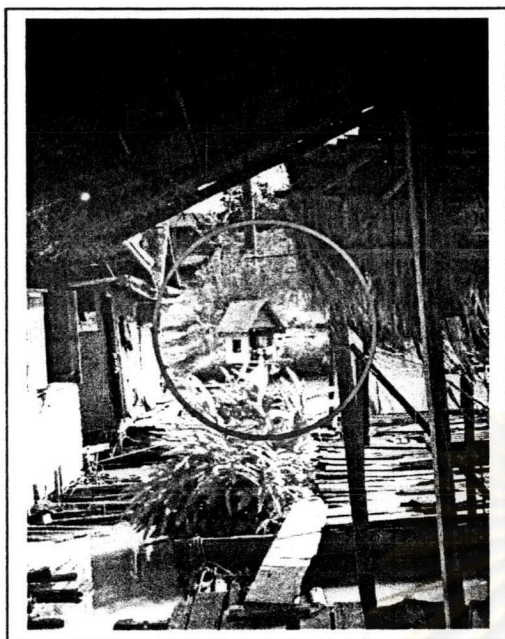
จากการสังเกตการณ์ของผู้ศึกษาพบว่าโดยส่วนมากของชาวชุมชนเรือนแพที่นี่จะมีพื้นที่ที่ไว้บูชาความเชื่อ
กันทั้งนั้น เนื่องด้วยชุมชนเรือนแพในพื้นที่ศึกษาส่วนมากเป็นชาวพุทธ ดังนั้นความเชื่อต่างๆจึงเป็นศาสนาพุทธ
ตั้งแต่การทำพิธีกรรมทางศาสนา การเข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรมตามอย่างวัฒนธรรมและความเชื่อไทยเดิม ดังนั้นการ
สร้างศาสนสถานที่เป็นความเชื่ออย่างพุทธในเรือนแพจึงเป็นสิ่งที่เห็นกันอย่างชินตา นั่นคือศาลเจ้าที่คนไทยเชื่อว่าจะ
คอยปกป้องรักษาบ้านเรือน ซึ่งการสร้างศาลเจ้าไว้สักการะในเรือนแพนั้นจะทำให้เฉพาะแพที่ชานนอกยื่นออกพัน
ชายหลังคา ถ้าแพไหนมีพื้นที่น้อยก็จะใช้วิธีการในลักษณะตั้งหิ้งบูชาติดข้างฝาแทน



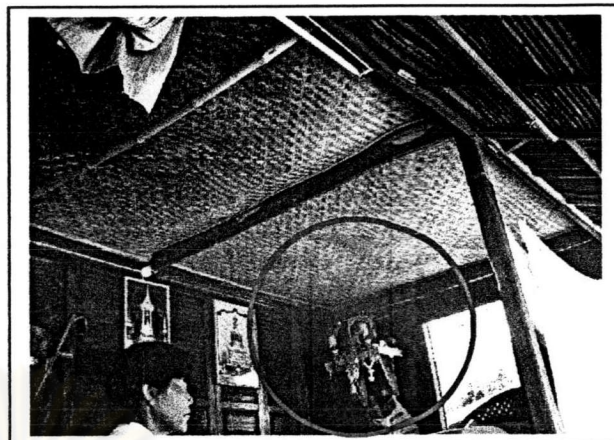
ภาพที่ 4.47 ศาลเจ้าที่ตั้งอยู่บนแพบริเวณนอกชานแต่
ด้วยพื้นที่จำกัดจึงต้องใช้ร่วมกับประโยชน์ใช้สอยอื่นๆ
ตามรูป เช่น ห้องน้ำและมุมสวน



ภาพที่ 4.48 ศาลเจ้าที่ตั้งอยู่บนแพของแพ ศ.ศิริรักษ์



ภาพที่ 4.49 ศาลเจ้าที่ตั้งอยู่บนแพบริเวณนอกชานที่
แวดล้อมไปด้วยมุมจัดสวนจัดต้นไม้



ภาพที่ 4.50 การตั้งสิ่งสักการะและศาลเจ้า
แบบติดข้างฝาเพราะพื้นที่ในแพมีจำกัดที่
(เรือนแพคุณป้าสุใจแพเลขที่ 16)

ข.) เรือนแพประเภทร้านค้า

ในพื้นที่ศึกษาเรือนแพประเภทร้านค้านี้จะหมายถึงเรือนแพที่มีลักษณะการใช้งานเป็นร้านค้าขายบริการสินค้าหรือรับจ้างบริการต่างๆ เช่น ตัดผม และยังใช้พักอาศัยด้วย โดยเรือนแพร้านค้าที่ลอยน้ำแต่เดิมจะเคลื่อนไป - มาได้เพื่อประโยชน์ทางการค้าที่เข้าถึงผู้ซื้อได้ง่ายรวมทั้งเป็นที่อยู่อาศัยหลบฝนของพ่อค้าแม่ค้าไปในตัว ส่วนใหญ่ในพื้นที่ศึกษามีลักษณะเหมือนเรือนแพต (อาจมีลักษณะดั้งเดิมเป็นเรือนไทยก็มีให้เห็นอยู่แต่เปลี่ยนลักษณะการใช้งานเป็นอยู่อาศัยอย่างเดียว) หลังโนเป็นที่พักผ่อน - นอน หลังนอกเป็นร้านค้ามีฝา ถังเปิด - ปิด ด้านหน้าเป็นระเบียง ซึ่งติดกับน้ำ บางหลังมีระเบียงรอบ ช่วงยาวมีอาจมีถึง 3 ห้อง ด้านหลังเป็นครัวและอาหาร หลังคาครัวมีขนาดเล็กกว่าหลังคาตัวเรือนใหญ่ ด้านล่างซึ่งเป็นแพรองรับตัวเรือน มี 2 ชนิด

1. เป็นไม้ไผ่ผูกรวมกันเป็นแพ เรียกแพลูกบวบ
2. ไม้จริงต่อเป็นแพสี่เหลี่ยมยาวเรียกว่าโป๊ะ มีโครงกระดูกภายใน ลักษณะคล้ายเรืออุยด้วยชั้นต่อติดกัน 3 โป๊ะต่อ 1 หลัง แพทั้งสองแบบต้องบูรณะทุกปี

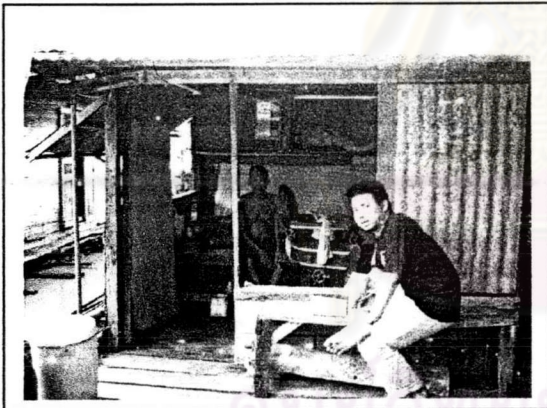
โครงสร้างของเรือนแพเหมือนกับเรือนไทย แต่การยึดของตัวไม้ไม่แข็งแรงแน่นอน ปล่อยให้ทุกจุดขยับเขยื้อนได้เล็กน้อย โดยลักษณะเด่นของเรือนแพประเภทค้าขายนี้คือมีฝาน้ำถึงเป็นบานกระทุ้งขนาดใหญ่ปิดเปิดได้เป็นเหมือนหน้าต่าง หันหน้าออกสู่ลำน้ำด้วยเมื่อก่อนการคมนาคมหลักเป็นทางน้ำจึงติดต่อกับค้าขาย ในลำน้ำมีเรือพายมาซื้อของขายของ ฝาน้ำถึงมีหลายแบบ เดิมที่เป็นฝากระแทงอ่อนหรือฝาขัดแตะ ซึ่งมีน้ำหนักเบา สามารถเปิดเป็นบานกระทุ้งได้ ต่อมาเปลี่ยนเป็นฝาดังบานเลื่อนถอดออกเป็นแผ่น ๆ นำไปเก็บที่อื่นก็มี ลักษณะเรือนแพเป็นแพโป๊ะ เรือนหลังใหญ่เป็นหลังคาแฝด หลังเล็กเป็นครัว

แพร้านค้าแต่ก่อนจอดเรียงกันไป ถ้าชอบพอกันดีก็ทำสะพานทอดเดินถึงกันได้ แต่ตามปกติก็จะต้องมีเรือเล็กไว้ใช้ลำหนึ่ง เพื่อสะดวกในการติดต่อ บางแพที่กิจการค้าเจริญมีสินค้ามากก็ต้องมีเรือบรรทุกสินค้าอีกลำหนึ่งจอดอยู่ข้างๆ แพ สมัยก่อนตอนกลางคืน ตามแพขายของจะจุดตะเกียงเจ้าพายุสว่างไสว มีลูกค้าเอาเรือไปจอดหน้า

แพศาคึกคักยิ่งนัก แพเหล่านี้เขาขายสินค้าทุกชนิด พวกกะปิ น้ำปลา กุ้งแห้ง หัวไชโป๊ ตลอดจนจนถึงของเมืองจีนพวก เต้าหู้ยี้ ลูกหน่าเลียบ อินทผลัม ฯลฯ พวกของป่าก็มีหลายชิ้น น้ำมันยางซึ่งตลาดบนบกไม่มีขาย ฉะนั้นพวกที่มีบ้านเรืออยู่ริมน้ำจึงชอบพายเรือไปซื้อสินค้าตาม แพกันมากกว่า แต่ในปัจจุบันการคมนาคมเปลี่ยนแปลงไป การค้าขายขนส่งกันทางรถทางถนนรวดเร็วกว่าทางน้ำ ทำให้ตลาดท้องถิ่นหมดความนิยมไป แม่น้ำบางตอนเริ่มต้นขึ้นเงินเจียบเหงา พวกที่เคยค้าขายในแพก็หมดทางทำมาหากิน ต้องขยับขยายขึ้นไปขายของบนบกเพราะคนเริ่มนิยมมากกว่า ด้วยมีการคมนาคมทางบกที่สะดวกกว่า ฉะนั้นจึงมีเจ้าของแพบางรายจึงปรับเปลี่ยนเรือแพค้าขาย(อยู่อาศัยด้วย) เป็นเรือแพอยู่อาศัยอย่างเดียว ดังจะเห็นได้จากสภาพปัจจุบันที่แพบางหลังมีลักษณะอย่างแพค้าขายคือ มีฝาหน้าปิดเปิด(ฝาถ้ง) บางรายก็คงสภาพความเป็นแพไว้เหมือนเดิม บางรายก็ดัดแปลงให้สวยงามขึ้นด้วย



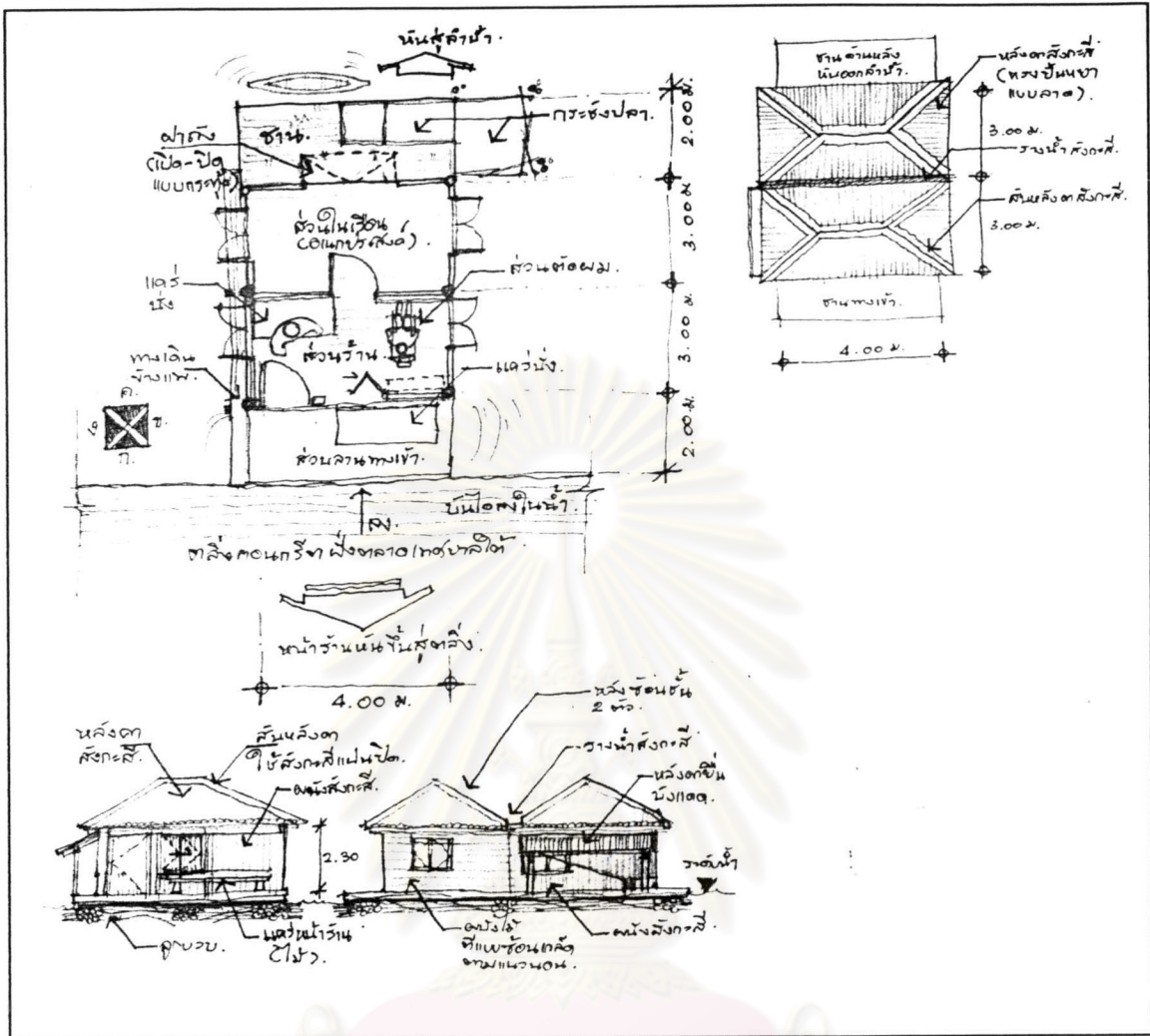
ภาพที่ 4.51 กลุ่มแพพักอาศัยที่
ร้านค้าที่เปิดหน้าร้านหันเข้าสู่ตลิ่ง
หน้าตลาด



ภาพที่ 4.52 ภาพแพร้านตัดผมของ
คุณลุงลำพิง กลิ่นจันอยู่บริเวณหน้า
ตลาดเทศบาลเดินจากตลิ่งคอนกรีต
เข้าถึงได้



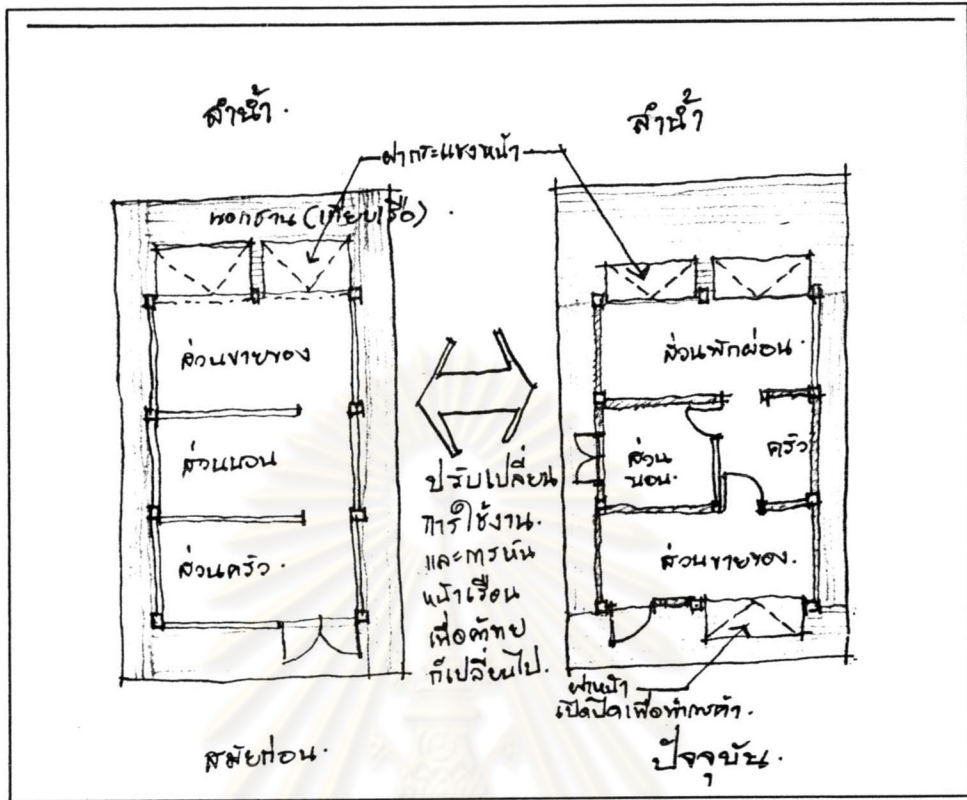
ภาพที่ 4.53 ภาพแพร้านค้าขายของชำ



ภาพที่ 4.54 ภาพผัง, รูปด้านแพร้านตัดผมของคุณลุงลำพิ่ง กลิ่นจันอยู่บริเวณหน้าตลาดเทศบาล

การแบ่งพื้นที่ภายในของเรือนแพพักอาศัยกึ่งร้านค้า(เรือนแพร้านค้า)

ในบริเวณพื้นที่ศึกษาจะมีเรือนแพประเภทใช้เพื่อการค้าขายด้วยซึ่งถือเป็นแบบแผนของแพรุ่นแรกที่เกิดขึ้นในบริเวณนี้ ซึ่งพื้นที่ใช้สอยในเรือนแพมีทั้งใช้พักอาศัยอย่างเดียว และใช้ทำหน้าที่ผสมระหว่างพักอาศัยและค้าขายไปด้วยในตัว ดังนั้น พื้นที่ใช้สอยพื้นฐานของเรือนแพคือส่วนนอน พักผ่อน ครูว์ และส้วม ส่วนห้องน้ำไม่ใช่สิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตบนแพ เพราะส่วนใหญ่อาบน้ำในแม่น้ำลำคลองที่แพตั้งอยู่ หรือตักอาบข้างแพ ถ้าใช้พื้นที่เป็นส่วนค้าขายด้วยในเรือนเดียวกันจะเปิดหน้ากว้างด้านขนานกับลำน้ำ เพื่อใช้ค้าขาย การเปิดส่วนค้าขาย เจ้าของแพจะเปิดบานกระทุ้งซึ่งเดิมเป็นฝาเรือนให้เปิดขึ้น ใช้เป็นกันสาดกันฝนไปด้วยในตัว เมื่อถึงเวลาเย็นเลิกขายแล้ว ก็ปิดกลับเป็นผนังของแพตามเดิม สำหรับแพที่ใช้เป็นร้านค้าอย่างเดียว ไม่ใช่พักอาศัย ส่วนใหญ่มักมีแพพักอาศัยจอดอยู่ข้างเคียง นอกจากการใช้สอยพื้นฐานเท่าที่จำเป็นแล้ว เมื่อครอบครัวขยายขึ้น เจ้าของมักต่อเติมส่วนใช้สอยเพิ่มเติม เช่น เพิ่มจั่วของห้องนอนขยายจากเดิม หรือเพิ่มจั่วของครูว์ เก็บของ และอื่น ๆ



ภาพที่ 4.55 ภาพเปรียบเทียบผังเรือนแพร้านค้าสมัยก่อนกับปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่าสมัยก่อนแพร้านค้าจะหันหน้าออกสู่ลำน้ำเพราะมีกิจกรรมค้าขายกันทางน้ำ ซึ่งผิดกับปัจจุบันที่หันหน้าเข้าสู่ตลิ่ง เพราะการค้าขายอยู่บนตลิ่งเกือบทั้งหมด

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ค) เรือนแพที่ใช้ในสาธารณะ

ค.-1). เรือนแพร้านอาหาร

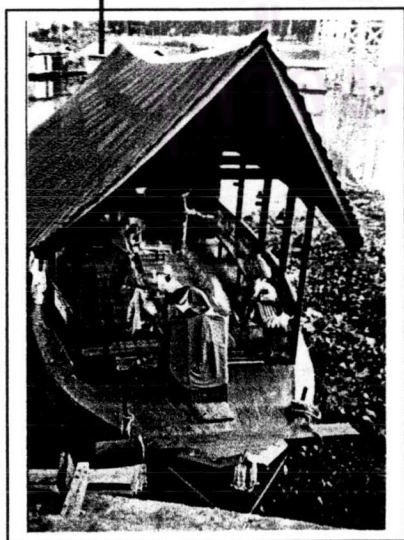
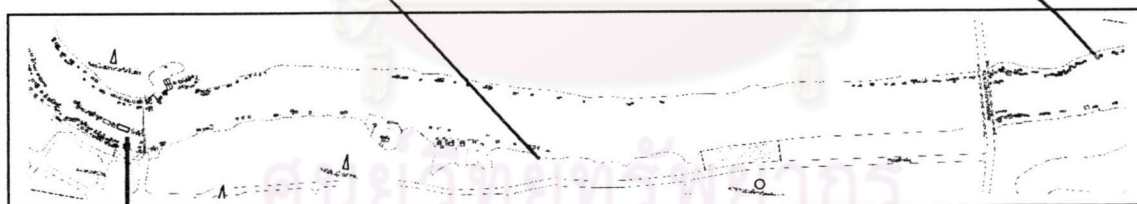
เรือนแพร้านอาหารที่มีอยู่ในชุมชนชาวแพริมแม่น้ำสะแกกรัง ในปัจจุบันมีอยู่ทั้งหมด 2 ร้านเป็นร้านเล็ก อยู่บริเวณสะพานพัฒนาเหนือหนึ่งร้าน(ตอนทำการสำรวจร้านปิดทำการ)และใกล้ๆวัดพิชัยปุณารามอีกหนึ่งร้าน เป็นแพเลขที่ 271 ของคุณคณิต ชัยยะ ซึ่งเดิมเป็นแพพักอาศัยแล้วนำมาเปลี่ยนการใช้งานแล้วต่อเป็นเรือนครัวและ เรือนพักของพนักงานออกไปด้านข้าง มีพื้นที่ริมตลิ่งไว้จอดรถ (จากการสัมภาษณ์ คุณคณิตได้กล่าวว่าอยู่ที่นี้มา เป็น 10 ปี แพที่นี่สวยงามเป็นธรรมชาติเลยมาเปิดร้านขายอาหาร) จะเห็นได้ว่านอกจากจะเป็นเรือนแพสำหรับ ขายอาหารบริการลูกค้าแล้ว บางเรือนแพก็จะมีเรือนแพบริวารที่เป็นห้องครัว ที่พักของพนักงาน และมีเรือบริการ เป็นภัตตาคารลอยน้ำสำหรับพาลูกค่านั่งเรือเที่ยวชมทัศนียภาพสองฝั่งแม่น้ำสะแกกรังบริเวณตัวเมืองในยามค่ำคืน ส่วนใหญ่เรือนแพอาหารจะติดไฟฟ้าประดับตัวเรือนแพกันอย่างสวยงามไสวมีความสวยงามมากในยามค่ำคืน และเป็นจุดเด่นเพื่อดึงดูดลูกค้าให้เข้ามาใช้บริการ



ภาพที่ 4.56 ภาพแพร้านอาหารบริเวณใกล้วัดพิชัย ปุณารามของคุณคณิต ชัยยะ แพเลขที่ 271 เดิมเป็นที่ พักอาศัยแล้วมาปรับเปลี่ยนเป็นแพร้านอาหาร



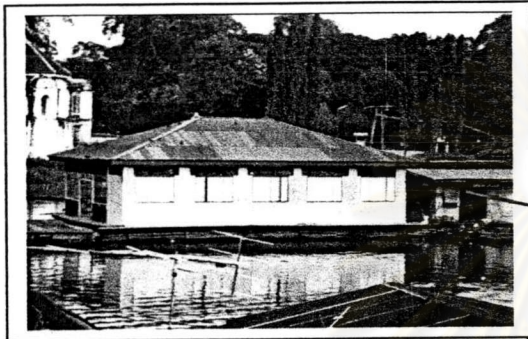
ภาพที่ 4.57 ภาพแพร้านอาหารบริเวณสะพานพัฒนา ภาคเหนือ(มีเรือล่องทานอาหารด้วย)



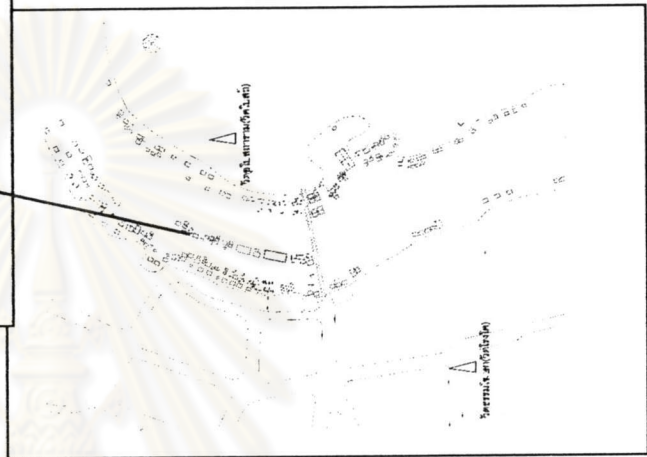
ภาพที่ 4.58 ภาพเรือ ร้านอาหารจอดเทียบอยู่หน้า ตลาดเทศบาล

ค.-2). เรือนแพของหน่วยงานราชการ

ภายในชุมชนชาวแพ นอกจากเรือนแพพักอาศัยและเรือนแพร้านอาหารแล้ว ยังพบว่ามีเรือนแพของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับลำแม่น้ำสะแกกรัง เช่น เรือนแพดับเพลิงของเทศบาลเมืองอุทัยธานี เรือนแพของสำนักงานประมงอำเภอเมืองอุทัยธานี เรือนแพของสำนักงานชลประทานจังหวัดอุทัยธานี เรือนแพเก็บขยะมูลฝอยในลำน้ำ และแพห้องสมุดลอยน้ำ ซึ่งเรือนแพของหน่วยงานราชการต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ต่างก็มีเรือยนต์สำหรับการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ในลำแม่น้ำสะแกกรัง ตามหน้าที่ที่รับผิดชอบด้วย

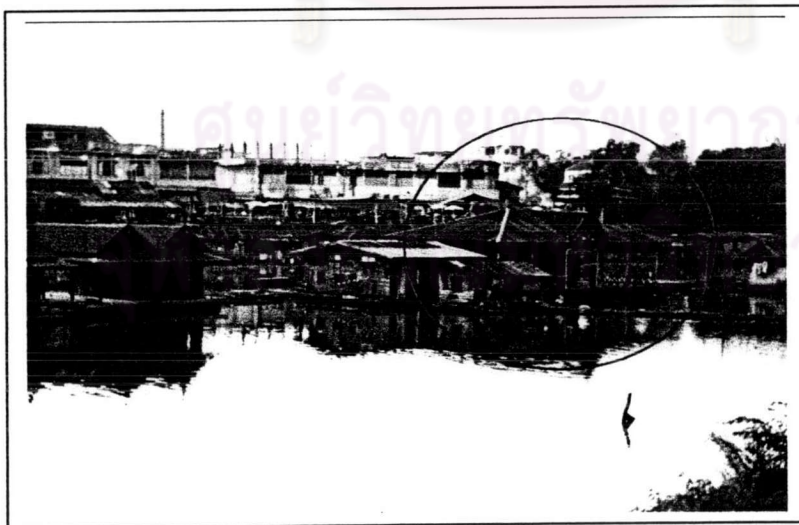


ภาพที่ 4.59 ภาพเรือนแพห้องสมุดลอยน้ำ

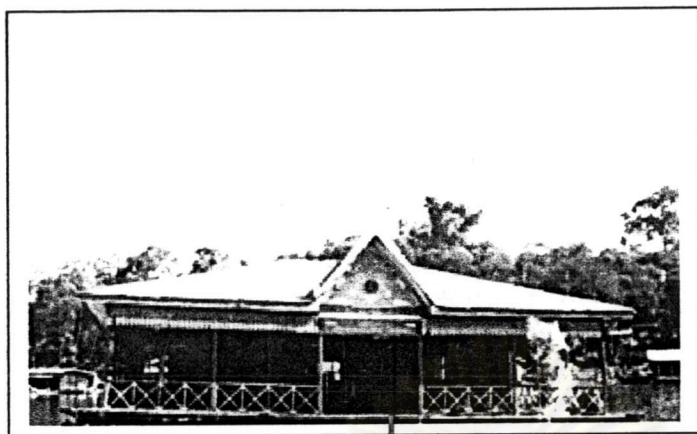


ค.-3). เรือนแพโบสถ์

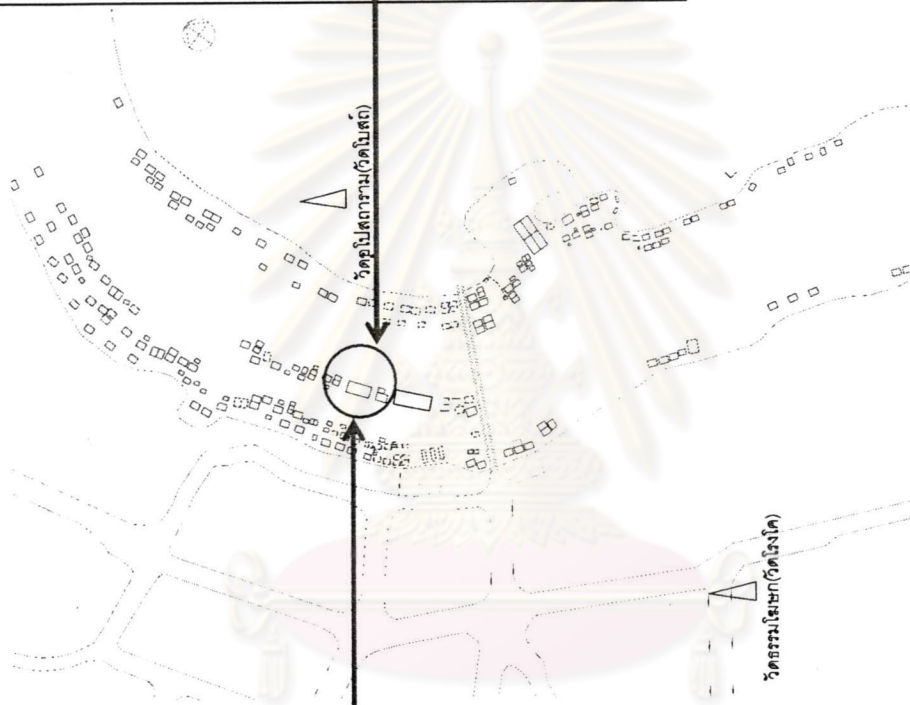
เรือนแพโบสถ์ลอยน้ำของวัดอุโปสถาราม นับเป็นศาสนสถานลอยน้ำที่มีแห่งเดียวในบริเวณพื้นที่ศึกษา มีมาแต่ครั้งโบราณ โดยมีการเปลี่ยนแพและซ่อมแซมตามอายุการใช้งานเมื่อเกิดการเสื่อมตามกาลเวลา เป็นที่ประกอบศาสนกิจของพุทธศาสนิกชนในชุมชนเรือนแพและฝั่งเทศน์ฟังธรรม นับเป็นแพที่มีคุณค่าและสำคัญกับชุมชนเรือนแพที่นี่ยิ่งนัก



ภาพที่ 4.60 ภาพเรือนแพโบสถ์ลอยน้ำในปัจจุบัน

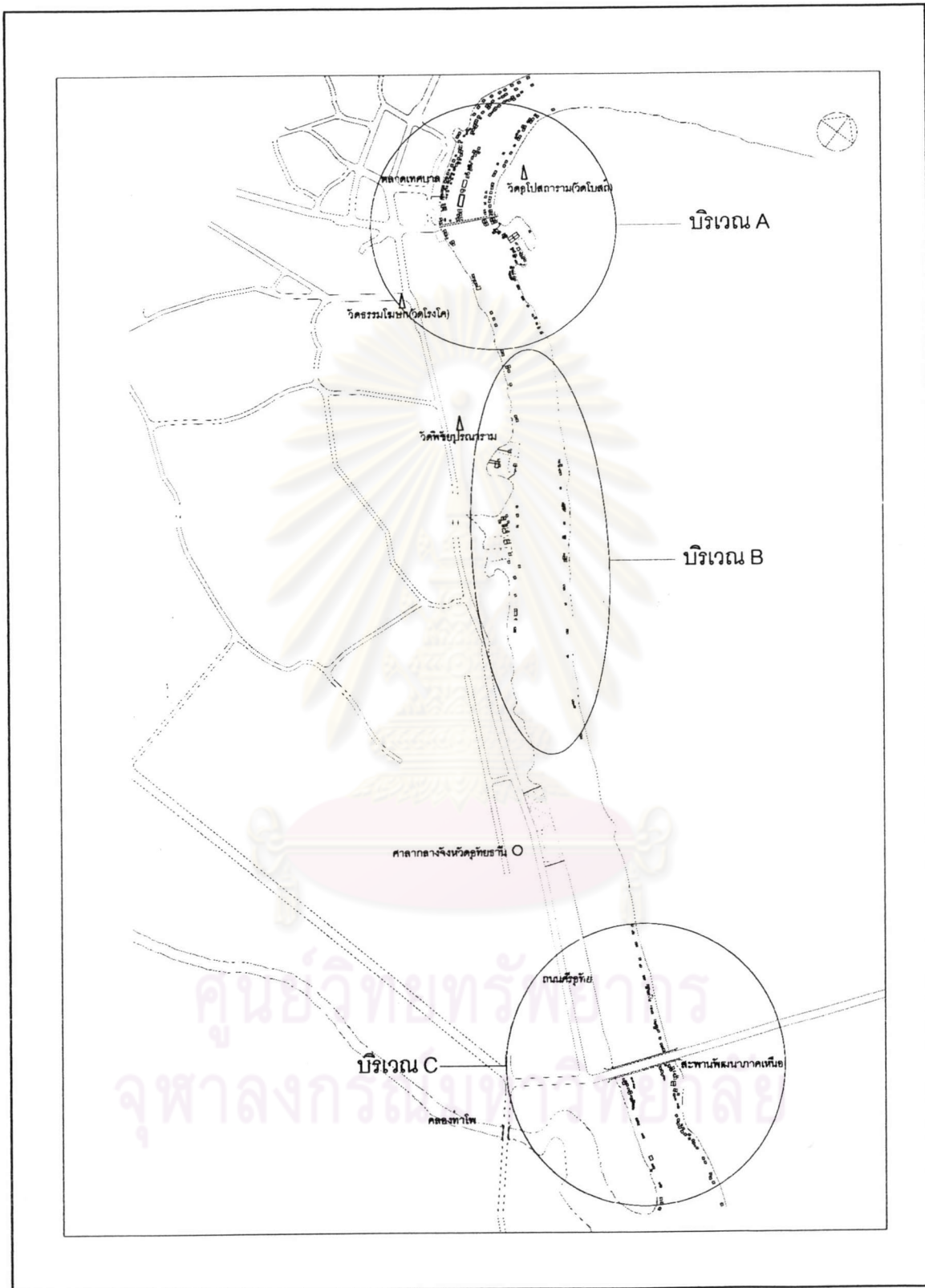


ภาพที่ 4.61 ภาพเรือนแพโบสถ์
ลอยน้ำในอดีต

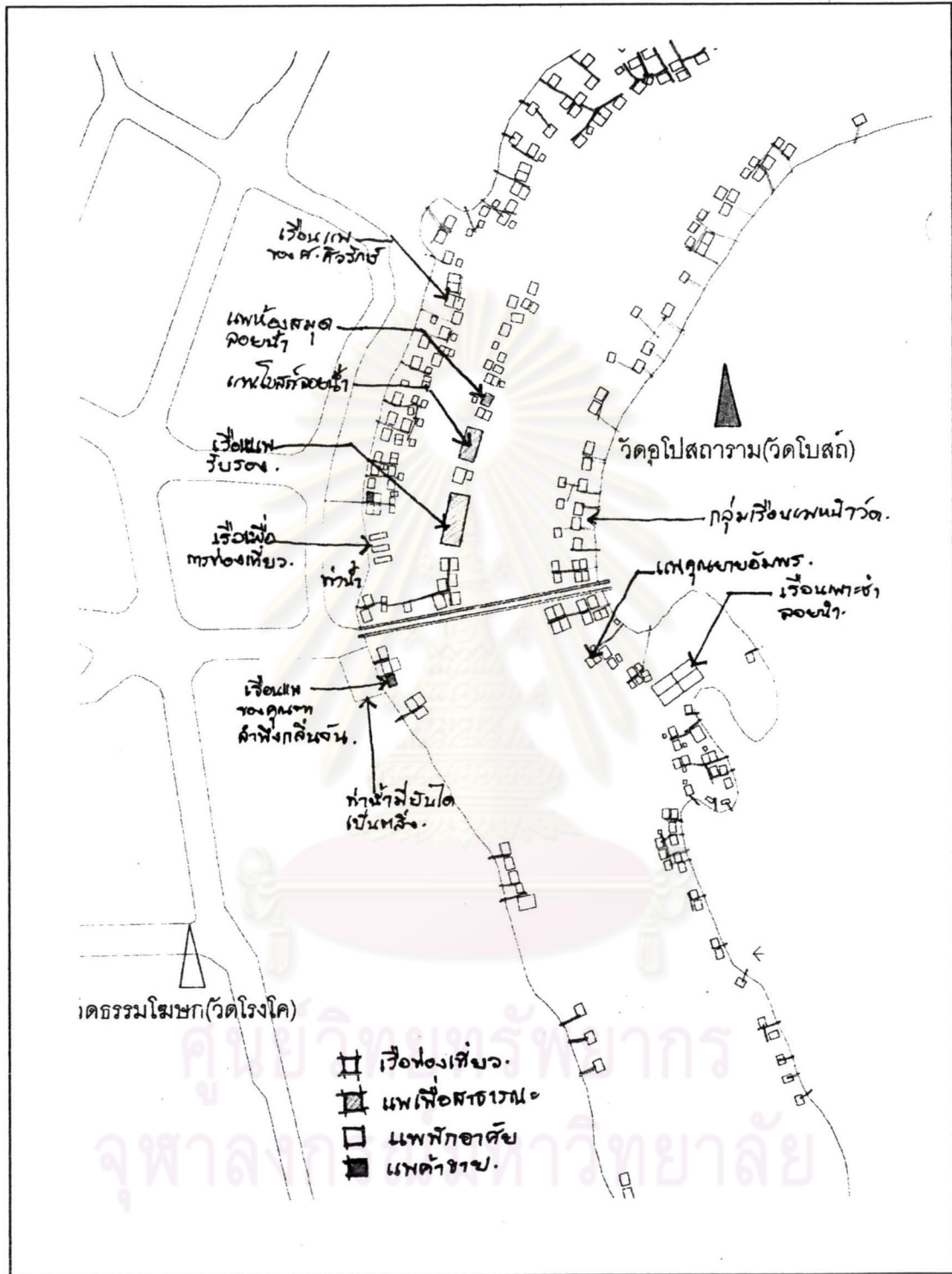


ตำแหน่งแพโบสถ์ในปัจจุบันหน้า
วัดโบสถ์ตรงข้ามตลาดเทศบาล

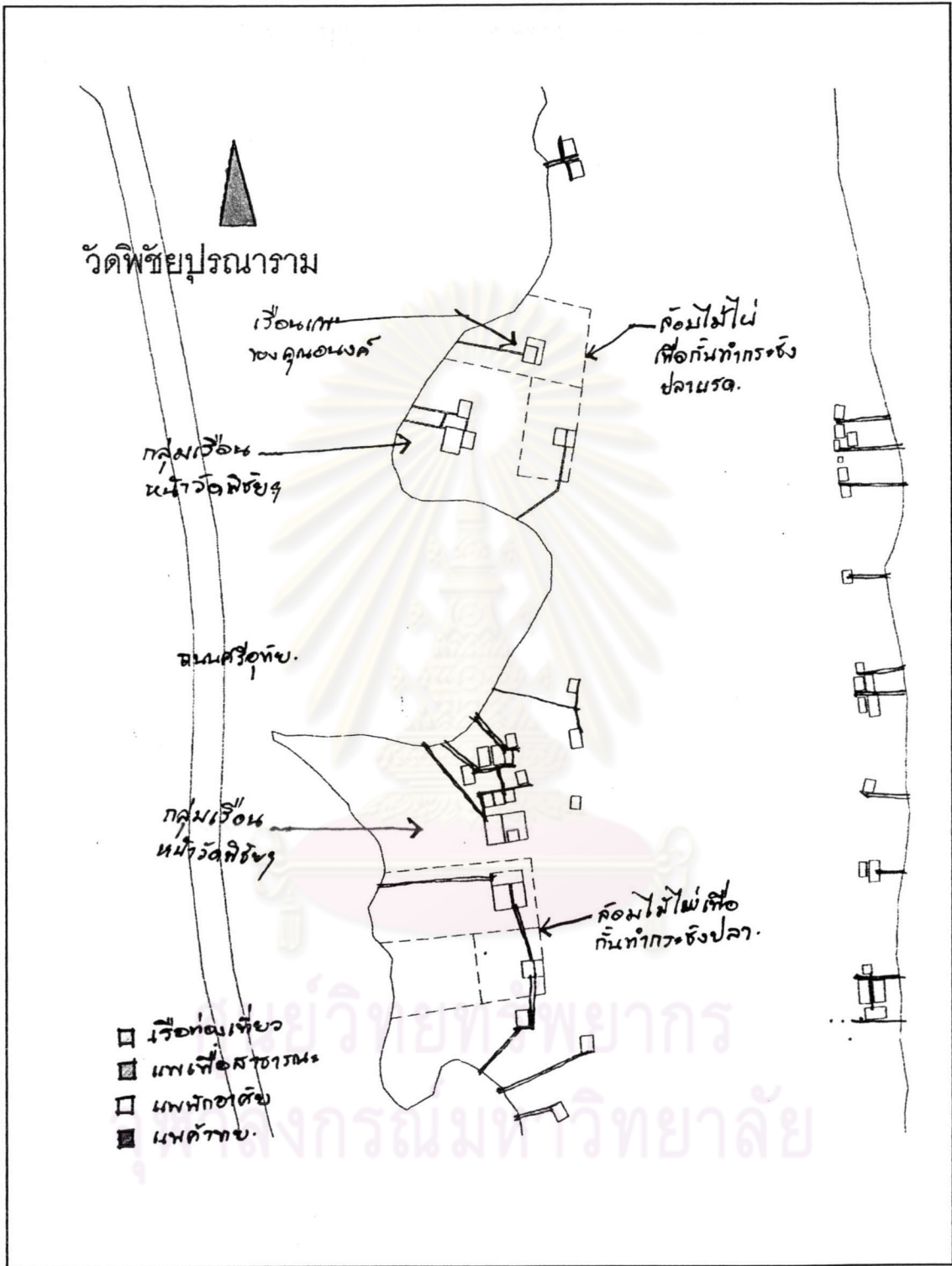
ศูนย์บริการสุขภาพ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



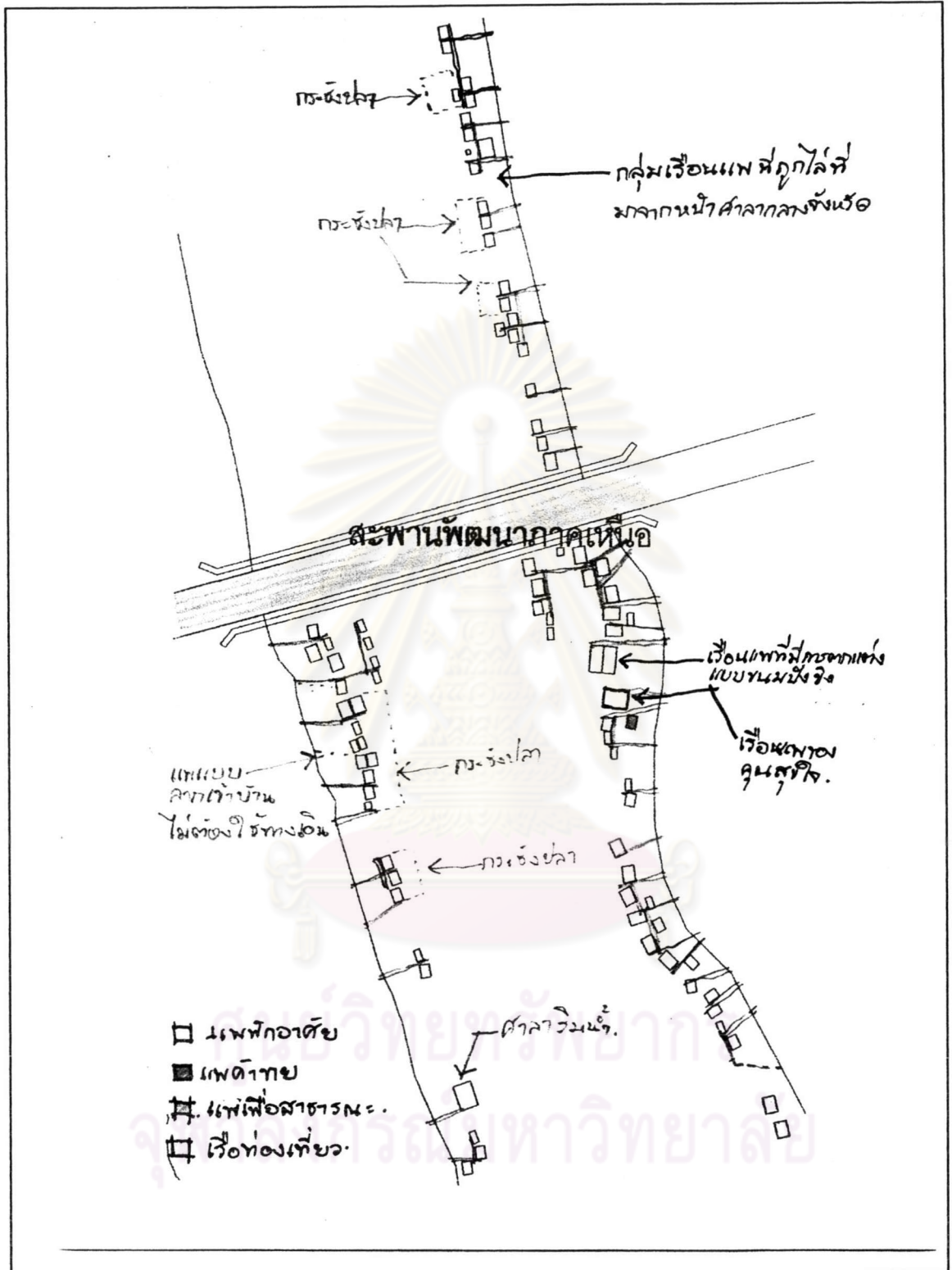
แผนที่ 4.10 แผนที่แสดงบริเวณขยายแผนที่โดยแบ่งตามโซนของเรือนแพในพื้นที่ศึกษา



แผนที่ 4.11 แผนที่ ZONE A



แผนที่ 4.12 แผนที่ ZONE B



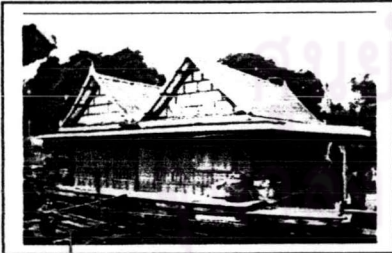
4.1.2-ข. ประเภทลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเรือนแพที่พบในพื้นที่ศึกษา

สิ่งที่น่าสังเกตและเป็นจุดเด่นอย่างมากของเรือนแพในบริเวณศึกษานี้ คือ “ลักษณะทางสถาปัตยกรรมเรือนแพ” ซึ่งยังคงสมบูรณ์ทั้งรูปร่าง รูปทรง องค์ประกอบอาคารครบถ้วน ซึ่งบ่งบอกได้ถึงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและคุณค่าทางเรือนพื้นถิ่น ซึ่งอาคารใช้วัสดุในท้องถิ่นที่หาง่ายๆ เช่น ไม้สัก ไม้ไผ่ที่มีการปลูกไผ่บริเวณชายป่าริมแม่น้ำสะแกกรังเพื่อไว้ซ่อมแซมลูกบวบเรือนแพ บางหลังมีการตกแต่งอย่างวิจิตรบรรจงอย่างเช่น แพของ คุณยายเทียบที่มีลวดลายไทยบนหน้าจั่วเป็นลายฉลุประกอบด้วยลวดลายเฟื่อง ลายผีเสื้อหรือค้างคาว เป็นเรือนแพทรงไทย นอกนี้ยังมีเรือนแพของอาจารย์ ศ.ศิริรักษ์ ที่มีรูปแบบองค์ประกอบที่วิจิตรบรรจงมีลวดลายของไม้ประเชิงชายตามอย่าง “รูปแบบบ้านขนมปังขิง”(GINGER BREAD) ซึ่งเป็นลักษณะที่งดงามและควรค่าแก่การอนุรักษ์ในแง่สถาปัตยกรรมเป็นอย่างมาก ส่วนเรือนแพโดยทั่วไปในแม่น้ำสะแกกรังก็มีความงดงามไม่แพ้กันตามอย่างเรือนท้องถิ่น จะมีทั้งแบบเรือนปั้นหยา เรือนฝาปะกน เรือนฝาถ้งและเห็นกันดาษดื่น คือเรือนแพหลังคาแฝด และมุงสังกะสี

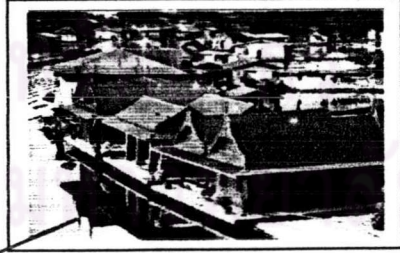
จากการพิจารณาเรือนแพที่พบภายในชุมชนชาวแพโดยละเอียดแล้วพบว่า บ้านเรือนแพจะมีรูปทรงที่แตกต่างกัน สามารถแยกออกได้เป็นดังนี้

ก.) เรือนแพทรงไทย

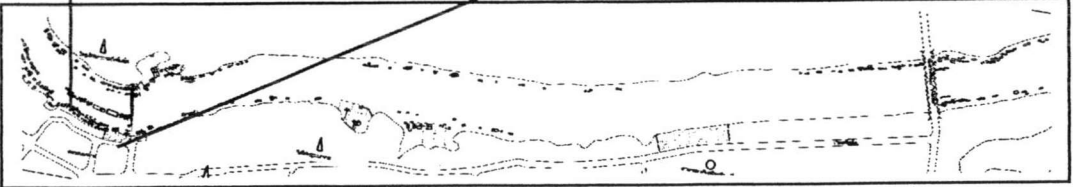
จะเป็นเรือนแพในรุ่นแรกๆ สังเกตได้จากหน้าจั่วของบ้าน จะมีหน้าจั่วอยู่ 2 แบบ เรือนแพทรงไทยจะมีหลังคาที่แยกออกจากกัน โดยหลังคาเรือนแพที่พักอาศัยจะถูกวางตามแนวยาวของตัวบ้านหรือตามแนวยาวของลำแม่น้ำ ซึ่งชาวแพเรียกว่า จั่วยาว ส่วนหลังคาของเรือนจะวางตัวตามแนวขวางของเรือนแพหรือตามแนวขวางของลำน้ำ ชาวแพเรียกว่า จั่วขวาง ซึ่งถือว่าเป็นคติในการสร้างบ้านเรือนไทยว่า ครัวจะต้องแยกออกจากตัวเรือนต่างหาก และมักจะสร้างอยู่ทางด้านทิศใต้ของทิศทางลมเพื่อที่จะให้ลมพัดพาเอาควันไฟ กลิ่นต่างๆ จากการประกอบอาหาร และแก๊ต่านออกไปจากตัวบ้าน การแยกส่วนครัวออกไปก็เพื่อต้องการแยกสิ่งที่ไม่สะอาดตาและไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยออกไปจากตัวบ้านซึ่งในสมัยก่อนจะเรียกว่า ครัวไฟ เพราะว่าการประกอบอาหารแต่ละมือจะใช้เชื้อเพลิงชนิดเผาไหม้ทำให้เกิดควันไฟเป็นส่วนใหญ่ เช่น ไม้พินดำ



ภาพที่ 4.62
ภาพเรือนแพทรงไทย หลังคาแฝด



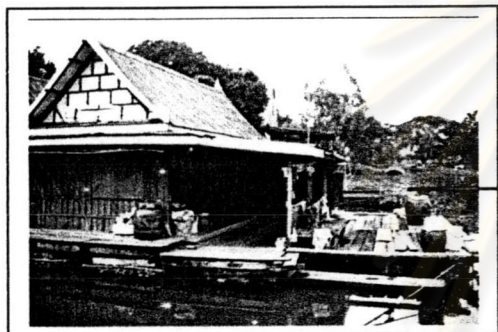
ภาพที่ 4.63
ภาพเรือนแพทรงไทยใช้เป็นเรือนรับรอง



หลังคาของห้องครัวจะมีหน้าจั่วเป็นรูปพระอาทิตย์ มีรูปลักษณะคล้ายพระอาทิตย์ครึ่งดวงโผล่ ต้นขอบฟ้าเป็นรัศมี เส้นรัศมีของพระอาทิตย์ทำด้วยไม้แบบตีเว้นช่องให้อากาศภายในหลังคาสามารถถ่ายเทได้ ส่วนหลังคาของเรือนพักอาศัยจะมีหน้าจั่วรูปตัดแบ่งหน้าจั่วโดยมีแนวนอนแนวตั้งสลับกันไป ห้องครัวของเรือนแพจะไม่แยกพื้นที่ออกจากตัวบ้านเรือนแพเลยที่เดียวแต่เป็นเพียงการแบ่งพื้นที่ให้เป็นสัดส่วนและอยู่ภายในตัวบ้านเรือนแพเดียวกัน โดยมีพื้นบ้านและพื้นครัวเป็นไม้กระดานเดียวกัน เรือนแพรุ่นเก่าบางหลังยังใช้ห้องขับถ่าย โดยการเจาะหรือจัดเอาแผ่นไม้กระดานออกเป็นที่นั่งขับถ่าย

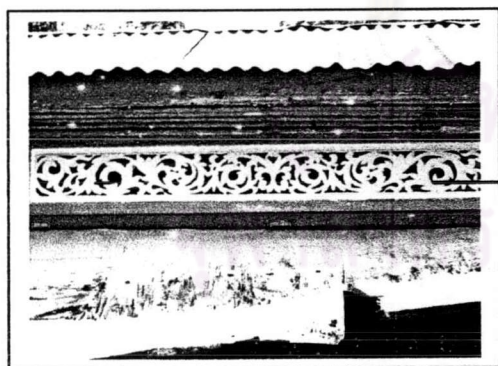
คานบ้าน คานของเรือนแพรุ่นเก่าจะอยู่ติดกับลูกบวบแพ และติดกับรอยดที่รองรับไม้พื้นบ้าน ทำให้เมื่อลูกบวบแพทรุดต่ำลงมาก ระดับน้ำจึงเกือบถึงพื้นของเรือนแพ

พาไล หรือ พะไล คือ ส่วนของหลังคาที่ต่อเติมออกมา ซึ่งเรือนแพจะมีพาไลยื่นออกมาเพื่อใช้กันหยดฝนไม่ให้ถูกฝาเรือน

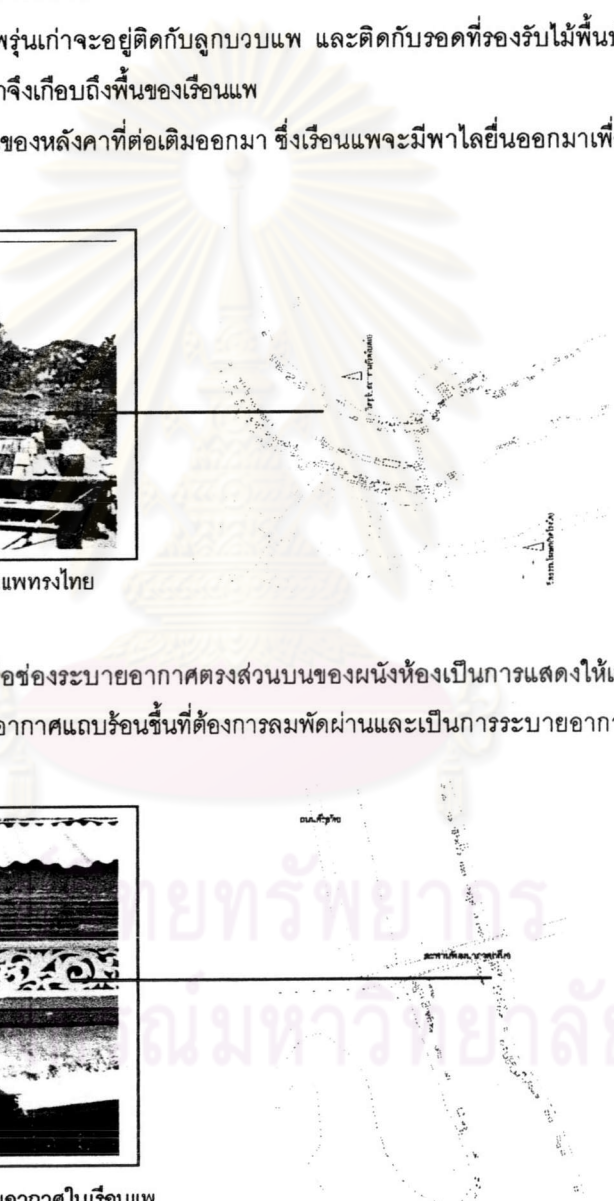


ภาพที่ 4.64 ภาพพาไลของเรือนแพทรงไทย

การใช้ไม้จลุเป็นช่องลม หรือช่องระบายอากาศตรงส่วนบนของผนังห้องเป็นการแสดงให้เห็นถึงรูปแบบที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ดินฟ้าอากาศแถบร้อนชื้นที่ต้องการลมพัดผ่านและเป็นการระบายอากาศโดยใช้ส่วนที่ตกต่าบ้านไปในตัว



ภาพที่ 4.65 ภาพไม้จลุเป็นช่องลมระบายอากาศในเรือนแพ (แพคุณรุ่งฟ้า แพเลขที่26)



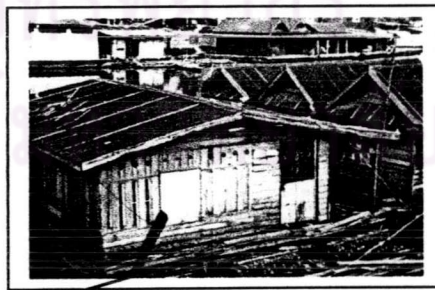
โดยทั่วไปเรือนแพทรงไทยจะแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในบ้านเรือนแพออกเป็นสัดส่วน นอกจากจะมีห้องที่เป็นครัวไฟแยกจากพื้นที่ภายในบ้านเรือนแพแล้ว ภายในตัวเรือนแพจะมีห้องทางด้านซ้ายและขวาของพื้นที่ภายในซึ่งชาวแพเรียกห้องดังกล่าวว่า “ในเรือน” ห้องทางด้านขวาจะใช้เป็นห้องนอนของพ่อแม่ ส่วนห้องทางด้านซ้ายจะเป็นห้องนอนของลูกสาวและอาจใช้เป็นห้องเก็บของ ระหว่างห้องนอนทั้งสองจะเป็นห้องโถงที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเอนกประสงค์ บริเวณพื้นที่หน้าห้องทั้งสามจะเป็นทางเดิน โดยจะมีประตูเข้าตัวบ้านสองทาง คือ ประตูหน้าบ้านกับประตูข้างบ้าน ด้านขวาที่จะติดกับชานเรือน ส่วนด้านหลังของห้องครัวจะมีประตูออกทางหลังบ้าน แต่ละห้องของเรือนแพจะมีหน้าต่างหนึ่งบานพร้อมลูกกรงเหล็ก หน้าจั่วเป็นลักษณะรูปพระอาทิตย์ขึ้นส่วนที่ต่อเติมออกมาจากหลังคาคือ “พาไล” แต่ในที่นี้การวางผังเรือนแพทรงไทยในพื้นที่ศึกษาจะมีการปรับรูปแบบตามลักษณะการใช้สอยและขนาดครอบครัวเป็นหลัก จึงอาจมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบจากของแต่ดั้งเดิมมาบ้าง

ข.) เรือนแพทรงจั่วลาดต่ำ

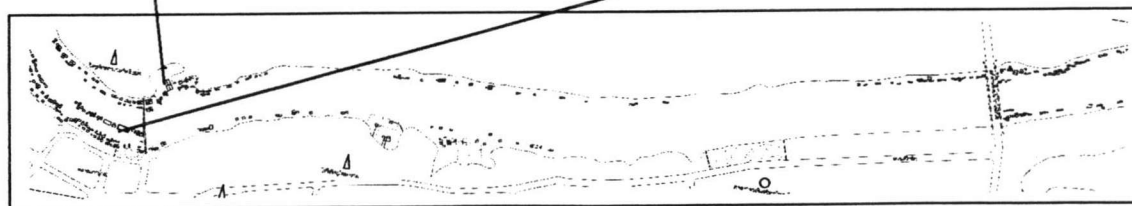
เรือนแพทรงจั่วลาดต่ำนั้นในบริเวณพื้นที่ศึกษานี้จะมีอยู่ค่อนข้างมาก(มากที่สุด)และเป็นรูปแบบของเรือนแพที่สร้างขึ้นมากภายหลังจากเรือนแพทรงไทยจะมีลักษณะของรูปทรงและขนาดที่แตกต่างกัน เรือนแพทรงจั่วลาดต่ำจะมีลักษณะสิ่งที่สามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนคือรูปทรงของหลังคาที่จะมีลักษณะเป็นทรงจั่วมะลิที่ลาดต่ำเกือบจะเป็นแนวราบ ทรงของจั่วหลังคา จะวางตัวตามแนวยาวของลำแม่น้ำและจะไม่มีจั่วขวางที่เป็นเรือนครัวไฟอย่างเช่นเรือนแพทรงไทย ห้องครัวของเรือนแพทรงจั่วลาดต่ำจะตั้งอยู่ที่มุมด้านใดด้านหนึ่งของแพ แต่ที่นิยมมักจะตั้งอยู่ตามชานด้านนอกของเรือนแพเพราะสามารถที่จะป้องกันควันไฟและกลิ่นจากการประกอบอาหารที่จะเข้ามาภายในตัวเรือน พื้นบ้านของเรือนแพมักจะยกสูงขึ้นมาอีกชั้นหนึ่ง โดยสูงจากคานเรือนแพขึ้นมาประมาณ 1 ฟุต เรียกว่า “คองสอง” ทำให้ขณะที่แพถูกบวมจมน้ำ แต่ระดับน้ำจ้ำไม่สามารถทั่วถึงพื้นเรือนแพได้ และพื้นเรือนแพมีการระบายอากาศ อีกทั้งสามารถจัดพื้นเรือนแพลงไปทำความสะอาดได้ ทั้งยังสามารถดูแลซ่อมแซมลูกบวบแพได้ง่าย พื้นที่ภายในบ้านของเรือนแพทรงจั่วลาดต่ำจะถูกปล่อยให้โล่งหรือเป็นห้องโถงกว้างขวาง โดยมากจะนิยมมีห้องอย่างน้อยหนึ่งห้องใช้เป็นห้องนอนของลูกสาวหรือเป็นห้องใช้เก็บสิ่งของ และเหตุผลที่เกิดเรือนแพทรงจั่วลาดต่ำนี้ขึ้นก็เพราะเพื่อให้ตัวเรือนแพจะได้ต้านกับแรงลมได้มากขึ้นไม่เกิดการพลิกคว่ำของแพเมื่อลมพัดแรง

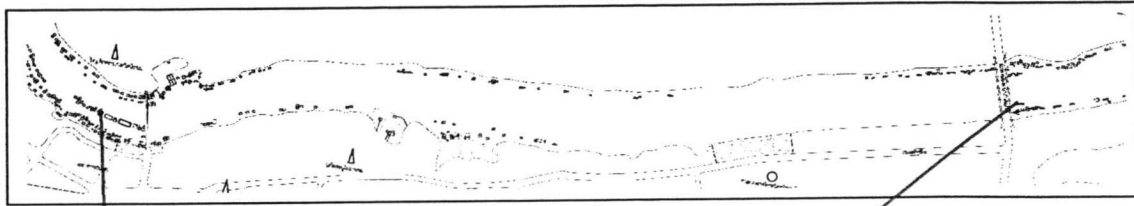


ภาพที่ 4.66
ภาพตัวอย่าง
เรือนแพทรงจั่ว
ลาดในพื้นที่
ศึกษา

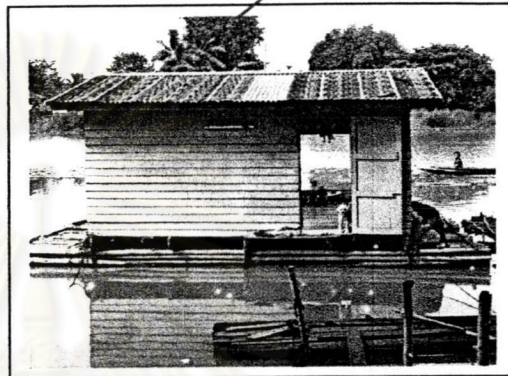


ภาพที่ 4.67
ภาพตัวอย่าง
เรือนแพทรงจั่ว
ลาดในพื้นที่
ศึกษา





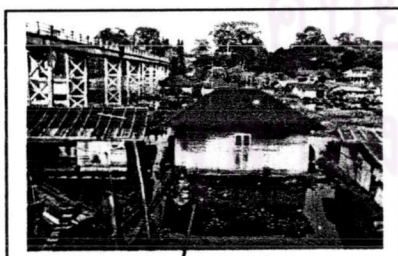
ภาพที่ 4.68 ภาพตัวอย่างเรือนแพทรงจั่ว
ลาดในพื้นที่ศึกษา



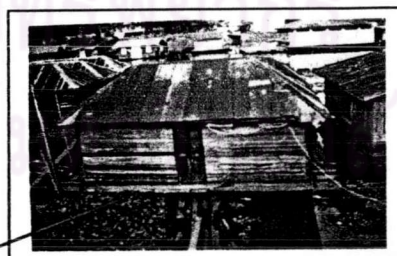
ภาพที่ 4.69 ภาพตัวอย่างเรือนแพทรงจั่ว
ลาดในพื้นที่ศึกษา

ค.) เรือนแพทรงปั้นหย่า

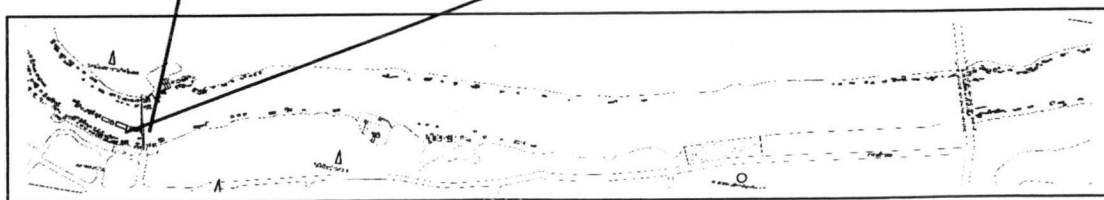
เรือนแพที่มีทรงแบบปั้นหย่านี้ในบริเวณพื้นที่ศึกษามีให้เห็นมากและเป็นลักษณะที่เกิดภายหลังเรือนแพทรงไทยด้วยมีข้อดีที่ลักษณะการบังแดด ลม ฝน มีรอบทุกทิศทางทำให้เป็นทรงที่นิยมในบริเวณพื้นที่ศึกษา ลักษณะสิ่งที่สามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนคือรูปทรงของหลังคาที่จะมีลักษณะเป็นทรงปั้นหย่าและส่วนใหญ่มีความชันหลังคาที่ลาดต่ำ เพราะเหตุผลนี้เพื่อให้ตัวเรือนแพจะได้ต้านกับแรงลมได้มากขึ้นไม่เกิดการพลิกคว่ำของแพเมื่อลมพัดแรงโดยตัวเรือนแพ จะวางตัวตามแนวยาวของลำแม่น้ำและจะไม่มีเรือนขวางขวางที่เป็นเรือนคร้วไฟอย่างเช่นเรือนแพทรงไทย ซึ่งเรือนแบบปั้นหย่านี้จะมีลักษณะโดยทั่วไปคล้ายเรือนแพทรงจั่วลาด

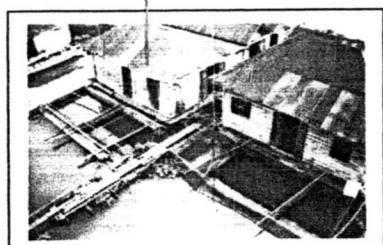
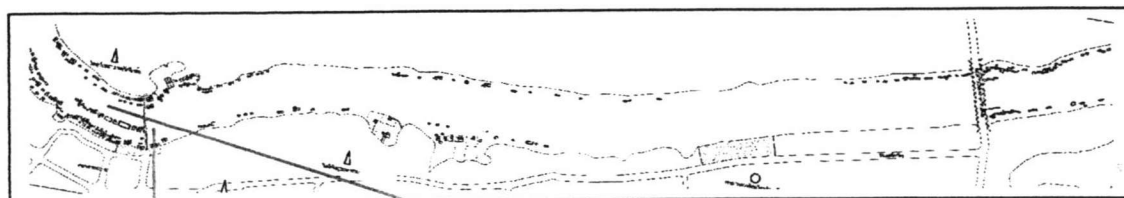


ภาพที่ 4.70
ภาพตัวอย่าง
เรือนแพทรง
ปั้นหย่าใน
พื้นที่ศึกษา

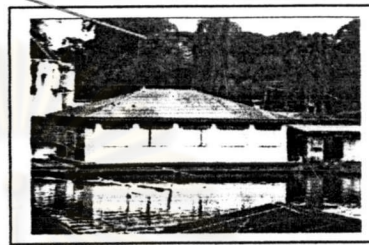


ภาพที่ 4.71
ภาพตัวอย่าง
เรือนแพทรง
ปั้นหย่าใน
พื้นที่ศึกษา





ภาพที่ 4.72
ภาพตัวอย่าง
เรือนแพทรง
ปั้นหยานใน
พื้นที่ศึกษา



ภาพที่ 4.73
ภาพตัวอย่าง
เรือนแพทรง
ปั้นหยานใน
พื้นที่ศึกษา

หลักฐานทางด้าน โครงสร้างของเรือนแพทรงไทยที่ได้กล่าวมาแล้ว สามารถสันนิษฐานได้ว่า เรือนแพทรงไทยเป็นเรือนแพที่สร้างขึ้นในระยะแรกของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนแพบริเวณริมแม่น้ำสะแกกรังในปัจจุบันเรือนแพทรงไทยมีหลงเหลืออยู่จำนวนประมาณ 20-30 หลัง และอยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรม หากว่าได้รับการอนุรักษ์และมีการตกแต่งปรับปรุงให้สวยงาม ก็จะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมทางด้านสถาปัตยกรรมของเมืองอุทัยธานีได้ แต่ถ้าหากปล่อยให้ชำรุดทรุดโทรมขาดการดูแลและอนุรักษ์ จนอยู่ในสภาพที่ยากจะบำรุงรักษาและจำเป็นต้องรื้อถอนแล้ว เรือนแพทรงไทยที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมก็จะสูญหายไปจากชุมชนชาวแพริมแม่น้ำสะแกกรังเมืองอุทัยธานีได้ในอนาคต

ส่วนเรือนแพทรงจั่วลาดต่ำและทรงปั้นหยานซึ่งเป็นเรือนแพรุ่นใหม่ เป็นเรือนแพที่ได้ดัดแปลงปรับปรุงให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของลมฟ้าอากาศ และให้เข้ากับระบบนิเวศของแม่น้ำสะแกกรัง คือ การมีทรงหลังคาที่มีลักษณะลาดต่ำลง ก็เพื่อที่จะลดการต้านของกระแสลมแรง การยกพื้นให้มีลักษณะเป็นคอสอง เพื่อป้องกันน้ำท่วมพื้นบ้าน และการปรับปรุงพื้นที่ภายในของบ้านให้มีความกว้างขวางขึ้น สามารถที่จะมีพื้นที่ใช้สอยประโยชน์ต่างๆ ได้มากขึ้น แต่ในด้านของควมมีคุณค่าทางวัฒนธรรมและความเป็นเอกลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรม ยังไม่สามารถเทียบเท่าได้เหมือนกับแพทรงไทยที่มีมาแต่เดิม

4.1.2-ค. รูปแบบรายละเอียดและเอกลักษณ์ทางลักษณะโครงสร้าง

รูปทรงของบ้านเรือนแพที่พบโดยทั่วไปจะเป็นเรือนแพหลังเดี่ยวจะมีลักษณะรูปทรงเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า หลังคาทรงจั่วมะลิซ้อนข้างลาดต่ำและทรงปั้นหยานเป็นส่วนมาก และตัวเรือนแพค่อนข้างจะต่ำ แตกต่างจากเรือนไทยโดยทั่วไปที่มีหลังคาทรงจั่วที่มีความลาดสูง เพื่อที่จะให้น้ำฝนไหลลงมาได้อย่างรวดเร็ว และยังใช้เป็นที่ยระบายความร้อนได้ดีอีกด้วย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อรูปทรงของเรือนแพดังที่ได้กล่าวมาก็คือ กระแสลมเพราะว่าหากตัวเรือนแพมีทรงหลังคาที่มีความลาดสูงแล้ว เมื่อถูกกระแสลมพัดมาปะทะก็จะทำให้เรือนแพโอนเอนได้ ดังนั้นหลังคาจั่วของเรือนแพจะถูกวางตัวตามแนวยาวของลำแม่น้ำ และจะใช้สังกะสีมุงหลังคาเกือบทุกหลัง ทำให้ในช่วงฤดูร้อนหรือช่วง

ตอนกลางวันอากาศภายในบ้านเรือนแพจึงค่อนข้างที่จะร้อนอบอ้าว จนถึงช่วงเวลาที่บ่ายเย็นจึงจะมีกระแสลมพัดพาเอาไอเย็นจากลำแม่น้ำมาช่วยระบายความร้อนออกไปจากตัวเรือนแพ

ส่วนในเรื่องโครงสร้างของบ้านเรือนแพนั้น บริเวณด้านหน้าของบ้านเรือนแพจะเป็นด้านที่มีสะพานไม้เชื่อมโยงจากตัวเรือนแพขึ้นไปสู่ชายตลิ่ง สะพานไม้ที่พาดเข้าสู่ตัวเรือนแพโดยส่วนมากจะพาดเข้าสู่ตัวเรือนแพทางด้านข้าง แล้วจึงเดินเข้าสู่ตัวเรือนแพทางด้านหน้าของเรือนแพส่วนหน้าต่างของเรือนแพจะใช้ไม้ระแนงตีห่าง ๆ หรืออาจเป็นแผงปิดเปิดขึ้นลงเพื่อให้โอกาสได้ถ่ายเทอย่างสะดวก เรือนแพบางหลังใช้พื้นที่ด้านข้างของเรือนแพเป็นที่วางเก็บสิ่งของต่าง ๆ เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ สวิงชั้นปลา รอก เสาไม้ลิ้ม นอกจากนี้ด้านหน้าแพยังเป็นที่พักเรือโยงตัวเรือนแพโดยใช้เชือกในล่อนผูกโยงตรงมุมเรือนแพด้านเหนือกับก้านได้เข้ากับหลักเสานบนพื้นตลิ่ง นอกจากนี้ยังใช้ลำไม้ไผ่สำหรับค้ำยันระหว่างตัวเรือนแพกับพื้นที่ชายตลิ่ง เพื่อป้องกันไม่ให้เรือนแพเคลื่อนที่ไปมา ส่วนด้านหลังของเรือนแพจะมีคานยื่นออกไปจากตัวเรือนแพประมาณ 2 ฟุต คานที่ยื่นออกมาใช้เป็นที่ใช้เสาลิ้มยกขึ้นวาง โดยใช้ลูกรอกยกขึ้นทุกคาน เพื่อยกตัวเรือนแพออกและเข้าคานดังกล่าว ยังใช้ไม้กระดานวางพาดเดินได้รอบนอกตัวเรือนแพด้วย ทางเดินรอบนอกด้านหลังจึงมีประโยชน์ใช้เป็นที่ยื่นทำความสะอาดผ้าบ้าน ทาสีบ้าน และใช้เป็นราวตากผ้า

ฐานของบ้านเรือนแพจะใช้ไม้ไผ่มามัดรวมกันซึ่งชาวแพเรียกว่า ลูกบวบแพ จะทำหน้าที่เป็นฐานรองรับเรือนแพซึ่งจะผูกติดอยู่กับคาน ลูกบวบแพจะมีจำนวนมากหรือน้อยจะขึ้นอยู่กับขนาดของเรือนแพ บ้านเรือนแพส่วนใหญ่จะให้ลูกบวบแพอยู่ระหว่าง 2-4 ลูกบวบ จำนวนไม้ไผ่ในแต่ละลูกบวบแพจะอยู่ระหว่าง 100 – 150 ลำ ลูกบวบแพแต่ละลูกจะถูกบังคับด้วยขาแพซึ่งเป็นไม้ที่มีขนาดความยาวประมาณ 1.50 เมตร และผูกมัดด้วยเส้นลวดติดกันตรงหัวลูกแพเพื่อไม่ให้ไม้ไผ่ในลูกบวบแพกระจัดกระจายออกจากกัน

ขานเรือนของเรือนแพจะอยู่ด้านข้างของตัวเรือนแพหรือด้านหันเข้าลำน้ำด้านใดด้านหนึ่งแต่โดยมากเป็นด้านติดลำน้ำ ขานหรือระเบียงเป็นพื้นที่เอนกประสงค์ ใช้เป็นที่นั่งเล่น เป็นสถานที่รับแขก เก็บสิ่งของต่าง ๆ เป็นทางเดินขึ้นลงเรือนแพ ใช้ตากปลาแห้ง และใช้เป็นครัว ขานเรือนแพจะปูพื้นด้วยไม้เนื้อแข็งและอยู่ระดับเดียวกับพื้นบ้านเรือนแพ

พื้นเรือนของเรือนแพส่วนใหญ่ใช้ไม้กระดานปูตามยาวของเรือนแพจะทำจากไม้กระดาน โดยจะตีทับซ้อนกันเป็นเกล็ด เรือนแพบางหลังอาจใช้แผ่นไม้อัดหรือสังกะสีมาตีเป็นผ้าบ้าน ส่วนฝ้าเพดานเรือนแพมักจะไม่นิยมมี ฝ้าเพดานสำหรับกับความร้อนทั้ง ๆ ที่บ้านเรือนแพจะมุงหลังคาด้วยสังกะสี สาเหตุที่ชาวแพไม่นิยมทำฝ้าเพดานเพราะว่าจะเป็นการสร้างน้ำหนักให้กับโครงหลังคาและการวางผ่านไม้อัดนี้ก็ได้ไม่ได้ทำเป็นแบบมาตรฐาน

หน้าจั่ว เรือนแพโดยทั่วไปแล้วจะไม่มีหน้าจั่ว เพราะว่าทรงของหลังคาจะมีลักษณะที่ลาดต่ำมาก ถ้าหากเป็นเรือนแพที่มีความเก่าแก่ จะปรากฏว่ามีบันลุ่มเหมือนเช่นเรือนแพรุ่นเก่าที่พบในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ดังรูป 4.19-4.21)แบบแสดงลักษณะภาพตัดของเรือนแพในชุมชนชาวแพริมแม่น้ำสะแกกรัง เมืองอุทัยธานี

รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของเรือนแพในพื้นที่ศึกษานี้มีลักษณะเด่น ซึ่งจากข้อเปรียบเทียบกับเรือนแพที่อื่น ๆ จะเห็นได้ถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยมีคุณค่าทั้งในทางสถาปัตยกรรมและทางสังคม โดยทางสถาปัตยกรรมนั้น มีอยู่หลายองค์ประกอบเข้ากันที่ส่งเสริมลักษณะเด่นของชุมชนเรือนแพในพื้นที่ศึกษานี้ ดังต่อไปนี้

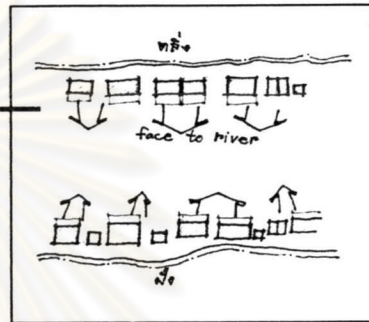
ก.) การวางผังเรือน

1. มีการหันหน้าเรือน (บริเวณชานเรือน) ออกสู่คู้่งน้ำทุกแพ (ถ้ามี) ทางเข้าจะอยู่ด้านหลังทางตลิ่ง ด้วย เพราะมีการคมนาคมทางน้ำ เรือนแพใดที่มีเรือไว้สัญจรหรือประกอบอาชีพ เช่น ประมง, รับจ้างพายเรือ ก็มักมีชานด้านติดนอกไว้เหมือนเป็นท่าเทียบเรือ หรือถึงแม้เรือนแพใดที่ไม่มีเรือก็จะทำชานนี้ไว้ประกอบกิจกรรมเช่น พักผ่อน นั่งเล่น วางอุปกรณ์ครัวเรือน วางแคร่ หรือแม้กระทั่งเลี้ยงสัตว์ก็มี ในครัวเรือนเกือบจะทั้งหมดทุกเรือนแพ

การหันเรือนออกสู่ลำน้ำนี้ ก่อให้เกิดการประจันหน้ากันของเรือนแพฝั่งตรงข้าม เห็นการทำกิจกรรมซึ่งกันและกันส่งผลให้เหมือนเป็นเพื่อนบ้านกันไปโดยปริยายถึงแม้จะมีลำน้ำวางกั้น



ภาพที่ 4.74 ภาพการวางเรือนแพหันหน้าออกสู่แม่น้ำ

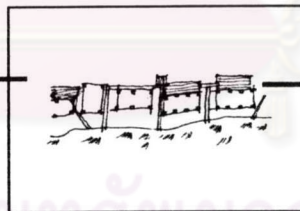


ภาพที่ 4.75 ผังแสดงการวางเรือนแพหันหน้าออกสู่แม่น้ำ

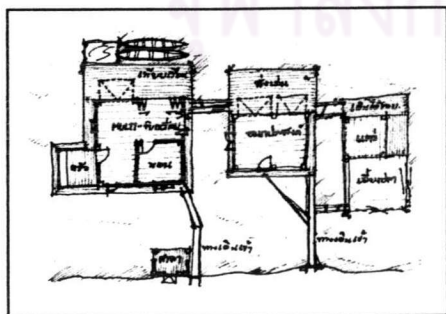
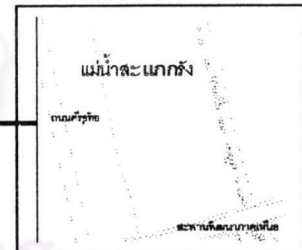
2. การวางที่อยู่ติดกันนั้นถ้าเรือนแพวางตัวกันหนาแน่นมากจะมีการวางตัวซ้อนชั้นออกไปเรื่อยๆในลำน้ำ แล้วมีทางเดินไม้ เชื่อมต่อกันจากตลิ่ง เป็นลักษณะทางเดินร่วมกัน(ส่งเสริมคุณค่าทางสังคมด้านความสัมพันธ์แบบ ละแวกบ้าน) แต่ถ้าเรือนแพวางตัวกันไม่หนาแน่นก็จะจัดวางตัวเรือนแพ ตั้งเรียงรายต่อกัน ริมน้ำเป็นแถวๆไปเรื่อยๆ



ภาพที่ 4.76 ภาพการวางเรือนแพเรียงรายริมแม่น้ำ



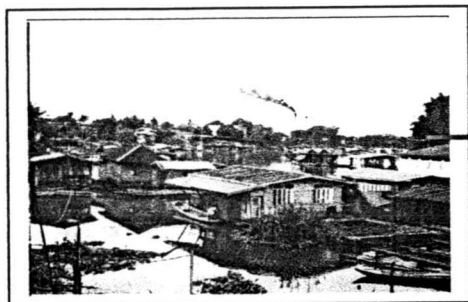
ภาพที่ 4.77 ผังแสดงการตั้ง เรือนแพเรียงรายริมแม่น้ำ



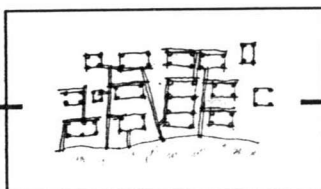
ภาพที่ 4.78 ภาพแสดงการตั้งเรือนแพต่อกันตามริมแม่น้ำ



ภาพที่ 4.79 แสดงการตั้งซ้อนชั้นเรือนแพ



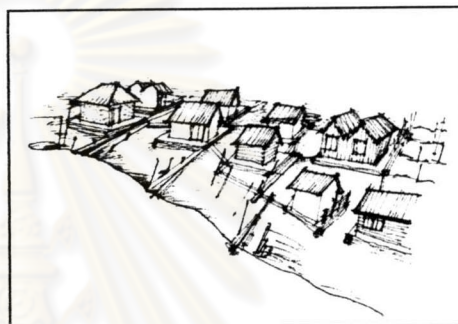
ภาพที่ 4.80 ภาพการตั้งเรือนแพหนาแน่นซ้อนชั้นออกไป



ภาพที่ 4.81 ผังแสดงการตั้ง
ซ้อนชั้นเรือนแพ

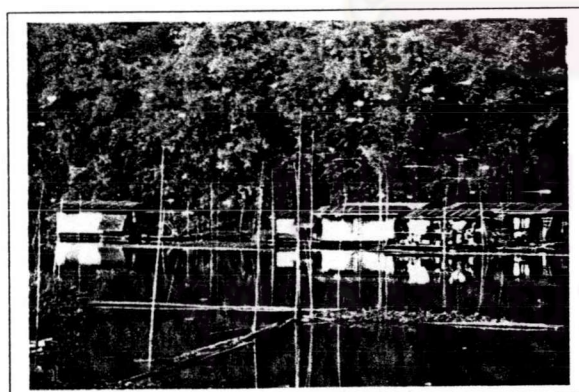


ภาพที่ 4.82 ภาพผังแสดงการตั้งซ้อนชั้นเรือนแพ



ภาพที่ 4.83 ภาพแสดงการตั้งซ้อนชั้นเรือนแพ

3. ลักษณะการวางเรือนแพ ไม่เป็นระเบียบ แต่วางเรียงรายตามลำแม่น้ำและความเหมาะสม มีการวางเรือนแพตามแต่ความโค้งของลำน้ำ และอาจกล่าวได้ว่าความเป็นระเบียบของการวางเรือนแพคือการวางเรียงต่อไปเรื่อยตามลำน้ำ ซึ่งอาจมองดูเป็นระเบียบตามธรรมชาติ



ภาพที่ 4.84 ภาพเรือนแพที่วางเรียงไปตามริมแม่น้ำ

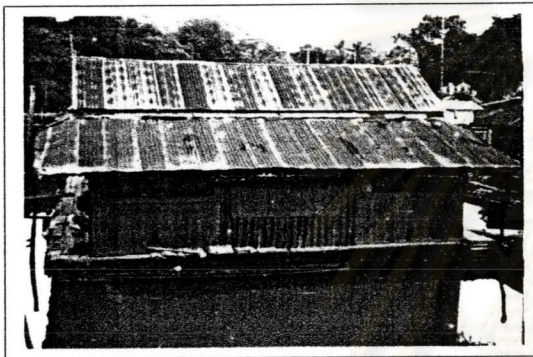


ภาพที่ 4.85 ภาพเรือนแพที่วางเรียงต่อกันไปไม่เป็นระเบียบ

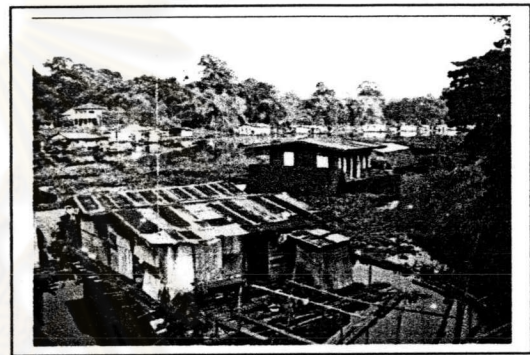
ข. การตั้งกลุ่มเรือน

ในรูปแบบการวางกลุ่มเรือน จะมีรูปแบบขยับขยายไปตามขนาดของครอบครัวและสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว ซึ่งในการตั้งกลุ่มของเรือนแพนี้จะยึดที่การตั้งอยู่บนลูกบวบเดียวกัน โดยในการแบ่งลักษณะทางสถาปัตยกรรมจากการตั้งเรือนนั้นแบ่งเป็น

1. ตั้งเป็นเรือนเดี่ยว : คือมีอาคารใช้สอยจบในตัวเองเป็นหลังเดียวบนแพลูกบวบเดียวและเมื่อทางเดินรอบเรือน ถ้าขนาดเรือนแพไม่ใหญ่มากจะมีหลังคาเพียงหนึ่งตัว ส่วนใหญ่ครอบครัวที่อยู่อาศัยเป็นครอบครัวขนาดเล็ก อยู่กัน 2-4 คน แต่ถ้าขนาดของเรือนแพเป็นเรือนขนาดใหญ่จะทำหลังคาเป็นหลังแปดหรือหลังคาซ้อน 3 ชั้นออกไป (ภาพที่ 4.36-4.37) จะมีขนาดใหญ่ตั้งอยู่บนลูกบวบลูกเดียวกัน โดยเรือนขนาดใหญ่ในลักษณะนี้จะเป็นที่อยู่อาศัยของครอบครัวที่มีกัน 4-6 คนโดยประมาณ



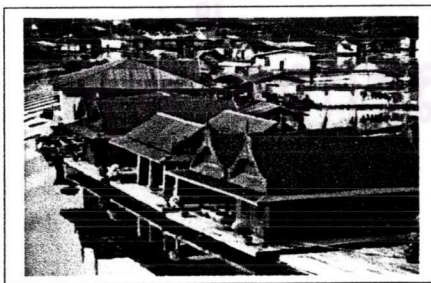
ภาพที่ 4.86 ภาพเรือนแพที่ตั้งเป็นเรือนเดี่ยว



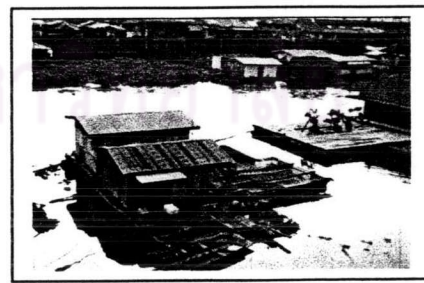
ภาพที่ 4.87 ภาพเรือนแพที่มีหลังคาซ้อนที่ตั้ง

ภาพที่ 4.86-4.87 แสดงเรือนแพแบบเรือนเดี่ยวบนหนึ่งฐานลูกบวบ

2. ตั้งเป็นเรือนหมู่ : มีตัวเรือนแพหลายหลังไม่ต่อกันแต่วางบนแพลูกบวบเดียวกันทำให้สามารถเดินได้รอบโป๊ะลูกบวบ และมีหลังคาแต่ละเรือนแยกกันเรือนละหลังคาไม่ต่อกัน ถ้าขนาดไม่ใหญ่มากจะมีเรือนเพียง 2-3 เรือนเป็นครอบครัวขยายที่มีผู้พักอาศัยอยู่กันประมาณ 7-8 คน แต่ถ้าขนาดของเรือนแพเป็นเรือนขนาดใหญ่อาจจะมีเรือนได้ 4-5 เรือนเป็นครอบครัวขยายที่มีผู้พักอาศัยอยู่กันประมาณ 10 คน (ภาพที่ 4.85-4.86) แต่ถึงจะมีขนาดใหญ่เรือนทุกหลังก็จะตั้งอยู่บนลูกบวบลูกเดียวกันเป็นลักษณะเด่นที่หาชมได้ยาก



ภาพที่ 4.88 ภาพเรือนแพหมู่บนลูกบวบเดี่ยว(ในภาพเป็นเรือนรับรองไม่มีผู้พักอาศัยแต่มีลักษณะแบบเรือนหมู่)

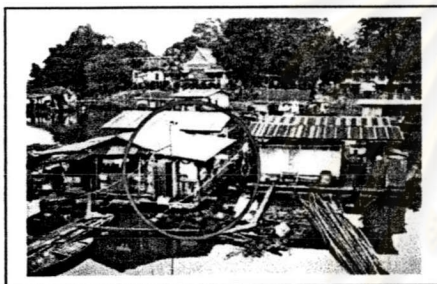


ภาพที่ 4.89 ภาพตัวอย่างเรือนแพหมู่บนลูกบวบเดี่ยว

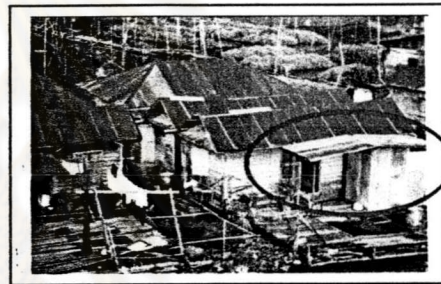
ภาพที่ 4.88-4.89 แสดงเรือนแพแบบเรือนหมู่

การตั้งเรือนโดยส่วนมากจะไม่หันด้านจั่วเข้าสู่ลำน้ำ แต่จะหันด้านข้างๆเข้าหาลำน้ำ แล้วมีชานเรือนต่อออกมา ยื่นออกมาเข้าสู่ลำน้ำ โดยแต่ละเรือนในลูกบวบเดียวกันนี้ จะแบ่งส่วนใช้งานที่ต่างกันเหมือนบ้านครอบครัวใหญ่หรือแต่ละหลังมีการใช้งานจบในแต่หลังแยกเป็นสัดส่วนกันเหมือนบ้านครอบครัวขยาย ส่วนใหญ่เจ้าของเรือนประเภทนี้จะค่อนข้างมีฐานะดี อาจเป็นเจ้าของบ่อเลี้ยงปลาในกระชังขายรายใหญ่ หรืออาจเป็นครอบครัวใหญ่หรือครอบครัวขยายขนาดใหญ่ อยู่อาศัยกันได้เป็น 10 คน ถ้าเรือนมีขนาดใหญ่มาก

3. ตั้งเรือนเดี่ยวแล้วขยายเป็นเรือนหมู่หรือต่อเติมออกมา ในรูปแบบการวางกลุ่มเรือนแบบนี้ จะขึ้นอยู่กับ การขยายไปตามขนาดของครอบครัวที่เพิ่มขึ้นและสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวที่ดีขึ้น ซึ่งจะเริ่มจากการตั้งเป็นเรือนเดี่ยวแล้วมีการต่อเติมเพิ่มขนาดของพื้นที่ใช้สอยออกมา ทำให้เกิดรูปแบบเรือนแพอีกประเภทขึ้นมา



ภาพที่ 4.90 ภาพตัวอย่างเรือนแพที่มีการต่อเติม



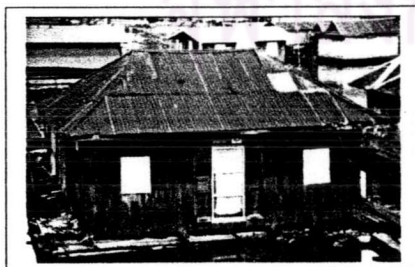
ภาพที่ 4.91 ภาพตัวอย่างเรือนแพที่มีการต่อเติมจนเสียรูปทรงแบบดั้งเดิม

โดยส่วนใหญ่ของเรือนแพในพื้นที่ศึกษานี้จะมีในลักษณะเรือนแพเดี่ยวค่อนข้างมากเพราะด้วยสภาพทางเศรษฐกิจมีฐานะที่มิได้ร่ำรวย ทำให้จำนวนเรือนแพหมู่มีไม่มาก ส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การต่อเติมเรือนที่มีอยู่ให้กว้างขวางขึ้น เพราะประหยัดค่าใช้จ่ายมากกว่า

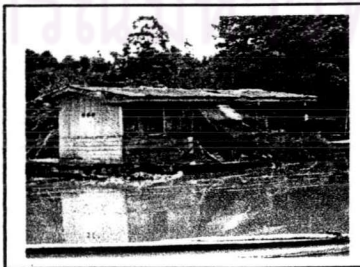
ค.) ลักษณะหลังคาเรือนแพ

ค.-1) ลักษณะความสัมพันธ์ของหลังคากับตัวเรือน

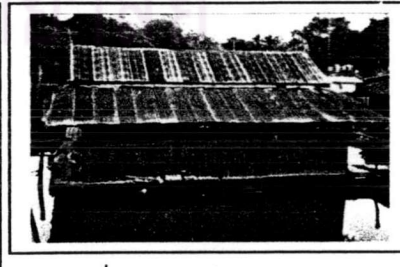
1. หลังคาเดี่ยว : เป็นลักษณะของหลังคาตัวเดียวจบบนตัวเรือนแพ 1 หลังซึ่งมีทั้งแบบทรงไทย , ทรงจั่วลาด และทรงปั้นหยา



ภาพที่ 4.92 แสดงเรือนแพแบบหลังคาเดี่ยวทรงปั้นหยา

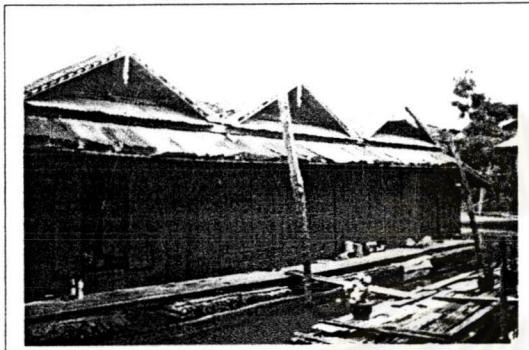


ภาพที่ 4.93 แสดงเรือนแพแบบหลังคาเดี่ยวทรงจั่วลาด



ภาพที่ 4.94 แสดงเรือนแพแบบหลังคาเดี่ยวทรงไทย

2. หลังคาแปด : เป็นลักษณะตัวเรือนแพ 1 เรือนขนาดใหญ่มีผนังติดกันรอบไม่เว้นช่วง(ผนังติดกันเป็นผนังเดียว) แล้วมีหลังคาคลุมเกิน 1 หลังคาติดกันถือเป็นคุณลักษณะหลังคาแปดซึ่งอาจมีแปดสอง ,แปดสามหรือแปดสี่เหลี่ยมเดียว และมีทั้งแบบทรงไทย ,ทรงจั่วลาด และทรงปั้นหยา



ภาพที่ 4.95 แสดงเรือนแพแบบหลังคาแปดสาม
ทรงจั่วลาด(เรือนแพ ของ ศ.ศิริรักษ์)



ภาพที่ 4.96 แสดงเรือนแพแบบหลังคาแปด
สามทรงจั่วลาด



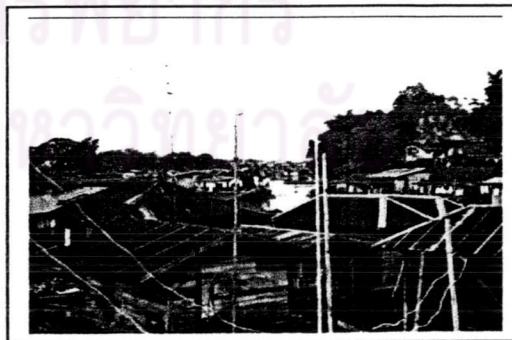
ภาพที่ 4.97 แสดงเรือนแพแบบหลังคาแปดสอง
ทรงจั่วลาด(แพคุณป้าสุใจ แพเลขที่16)



ภาพที่ 4.98แสดงเรือนแพแบบหลังคาแปด
สามทรงจั่วลาด

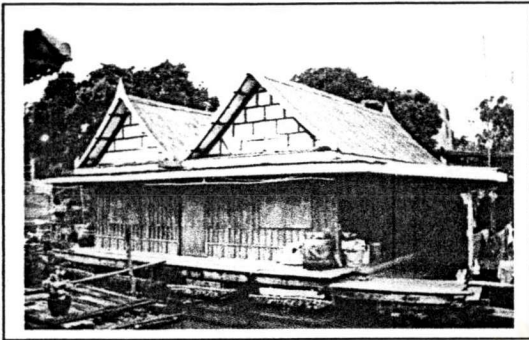


ภาพที่ 4.99แสดงเรือนแพแบบหลังคาแปดสอง
ทรงปั้นหยา



ภาพที่ 4.100แสดงเรือนแพแบบหลังคา
แปดสองทรงปั้นหยา





ภาพที่ 4.101 แสดงเรือนแพแบบหลังคาแฝดสองทงไทย



ภาพที่ 4.102 แสดงเรือนแพแบบหลังคาแฝดสองทงไทย

3. หลังคาเดี่ยวต่อกันเป็นหลายตัว : เป็นลักษณะของหลังคาแบบตัวเดี่ยวจบต่อกันหลายๆตัวโดยผนังเรือนจะไม่ต่อเนื่องกันจะเว้นเป็นช่องเหมือนคนละเรือนกันแต่หลังคาจะต่อกันไปเรื่อยๆ สันนิษฐานว่าอาจเกิดจากการต่อเติม โดยมีการวางตัวเรือนบนลูกบวบโปะเดียวกันหรือคนละโปะแล้วมีทางเชื่อมก็ได้แล้วแต่ความสะดวกของผู้ใช้เรือน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทรงจั่วลาด และทรงปั้นหยา เพราะเป็นแพรุ่นหลังที่มีการต่อเติมจากการขยายครอบคร้วให้ใหญ่ขึ้น นอกจากนี้ยังอาจมีการต่อของหลังคาหลายๆทรงอีกด้วยเช่น รูปภาพที่ 4.87 เป็นการต่อของหลังคาทรงจั่วลาดกับหลังคาทรงปั้นหยา ซึ่งบางทีความชันของหลังที่มาต่อกันก็ไม่เท่ากันก็มี



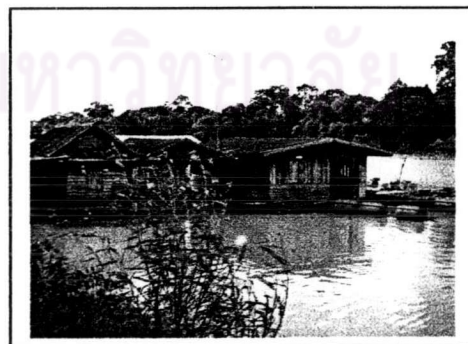
ภาพที่ 4.103 แสดงเรือนแพแบบหลังคาต่อกันของทรงจั่วลาดและปั้นหยา



ภาพที่ 4.104 แสดงเรือนแพแบบหลังคาต่อกันของทรงจั่วลาดและปั้นหยา(แพคุณรุ่งฟ้า แพเลขที่26)



ภาพที่ 4.105 แสดงเรือนแพแบบหลังคาต่อกันของทรงจั่วลาดคนละความชันหลังคา



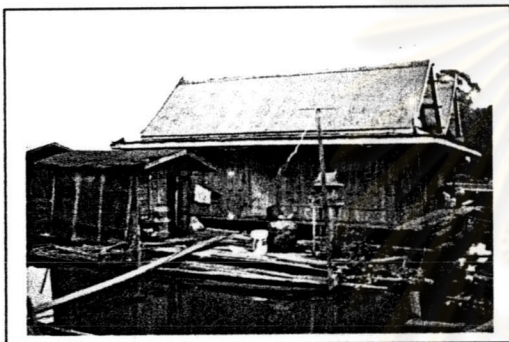
ภาพที่ 4.106 แสดงเรือนแพแบบหลังคาต่อกันของทรงจั่วลาดคนละความชันหลังคา

ง.) ลักษณะโครงสร้างและวัสดุ

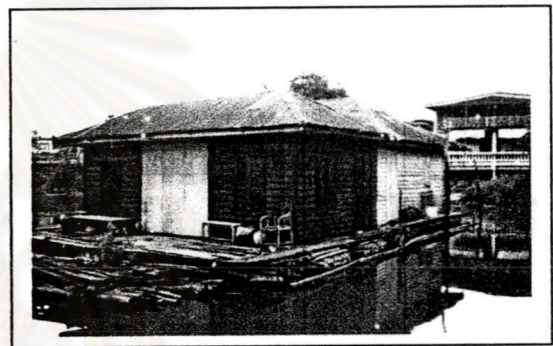
ลักษณะวัสดุและโครงสร้างของเรือนแพที่ส่วนมากใช้ไม้เป็นวัสดุทั้งไม้ไผ่และไม้เนื้อแข็ง โครงสร้างของเรือนแพก็เหมือนกับเรือนไทย แต่การยึดของตัวไม้ไผ่ตรึงแน่น ปล่อยให้ทุกจุดขยับเขยื้อนได้เล็กน้อย โดยส่วนประกอบต่างๆทางสถาปัตยกรรมโครงสร้างและวัสดุมีดังนี้

1. หลังคา

ส่วนมากตัวหลังคามุงด้วยสังกะสีเพราะราคาค่อนข้างถูก ลักษณะสีของหลังคามีสีสันต่างกันไป บางหลังก็ไม่มีสี สัน ตัวโครงสร้างหลังคาเป็นไม้ บางแห่งมีปัญหาหลังคาเรื่องผุกร่อน เพราะวัสดุเก่าและขาดการดูแลรักษา แพบางหลังมีศาลานั่งเล่นบนลานด้านหน้าติดแม่น้ำมุงด้วยตับจากก็มีซึ่งด้วยความเป็นศาลาตรงนอกชานจึงไม่ต้องคำนึงถึงการกันแดด-ฝนได้เต็มที่จึงเลือกที่จะใช้ตับจากมุงหลังคาแทนที่จะเสียเงินมากกว่าที่ไปใช้วัสดุอื่น

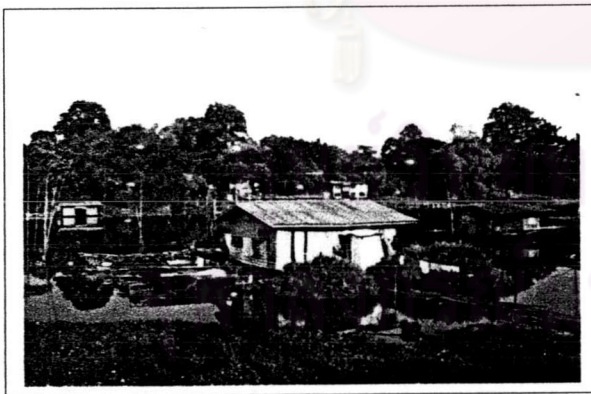


ภาพที่ 4.107 ภาพแสดงสีสันหลังคาทำด้วยสังกะสี

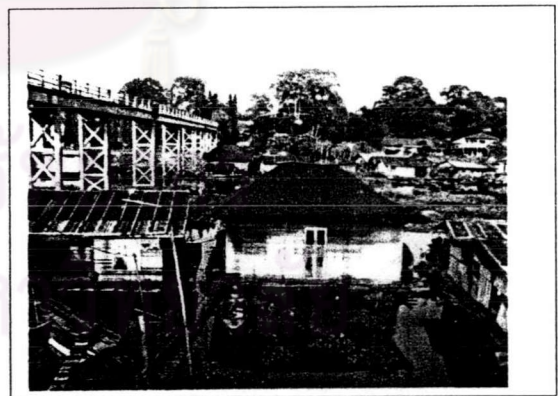


ภาพที่ 4.108 แพที่หลังคาทำด้วยสังกะสีมีเป็นสีของวัสดุสังกะสี

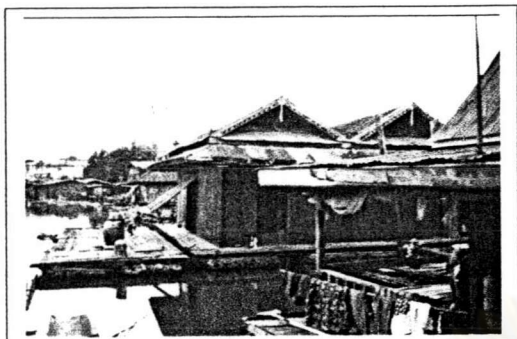
รูปแบบหลังคาแบ่งได้เป็นหลังคาทรงปั้นหยา, ทรงจั่วลาด, ทรงจั่วปั้นหยาและหลังคาทรงสูงอย่างทรงไทยมีองค์ประกอบอย่างทรงไทยตามที่กล่าวมาข้างต้น



ภาพที่ 4.109 หลังคามุงสังกะสี(สภาพยังใหม่อยู่)



ภาพที่ 4.110 หลังคามุงสังกะสี(สภาพเก่าแล้ว)



ภาพที่ 4.111 หลังคามุงสังกะสี(สภาพเริ่มเป็นสนิม)

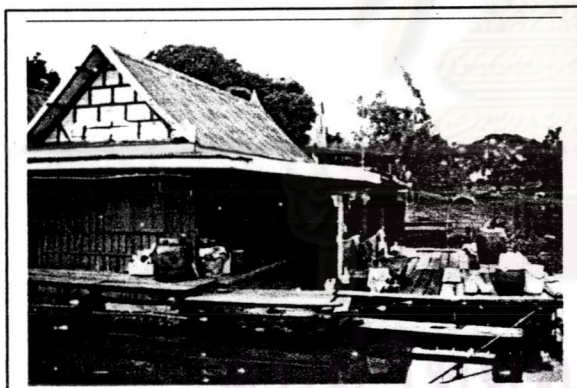


ภาพที่ 4.112 หลังคาสวนศาลาพักผ่อนมุงด้วยตับจาก

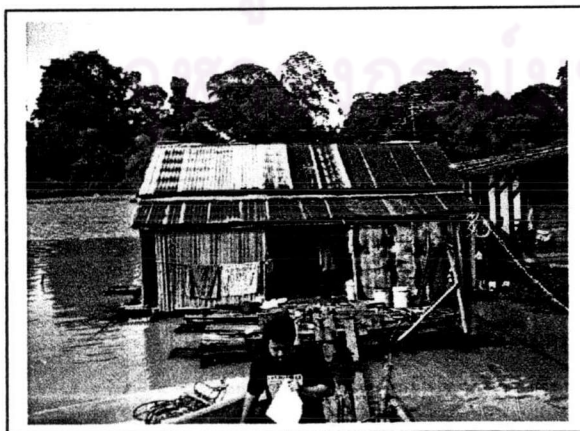
ภาพที่ 4.109-4.112 แสดงวัสดุมุงหลังคาและสีสนหลังคาในลักษณะต่างๆบริเวณพื้นที่ศึกษา

2. พาไล

พาไล หรือ พะไล คือ ส่วนของหลังคาที่ต่อเติมออกมาซ้อนใต้หลังหลักของแพโดยอาจบางที่มีการยื่นออกมาถึง 4-5 เมตรแล้วจึงมีเสารับทำให้ความชันของหลังคาพาไลมีความลาดชันน้อย ซึ่งเรือนแพจะมีพาไลยื่นออกมาเพื่อใช้กันหยดฝนไม่ให้ถูกฝาเรือน และยังเพิ่มพื้นที่ใช้สอยที่ไม่โดนแดด-ฝนด้วย โดยทั่วไปพาไลของเรือนแพจะอยู่ด้านข้างหรือไม่กี่ด้านหน้าฝั่งติดริมน้ำ



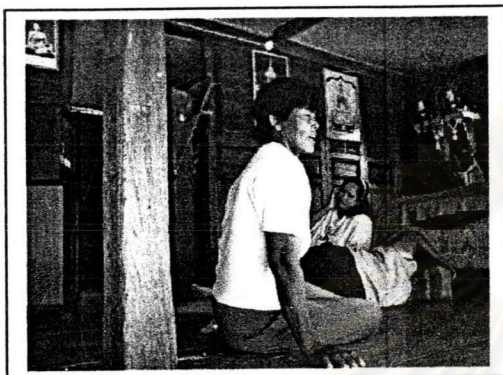
ภาพที่ 4.113 ลักษณะของพาไลของเรือนแพที่เชื่อมต่อกับนอกชาน



ภาพที่ 4.114 ลักษณะของพาไลของเรือนแพที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา(ในรูปมีการต่อเติมเพิ่มผนังที่แนวทำพาไล)

3. เสา

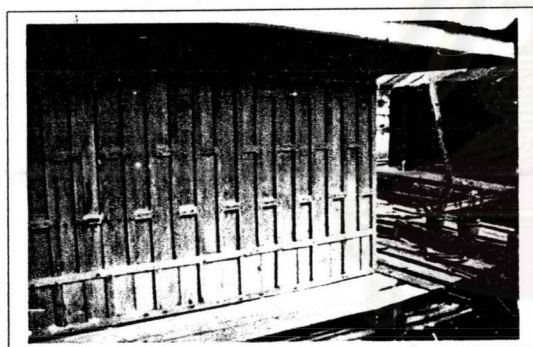
เสาเรือนของเรือนแพที่นี้เกือบทั้งหมดจะมีลักษณะเป็นเสาไม้ตั้งอยู่บนแพฐานลูกบวบ จะมีอยู่บ้างที่เสาเรือนเป็นหลักเช่นแพของทางราชการบางแพเท่านั้น เสาในเรือนแพส่วนใหญ่จะใช้ยึดผนังจะมีบ้างที่เป็นเสาลอยเมื่อต้องการเพิ่มพื้นที่ตรงโถงในเรือน



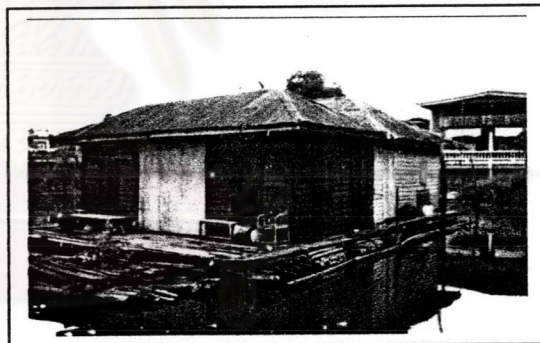
ภาพที่ 4.115 แสดงเสาไม้เนื้อแข็งขนาด 5"x5" บริเวณในเรือน ในภาพเป็นเรือนแพของคุณสุขใจ แพเลขที่16(นั่งหน้าในรูป)

4. ผนัง

เป็นผนังไม้ทุกด้าน บางด้านเปิดหมดเพื่อรับลม ฝาไม้จะตีบน คร่าวไม้แบบธรรมดาทั่วไป ฝาไม้ตั้งแต่ฝาปะกน ฝาปลั่ง ฝาตีซ้อนเกล็ดตามตั้ง และตามนอน ซึ่งเป็นฝาไม้แต่ก็มีบางส่วนของฝาปลั่งกะสีเช่นตามห้องน้ำ



ภาพที่ 4.116 แสดงฝาเรือนแบบฝาไม้ปะกนสีธรรมชาติของเนื้อไม้



ภาพที่ 4.117 แสดงฝาเรือนแบบฝาไม้ตีซ้อนเกล็ดตามนอนทำสีน้ำตาลเข้ม

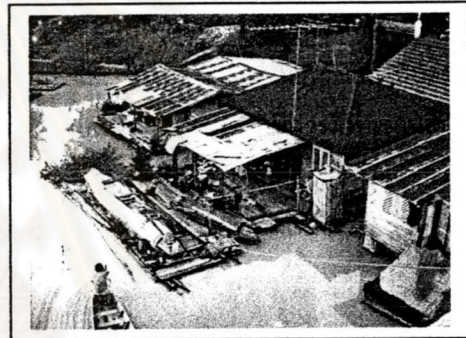
5. ฝาน้ำถึงปิดเปิด

ฝาน้ำถึงจะกลายเป็นประตูบานกระทุ้งขนาดใหญ่ มีขนาดตั้งแต่ สูง 2 เมตรกว้าง 2 เมตร จนถึง สูง 2 เมตรกว้าง 4 เมตรเป็นบานขนาดใหญ่ก็มี จะเป็นส่วนปิดเปิดเข้าเรือน ส่วนมากอยู่ติดชานนอกด้านติดกับลำน้ำ โดยสมัยก่อนจะเป็นลักษณะเด่นของเรือนแพค้าขายซึ่งมีมากมายในบริเวณพื้นที่ศึกษาจึงทำให้สามารถพบเห็นได้เกือบทุกเรือนแพในปัจจุบันของพื้นที่ศึกษาจากที่กล่าวว่ลักษณะเด่นของเรือนแพประเภทค้าขายในพื้นที่ศึกษาเดิมนี้นี้คือมีฝาน้ำถึงเป็นบานกระทุ้งขนาดใหญ่ปิดเปิดได้เป็นเหมือนหน้าร้าน หันหน้าออกสู่ลำน้ำด้วยเมื่อก่อนการคมนาคมหลักเป็นทางน้ำจึงติดต่อกับค้าขายในลำน้ำมีเรือพายมาซื้อของขายของ ฝาน้ำถึงมีหลายแบบ เดิมที่เป็นฝากระแจะอ่อน

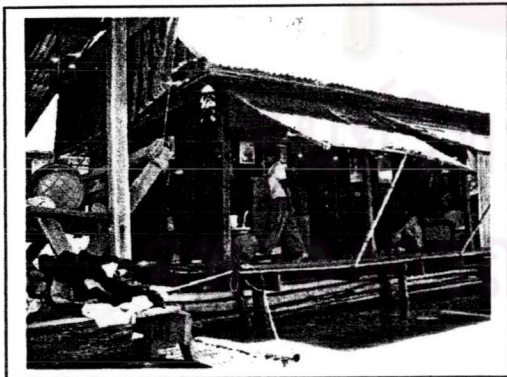
หรือฝาขัดแตะ ซึ่งมีน้ำหนักเบา สามารถเปิดเป็นบานกระทุ้งได้ ต่อมาเปลี่ยนเป็นฝาดังบานเลื่อนถอดออกเป็นแผ่น ๆ นำไปเก็บที่อื่นก็มี ถ้าเรือนแพนั้นเป็นลักษณะเรือนแบบหลังคาแฝดหลังในจะใช้เป็นที่พักนอน - นอน หลังนอกจะใช้เป็นร้านค้ามีฝา ถึงเปิด - ปิด ด้านหน้าเป็นระเบียง ซึ่งติดกับน้ำ โดยมากฝาดังเรือนแพที่ใช้นั้นจะทำด้วยคร่าวไม้เนื้อแข็งตีเป็นโครงโดยทั่วไปขนาดคร่าวไม้เนื้อแข็งเป็น 1"x 2" แล้วปิดผิวด้วยสังกะสีซึ่งส่วนใหญ่ก็จะปิดด้านเดียว ด้วยทำให้น้ำหนักเบาและลดค่าใช้จ่ายลงหรืออาจใช้ฝาเป็นแบบฝากระแจะอ่อนหรือฝาขัดแตะ ซึ่งมีน้ำหนักเบาตามที่กล่าวข้างต้นและมีเปิดออกมาแล้วจะมีไม้มาค้ำยันไว้ไม่ให้ล้มปิดลงดังรูปภาพข้างล่างนี้ การมีฝากระทุ้งหน้าดังของเรือนแพนี้มีลักษณะที่ดีในเรื่องการระบายลมให้เย็นสบายตลอดเวลาด้วยเพราะอยู่กลางแดดที่ร้อนถ้าเปิดฝาดังก็จะทำให้เกิดการพัดเข้าออกของลมหอบความเย็นจากน้ำผ่านช่องฝาขนาดใหญ่ และเปิดพื้นที่ใช้สอยให้เพิ่มขึ้นกับต่อเนื่องถึงกันได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดมุมมองให้มีทัศนียภาพที่มองเห็นคิ่งน้ำได้ในมุมกว้างก่อให้เกิดคุณค่าทางจิตใจอีกทอดหนึ่งได้



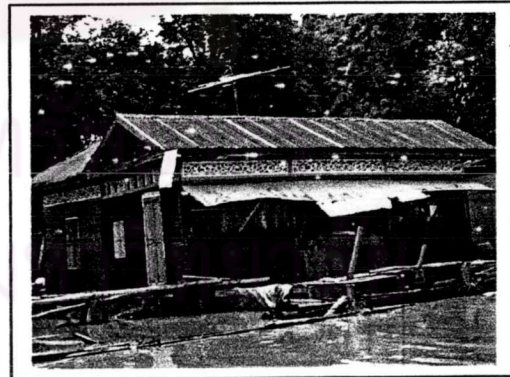
ภาพที่ 4.118 แสดงฝาดังเรือนเป็นสังกะสีแผ่น(แพของ ค.ศิริรักษ์)



ภาพที่ 4.119 แสดงฝาดังเรือนเป็นสังกะสีแผ่น



ภาพที่ 4.120 แสดงฝาดังเรือนเป็นสังกะสีแผ่นไม้ค้ำยัน



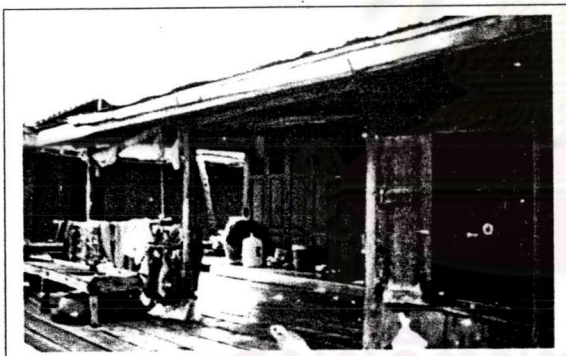
ภาพที่ 4.121 แสดงฝาดังเรือนเป็นสังกะสีแผ่นไม้ค้ำยัน (แพคุณป้าสุใจ) แพเลขที่16

6. พื้นเรือน

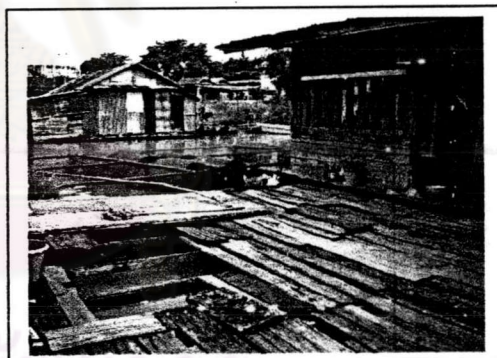
เป็นพื้นไม้ บางหลังขีตมันจนดูน่าอยู่มาก โครงสร้างพื้นตั้งคาน ตงหนีบกับเสาอยู่บนแพลูกบวบ มีรูปแบบหลากหลาย โดยด้านล่างซึ่งเป็นแพรองรับตัวเรือน จะมีอยู่ 2 ชนิด คือ

1. เป็นไม้ไผ่ผูกรวมกันเป็นแพ เรียกแพลูกบวบ
2. ไม้จริงต่อเป็นแพสี่เหลี่ยมยาวเรียกว่าโม่ มีโครงกระดูกภายใน ลักษณะคล้ายเรืออุตยาด้วยชั้นต่อติดกัน 3 โม่ต่อ 1 หลัง แพทั้งสองแบบต้องบูรณะทุกปี นอกจากนี้ลักษณะการใช้สอยของพื้นเรือนจะมีการแบ่งได้ดังนี้

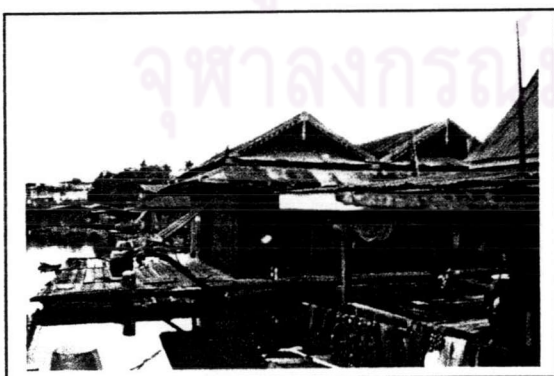
- “พื้นนอกเรือน” คือ การยื่นพื้นออกมาให้พ้นหลังคาคลุมไว้ประกอบกิจกรรมในครอบครัว เช่น พักผ่อน วางอุปกรณ์ครัวเรือน วางแคร่นั่งหรือตั้งเป็นศาลามีหลังคาคลุมใช้นั่งเล่นและนั่งล้อมวงรับประทานอาหาร หรือใช้เป็นที่อาบน้ำหรือสระผมหรือประกอบอาชีพ เช่น ประมง , รับจ้างพายเรือ นอกจากนี้ยังใช้เป็นสวนเลี้ยงสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข , แมว หรือปลูกต้นไม้เป็นพื้นที่จัดสวนบนแพ ได้ด้วย ด้านหน้าพื้นนอกเรือนนี้จะเป็นระเบียบไม่มีราวระเบียงโดยส่วนใหญ่และอยู่ติดกับน้ำ โดยส่วนมากจะยื่นออกสู่น้ำหรือออกทางด้านข้าง แต่ก็มบ้างที่ยื่นมาด้านหันไปตลิ่งเพื่อประกอบการครัวและเป็นลานซักล้าง-ตากผ้าและเป็นลานทางเข้าแพไปในตัว บางหลังมีการเชื่อมระเบียงเดินได้รอบเรือนก็มี นอกจากนี้การมีพื้นชานยื่นออกมายังส่งผลถึงการเกิดความสัมพันธ์แบบเพื่อนบ้านระหว่างเรือนแพใกล้เคียง ก่อให้เกิดความเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นลักษณะที่ส่งเสริมคุณค่าในทางสังคมชุมชนที่เข้มแข็งด้วย



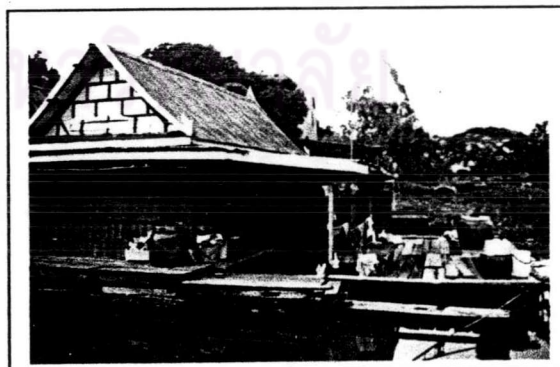
ภาพที่ 4.122 แสดงพื้นนอกเรือนที่ต่อเนื่องกันได้พาไล



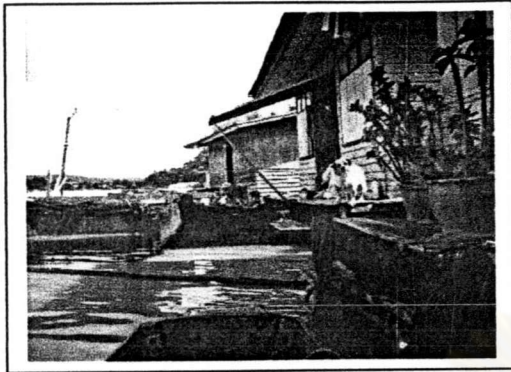
ภาพที่ 4.123 แสดงพื้นนอกเรือน



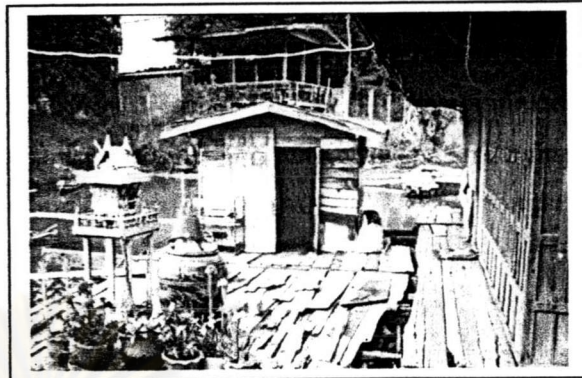
ภาพที่ 4.124 แสดงพื้นนอกเรือน



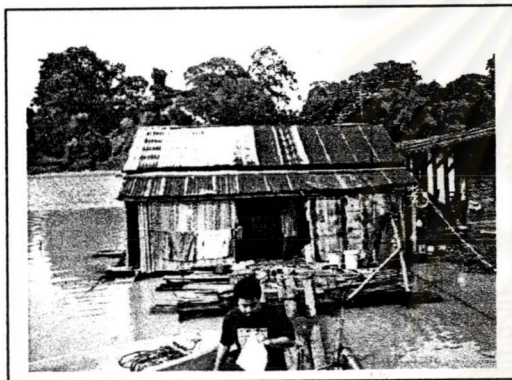
ภาพที่ 4.125 แสดงพื้นนอกเรือนที่ต่อเนื่องกันจากพาไล



ภาพที่ 4.126 แสดงพื้นนอกเรือนใช้เลี้ยงสุนัขและปลูกพืชในกระถางมาตั้ง



ภาพที่ 4.127 แสดงพื้นนอกเรือนใช้วางเรือนห้องน้ำและยังตั้งศาลและโถงน้ำ



ภาพที่ 4.128 แสดงพื้นนอกเรือนใช้ตากผ้าโดยมีลักษณะหันหน้าเข้าคลอง



ภาพที่ 4.129 แสดงพื้นนอกเรือนใช้เป็นพื้นที่จัดสวนและยังตั้งศาลเจ้า

- “พื้นในเรือน” เป็นพื้นที่ที่ใช้ข้างในเรือนแพ แต่คนเข้าไม่ถึง พื้นเรือนจะทำด้วยไม้แผ่นแล้วเข้าเดือยหรือเข้าลิ้นอย่างลักษณะเรือนไทยวางบนตงไม้ที่ทาบบนคานไม้แล้ววางบนฐานลูกบวบอีกทีหนึ่ง บางทีมีการขีดให้เกิดความมันวาว หรืออาจมีการปูเสื่อน้ำมันที่อีกชั้นหนึ่ง โดยพื้นในเรือนนี้จะใช้ ตั้งแต่ตอนจนถึงเดินไปมาเลยทีเดียว ซึ่งลักษณะพื้นในเรือนจะเป็นพื้นของสวนห้องในเรือน และพื้นที่ห้องในร่วม ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น คือแพพักอาศัยแต่ละหลังจะมีห้องภายใน ตัวเรือนแพ 1 ห้อง ไม่ว่าจะเรือนแพนั้นจะมีขนาดเล็กอย่างไรก็ตาม ห้องดังกล่าว เรียกว่า “ในเรือน” ห้องดังกล่าวจะเป็นห้องเฉพาะสำหรับชาวเรือนแพแม้ว่าจะไม่ได้เป็นห้องนอนก็จะใช้เป็นห้องเก็บของหรือบางครั้งก็เป็นทั้งห้องนอนและห้องเก็บของขนาดใหญ่ ชาวแพที่มีลูกสาวจะให้เป็นที่นอนของลูกสาว หรือ อาจใช้เป็นห้องนอนของลูกที่มีคู่ครองแล้ว ในเรือนแพจึงเป็นความหมายที่มีความเป็นส่วนตัวปิดบังหรือมีความมิดชิดสำหรับชาวแพ ส่วนพื้นที่ห้องโถงใหญ่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่กว้างขวางที่สุดในเรือนแพนั้น แต่เดิมชาวแพเรียกว่า “ห้องในร่วม” เป็นสถานที่ที่ไม่มีกฎเกณฑ์ข้อ

ห้ามใดๆในการใช้พื้นที่ จากการมีพื้นที่ค่อนข้างจำกัดภายในตัวเรือนแพพักอาศัย ทำให้การใช้สอยพื้นที่ภายในบ้านเรือนแพนั้นมิได้ให้ความสำคัญแก่สมาชิกภายในครอบครัวมากนัก แต่มุ่งคำนึงถึงความจำเป็นที่จะต้องใช้พื้นที่ซึ่งมีความจำกัด และค่อนข้างที่จะมีความคับแคบอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์มากที่สุดกับคนส่วนมากที่อาศัยอยู่ร่วมกัน และจากลักษณะพื้นบ้านภายในตัวเรือนแพที่มีลักษณะเป็นแนวระนาบเดียวกัน ทำให้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชาวแพจึงเป็นวัฒนธรรมแบบนั่งพื้น ซึ่งเป็นลักษณะของคนไทยแต่เดิมมา เช่น การหมอบคลาน นั่งพับเพียบ นั่งขัดสมาธิ และใช้เป็นที่พักผ่อนด้วย ฯลฯ ซึ่งวัฒนธรรมต่างๆของคนนั่งพื้นจะให้ความสำคัญกับพื้นบ้านเป็นส่วนสำคัญที่สุด ต้องมีการรักษาความสะอาด ขัดเช็ดอยู่ตลอดเวลา



ภาพที่ 4.130 ภาพแสดงพื้นไม้สักในเรือน(ขนาดหน้ากว้าง 2ฟุต)ของแพคุณป้าสุใจ แพเลขที่16



ภาพที่ 4.131 ภาพแสดงพื้นไม้ในเรือนเป็นไม้สักทองทั้งหมด(แพคุณป้าสุใจ แพเลขที่16 มีลักษณะเป็นไม้สักทองทั้งหลัง)



ภาพที่ 4.132 ภาพแสดงพื้นไม้ในเรือนขัดจนมันเงาวาว



ภาพที่ 4.133 ภาพแสดงพื้นไม้ในเรือนต่อเนื่องถึงภายนอก และมีการวางเฟอร์นิเจอร์เรือนบนพื้นในร่วม

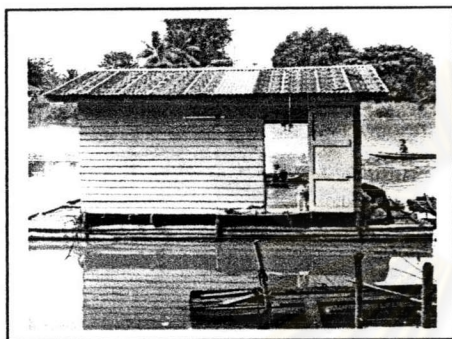


ภาพที่ 4.134 ภาพแสดงพื้นในเรือนกับการใช้ชีวิตประจำวันของชาวแพ

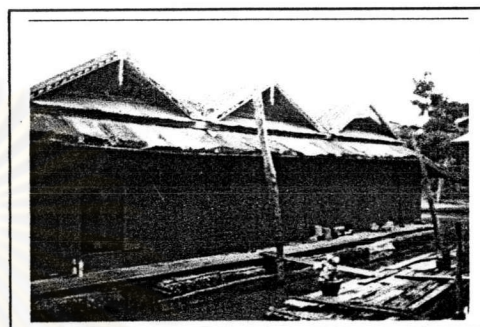


ภาพที่ 4.135 ภาพแสดงการยกตั้งเป็นแคร่ขัดไม้จันทน์วางบนพื้นไม้ในเรือน(เรือนแพของคุณยายอัมพร)

- “พื้นทางเดินรอบแพ” ส่วนมากเป็นทางเดินเล็กๆยื่นออกมาจากแนวผนังไม่เกิน 1 เมตรและสามารถเดินได้รอบ ซึ่งอาจใช้ตัวฐานลูกบวบเป็นวัสดุที่ใช้เดินเลยหรือมีการวางพื้นไม้เป็นทางเดินก็ได้ พื้นทางเดินรอบแพมีข้อดีที่สามารถทำให้เดินได้โดยรอบ และยังมีส่วนสำคัญกับการเชื่อมต่อสัญจรของเรือนแพด้วยกล่าวคือสามารถใช้เป็นที่เชื่อมต่อพาดทางเดินไม้ไปยังแพอื่นๆหรือบางที่ก็ต่อไปถึงตลิ่งก็มี



ภาพที่ 4.136 แสดงทางเดินที่เป็นลูกบวบรอบแพ

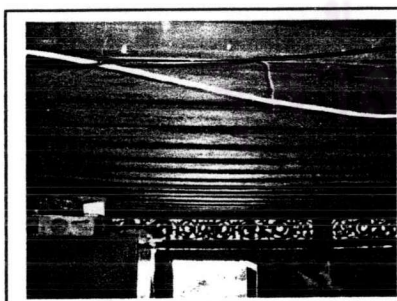


ภาพที่ 4.137 แสดงทางเดินที่เป็นไม้แผ่นวางบนฐานลูกบวบและมีการพาดไม้ท่อนเป็นทางเดินข้ามไปยังแพข้างเคียง

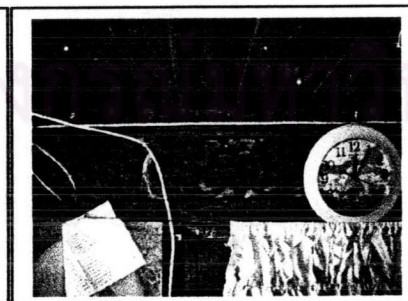
7. ฝ้าเพดาน

ฝ้านับเป็นองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่เสริมเข้ามาใช้ในการกันรังสีความร้อนจากไอแดด บางที่เรือนแพในพื้นที่ศึกษาที่ไม่มีการใช้ฝ้าแต่ใช้วิธีแสดงโครงสร้างหลังคาไปเลย ด้วยเพราะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการทำการก่อสร้างที่เพิ่มขึ้นเพราะคนในชุมชนเรือนแพที่นี่ส่วนมากไม่ได้มีฐานะร่ำรวย และการมีฝ้าในเรือนแพก็จะเป็นการเพิ่มน้ำหนักของเรือนแพให้มากขึ้นทำให้ฐานลูกบวบที่ใช้รองรับแพรับน้ำหนักมากขึ้นเป็นผลให้แพอาจจมลงในน้ำมากขึ้นได้ วัสดุที่ใช้ในการทำฝ้าที่เรือนแพแห่งนี้จึงมีลักษณะคุณสมบัติที่มีน้ำหนักเบาและหาง่ายในท้องถิ่น ราคาไม่แพง เช่นไม้ไผ่หรือไม้เนื้อแข็ง จะมีบางที่ไม่ใช่ของในท้องถิ่นก็เป็นพวกกระเบื้องแผ่นเรียบเพราะมีราคาถูก

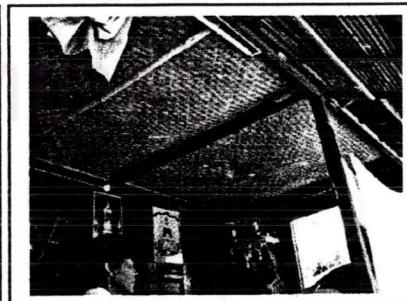
ฝ้าที่พบเห็นจากเรือนแพในบริเวณพื้นที่ศึกษาเป็นพวก ฝ้าไม้ไผ่ซีกซัดแตะ (ตัวอย่างภาพที่ 4.122 และ 4.123) หรือ ฝ้าแผ่นข่อยโครงไม้แล้วตีไม้แผ่นปิดทับก็มีให้เห็น (ตัวอย่างภาพที่ 4.120 และ 4.121) หรือ แต่ส่วนมากแพที่นี่จะไม่ติดฝ้าด้วยเหตุผลข้างต้น จึงเป็นลักษณะของการเปลือยเห็นโครงหลังคา ดังจะเห็นในรูปด้านล่างนี้



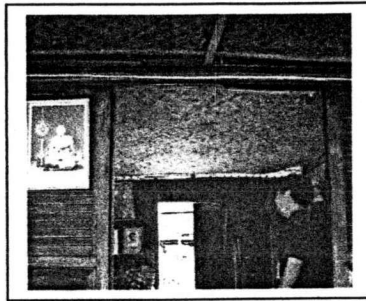
ภาพที่ 4.138 แสดงฝ้าไม้ไผ่ชนิดซีกกัน (ภาพจากเรือนแพคุณรุ่งฟ้า บริเวณส่วนห้องในเรือน)



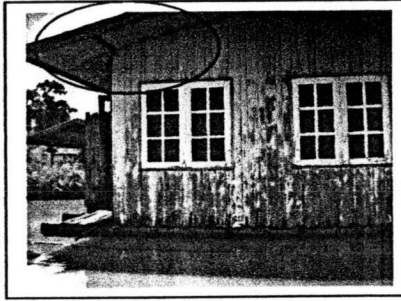
ภาพที่ 4.139 แสดงฝ้าไม้ไผ่ชนิดซีกกัน (ภาพจากเรือนแพคุณรุ่งฟ้า บริเวณส่วนห้องในเรือน)



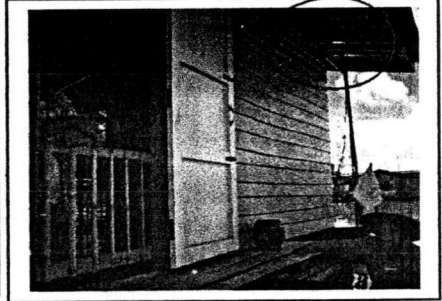
ภาพที่ 4.140 แสดงฝ้าไม้ไผ่ซัดแตะ (ภาพจากเรือนคุณสุใจ บริเวณส่วนในร่วมของเรือน)



ภาพที่ 4.141 แสดงฝาไม้ไผ่ขัดแตะ
(ภาพจากเรือนคุณสุขใจบริเวณสวน
ในท่ามของเรือน)



ภาพที่ 4.142 แสดงฝากระเบื้องแผ่น
เรียบตีปิดบริเวณใต้ชายคา

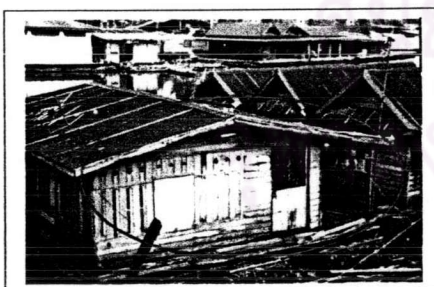


ภาพที่ 4.143 แสดงบริเวณใต้ชายคา
ที่ไม่ตีฝ้าแต่แสดงโครงสร้างหลังคาให้
เห็นเลย

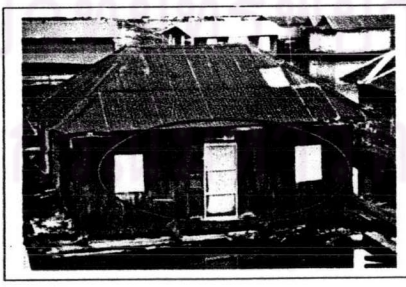
8. ช่องเปิด

ช่องเปิดที่พบเห็นจากเรือนแพในพื้นที่ศึกษาจะใช้วัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นลักษณะวัสดุไม้ มีช่องเปิดเข้าออกเป็นประตูและหน้าต่างไม้ บานกรอบ, วงกบ, บานลูกฟักก็เป็นไม้ทั้งหมดจะมีเป็นกระจุกอยู่บ้าง คงลักษณะไทยไว้ได้ดี มีรูปแบบหลากหลาย อาจมีการทาสีทับเพื่อความพึงพอใจของเจ้าของแพ บางหลังมีการเจาะช่องที่ฝาเป็นแนวตั้งเล็กๆ หลายช่อง เรียงกันแล้วมีบานไม้เลื่อนเปิดเปิดดูเพื่อระบายอากาศเป็นลักษณะฝาไหลก็มี

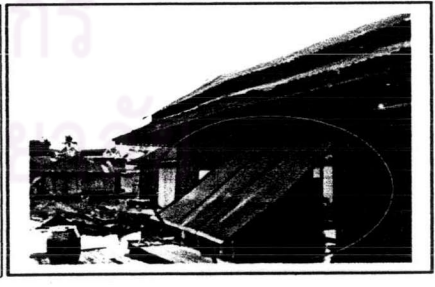
เหตุที่ช่องเปิดประตูหน้าต่างตั้งแต่ดั้งเดิมเป็นไม้และในปัจจุบันส่วนใหญ่ก็จะเป็นบานไม้นั้น เนื่องจากเป็นวัสดุที่หาง่ายในพื้นที่ การใช้ลูกฟักกระจกจะเหมาะกับบ้านสมัยใหม่ที่นิยมใช้เครื่องปรับอากาศ ซึ่งทำให้ต้องปิดประตูหน้าต่างให้เย็นอยู่ภายในเลยทำให้ลูกฟักต้องเป็นกระจกเพื่อการมองเห็นภายนอกจากผู้ใช้อาคารภายใน ซึ่งไม่เหมือนกับเรือนแพที่นี่ เพราะการอยู่เรือนก็จะเย็นสบายอยู่แล้วด้วยอยู่ในน้ำความเย็นต่างกับบนบก เพียงแค่เปิดประตูหน้าต่างก็จะมีลมผ่านเข้าออกตลอดเวลาอยู่แล้วและถ้าจะแก้ปัญหาเรื่องแมลงหรือยุงรบกวนเข้ามาในแพก็จะมีวิธีติดมุ้งลวดเอา ซึ่งในพื้นที่ศึกษาจะมีแพบางหลังที่ใช้ลูกฟักเป็นกระจกทำให้เป็นปัญหาในแง่การอนุรักษ์และความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวแพพื้นถิ่นของที่นี่ นอกจากนี้ช่องเปิดที่เป็นลักษณะเด่นของเรือนแพที่นี่คือฝาน้ำถึงที่ได้กล่าวถึงในข้างต้นไปแล้ว



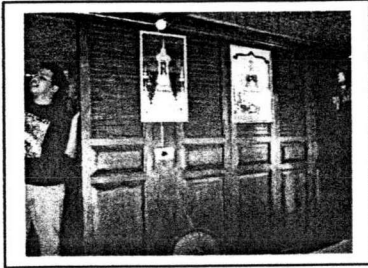
ภาพที่ 4.144 แสดงลักษณะประตู
หน้าต่างไม้และมีการเว้นช่องลมด้านบน



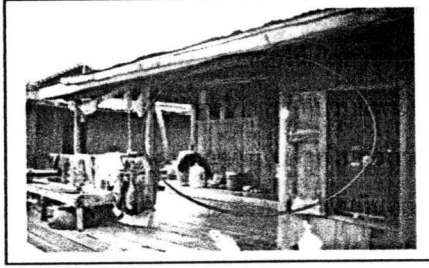
ภาพที่ 4.145 แสดงลักษณะประตู
หน้าต่างไม้ที่มีการทาสีขาวทับ



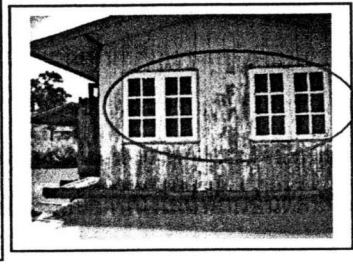
ภาพที่ 4.146 แสดงลักษณะฝาน้ำถึงปิด
เปิดของเรือนแพ ศ.ศิริรักษ์



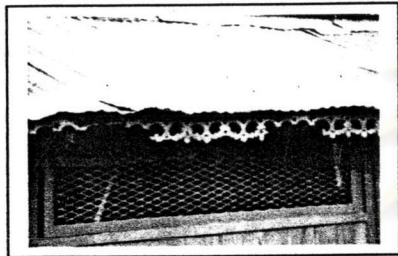
ภาพที่ 4.147 แสดงลักษณะประตูไม้บานเพี้ยมยาวกันส่วนในร่วมแพกับห้องในเรือนของเรือนแพของคุณสุชาติ



ภาพที่ 4.148 แสดงลักษณะประตูไม้บานเปิดที่บางส่วนมีการเจาะช่องระบายลมเป็นตะแกรงเหล็ก โดยออกสู่นอกชาน(แพของ ค.ศิริรักษ์)



ภาพที่ 4.149 แสดงลักษณะหน้าต่างบานกรอบไม้ลูกฟูกกระจกซึ่งเป็นรูปแบบช่องเปิดที่เปลี่ยนจากไม้มาใช้กระจก



ภาพที่ 4.150 แสดงลักษณะของช่องระบายลมที่อยู่ด้านบนโดยวัสดุเป็นตะแกรงเหล็กกรอบโครงไม้เนื้อแข็ง(แพของ ค.ศิริรักษ์)



ภาพที่ 4.151 แสดงลักษณะหน้าต่างบานเปิดคู่ที่มีลักษณะสูงลดอย่างเรือนไทยและเปิดตลอดเป็นชุดยาวหลายช่อหน้าต่างต่อเนื่องกันเปิดออกทางด้านข้างออกมาที่ทางเดินรอบแพเมื่อเปิดทั้งหมดจะเป็นการเชื่อมพื้นที่จากข้างนอกสู่ข้างในถือเป็นลักษณะเฉพาะของเรือนแพที่นี่(ภาพจากเรือนแพของ ค.ศิริรักษ์)



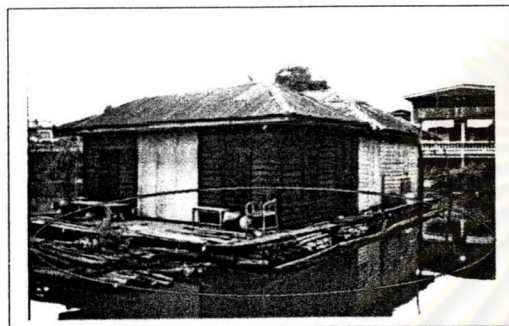
ภาพที่ 4.152 แสดงลักษณะหน้าต่างบานเปิดคู่ที่มีลักษณะสูงลดอย่างเรือนไทย มีการยกขอบหน้าต่างล่างสูงจากพื้นเรือนแพด้านในประมาณ 1 ฟุต และเปิดออกทางด้านข้างออกมาที่ทางเดินรอบแพเมื่อเปิดทั้งหมดจะเป็นการเชื่อมพื้นที่จากข้างนอกสู่ข้างใน(ภาพจากเรือนแพของ ค.ศิริรักษ์)

9. ฐานแพ

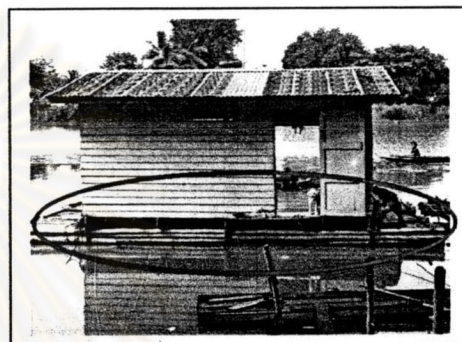
เรือนแพในพื้นที่ศึกษานั้นมีลักษณะของฐานแพเกือบทั้งหมดเป็นฐานแพลูกบวบ(ทำจากไม้ไผ่คัดลำคัดขนาด) ซึ่งจะมีอยู่บ้างที่มีฐานแบบเรือโปะแต่มีจำนวนน้อย และจะมีที่ต่างกันไปบ้าง ก็เช่นเรือนแพโบสถ์ของวัดอุโปสถาราม และเรือนแพรับรองหน้าตลาดจะให้ถึงบิบน้ำมันทำหุ่นแล้วตีปิดด้วยไม้เนื้อแข็ง โดยหน้าที่หลักของฐานแพนี้ จะรับน้ำหนักโครงสร้างต่างๆถ่ายน้ำหนักลงบนแพลูกบวบ เป็นไม้ไผ่มัดรวมกันเป็นกลุ่ม สามารถซ่อมแซมได้เมื่อเกิดการเสียหาย และเสื่อมสภาพดังจะกล่าวต่อไปในเรื่องการเปลี่ยนลูกบวบ วัสดุที่ใช้ก็เป็นไม้ไผ่ที่หาง่ายในพื้นที่ เพราะริมฝั่งแม่น้ำสะแกกรังก็มีการปลูกไม้ไผ่ไว้รองรับไว้ด้วยโดยบางที่เจ้าของแพบางหลังก็เป็นเจ้าของป่าไผ่บริเวณทิศ

ตะวันออกของพื้นที่ศึกษาข้ามฝั่งแม่น้ำตรงข้ามกับฝั่งที่เป็นตัวเมืองอุทัยธานี ซึ่งมีการปลูกไว้ใช้เองและขายให้แพเรือนอื่นที่ต้องการ ถือว่าก่อให้เกิดอาชีพที่มีเฉพาะในพื้นที่ศึกษาเลยทีเดียว

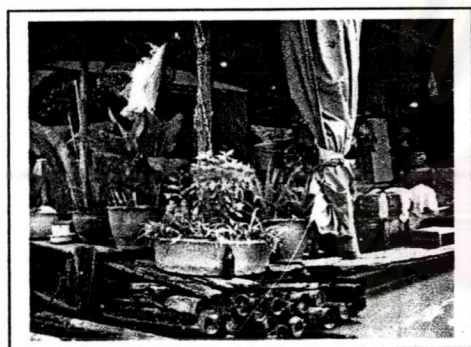
ในเรื่องการใช้งานลูกบวบแพนี้ นอกจากจะใช้เป็นฐานรองรับแพแล้วยังใช้ลูกบวบของแพเป็นทางเดินรอบแพและเป็นพื้นนอกชานไปด้วยในตัวถ้าแพหลังนั้นไม่มีการทำพื้นไม้ตีปิดทับ ทำให้มีพื้นที่นอกเรือนกว้างขวางกว่าแบบที่วางบนเรือโปะ ซึ่งทำให้มีพื้นที่นอกชานเสมือนชานนั่งเล่นพักผ่อนและทำกิจกรรมต่างๆ ได้อีกต่างหาก บางที่ก็เป็นพื้นที่จัดกระถางต้นไม้มาวางเป็นเหมือนการจัดสวนในแพด้วย



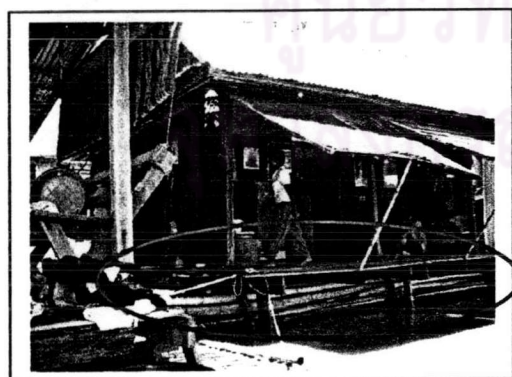
ภาพที่ 4. 153 แสดงลักษณะของฐานลูกบวบที่รองรับเรือนแพ มีลักษณะการยื่นลูกบวบออกมาใช้เส้นทางเดินรอบแพ



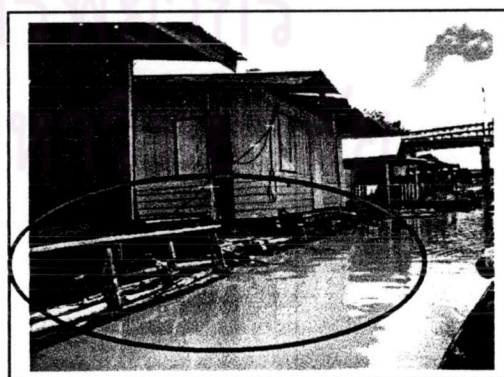
ภาพที่ 4. 154 แสดงลักษณะของฐานลูกบวบที่รองรับเรือนแพ มีลักษณะการยื่นลูกบวบออกมาใช้ลูกบวบเปลือยเป็น



ภาพที่ 4. 155 แสดงลักษณะของฐานลูกบวบที่มีการนำแผ่นไม้มาปิดทับแล้วจัดเป็นมุขสวนในแพ



ภาพที่ 4. 156 แสดงลักษณะของฐานลูกบวบที่รองรับเรือนแพ



ภาพที่ 4. 157 แสดงลักษณะของฐานลูกบวบที่รองรับเรือนแพ

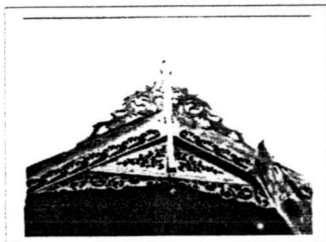
10. องค์ประกอบตกแต่งเรือนที่นำสนใจ

การตกแต่งประดับเรือนแพในบริเวณพื้นที่ศึกษาส่วนมากจะเกิดขึ้นกับเรือนแพที่มีอายุแพมากและเป็นลักษณะเก่าแก่แต่ดั้งเดิมที่คงลักษณะจากเดิมไว้ ส่วนมากจะเป็นแพทรงไทยแต่ก็มีแพบางหลังในรุ่นหลังที่มีลวดลายประดับโดยจะทำตามกำลังทรัพย์ที่มี เหตุที่มีการตกแต่งลวดลายองค์ประกอบของเรือนแพน้อยลง ด้วยเพราะเรื่องเศรษฐกิจของครอบครัวจึงต้องประหยัดค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้เป็นหนึ่งในชีวิตประจำวัน ทำให้คุณค่าทางสถาปัตยกรรมของเรือนแพข้อนี้อาจถูกจำกัดคุณค่าลงไป ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขจากหลายๆส่วนทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาล

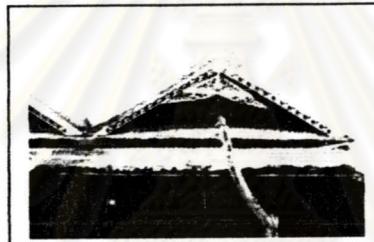
โดยองค์ประกอบตกแต่งที่น่าสนใจของเรือนแพในพื้นที่ศึกษามีดังนี้

10-1. ลายฉลุไม้: มีทั้งบริเวณหน้าจั่วหรือเชิงชาย และตามช่องระบายนม โดยจะทำเป็นไม้ทั้งหมด บางหลังมีการฉลุลายต่างๆ เช่นลายเฟือง ลายผีเสื้อหรือค้างคาว และลายแบบบ้านขนมปังขิง มีความงดงามมาก แต่ก็มีปัญหาเรื่องการแตกหักพังอยู่บ้าง แต่เรือนส่วนใหญ่ องค์ประกอบโดยรวมเรียบง่าย ไม่มีลวดลายมากนัก มีเพียงส่วนหนึ่งที่มีลักษณะที่พิเศษออกไป แต่ถึงดงามกันคนละแบบ การตกแต่งแบบวิจิตรพิสดาร มีการฉลุลายบนไม้ เป็นลายต่างๆ เช่น ลายเฟือง ลายผีเสื้อ ลายค้างคาว ตามอย่างลักษณะบ้านขนมปังขิงแบบโบราณ

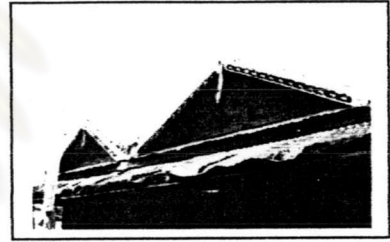
ดังแสดงตัวอย่างในภาพข้างล่างนี้



ภาพที่ 4.158 แสดงลักษณะไม้ฉลุ ลายวิจิตรบรรจงติดหน้าจั่ว ของ เรือนแพ ศ.ศิริรักษ์



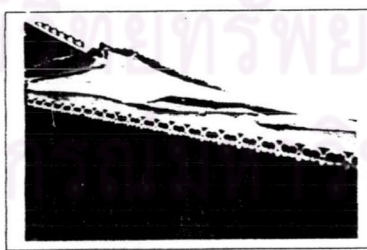
ภาพที่ 4.159 แสดงลักษณะไม้ฉลุลายวิจิตร บรรจงติดหน้าจั่ว ของเรือนแพ ศ.ศิริรักษ์ ซึ่ง เป็นด้านหันไปทางตลาดเทศบาลนิษฐาน ว่าเมื่อก่อนอาจใช้เป็นด้านหน้าของแพ เพราะมีลายฉลุงดงามกว่าอีกจั่วด้าน



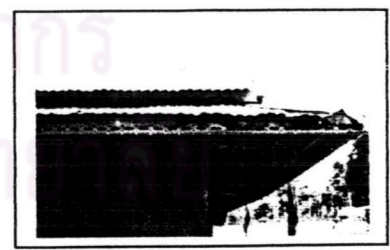
ภาพที่ 4.160 แสดงลักษณะไม้ฉลุ ลายวิจิตรบรรจงติดหน้าจั่ว ของเรือนแพ ศ.ศิริรักษ์ ซึ่งเป็นจั่วด้านตรงข้ามกับภาพ ที่ 4.158 และ 4.159



ภาพที่ 4.161 แสดงลักษณะไม้ฉลุ ลายที่งดงามติดเชิงชายหลังคาตลอด แนว ของเรือนแพ ศ.ศิริรักษ์ ซึ่งจะ สังเกตได้ถึงการชำรุดบางส่วน

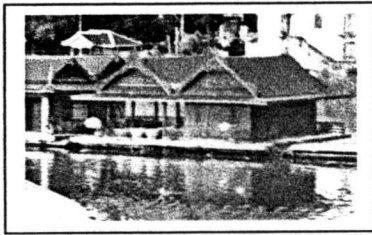


ภาพที่ 4.162 แสดงลักษณะไม้ฉลุลายที่ ติดตามแนวชายหลังคา ของเรือนแพ ศ.ศิริรักษ์

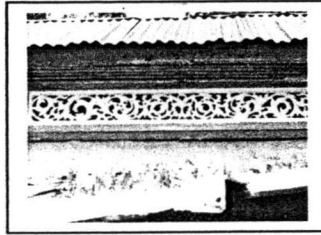


ภาพที่ 4.163 แสดงลักษณะไม้ฉลุ ลายที่ติดตามแนวชายหลังคา ของ เรือนแพ ศ.ศิริรักษ์





ภาพที่ 4.164 เรือนแพรับรอง บริเวณหน้าตลาดเทศบาลและวัด โบสถ์ที่ตั้งซ้อนแถวอยู่กลางลำน้ำมี การแสดงลักษณะไม้ฉลุลายที่ ติดตามแนวชายหลังคา และหน้า



ภาพที่ 4.165 ภาพแสดงลักษณะ ไม้ฉลุลายที่ทำเป็นช่องระบาย อากาศของเรือนแพบริเวณริม สะพานพัฒนาภาคเหนือ(แพคุณรุ่ง ฟ้า แพเลขที่26)



ภาพที่ 4.166 ภาพแสดงลักษณะไม้ฉลุลาย ที่ทำเป็นช่องระบายอากาศซึ่งอยู่ตอนบน ของฝาผนังแพพบที่เรือนแพบริเวณริม สะพานพัฒนาภาคเหนือ(แพคุณรุ่งฟ้า แพ เลขที่26)

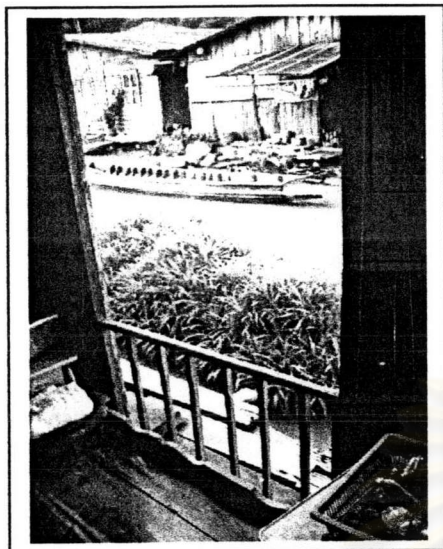


ภาพที่ 4.167 ภาพบนจั่วที่มี ลักษณะลายแกะสลัก ของแพ ขนาดใหญ่เลขที่290

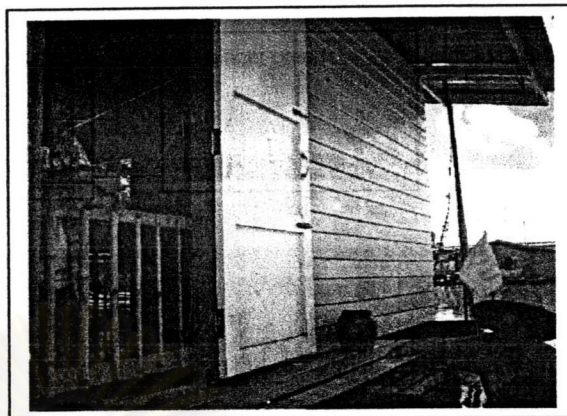


ภาพที่ 4.168 เรือนแพรับรองมีการแสดงลักษณะไม้ฉลุลายที่ ติดตามแนวชายหลังคา และหน้าจั่ว

10-2. รวาระเบียง : รวาระเบียงของเรือนแพที่นี้จะพบเห็นอยู่ภายในเรือนแพที่มีลักษณะของช่องเปิด หน้าต่างที่มีขนาดกว้างและเปิดยาวลงมาจนถึงพื้นเรือนด้านใน เรือนแพในพื้นที่ศึกษานี้จะพบเห็นระเบียงไม้ที่สูงจาก พื้นเรือนโดยประมาณที่ 40 – 70 เซนติเมตร ติดตั้งอยู่ชั้นในของหน้าต่างที่มีการเปิดช่องเปิดถึงพื้นในเรือนตามที่ กล่าวมาข้างต้นโดยจะทำอยู่ติดกับตัวหน้าต่างเลย การทำลักษณะบานหน้าต่างแบบนี้เป็นเหมือนลักษณะของไทย เดิม เป็นการเปิดมุมมองของช่องเปิดให้เปิดถึงพื้นเรือนทำให้เพิ่มการมองเห็นทัศนียภาพ มีมุมมองที่เต็มที่ มองบริเวณ นอกแพได้กว้างกว่าหน้าต่างบานเล็กและสูงตามองอย่างตะวันตกคือประมาณ 80 - 90 เซนติเมตรจากพื้น ทำให้เกิด คุณค่าทางทัศนียภาพและมุมมองของชาวแพ นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดรับลมที่พัดผ่านหอบเอาความเย็นจากน้ำเข้ามาในเรือนแพได้เต็มที่ที่ทำให้เย็นสบายตลอด แต่กระนั้นการเปิดช่องเปิดแบบนี้ก็ทำให้ชาวแพกลัวที่จะพลัดตกลงน้ำ ข้างนอกเรือนแพ ดังนั้นชาวแพจึงได้ทำรวาระเบียงไว้เป็นส่วนกันตกที่ขอบวงกบหน้าต่างด้านใน ซึ่งเป็นไม้ตีเป็น ระแนงตามตั้งเว้นช่องไว้ห่างกันประมาณ 10 – 15 เซนติเมตร บางทีก็มีการแกะสลักลวดลายลงไปบนซี่ไม้ตีด้วย นอกจากนี้บางที่รวาระเบียงนี้ก็ยังมีใช้เป็นที่เอนพิงหลังหรือเป็นที่พาดแขน เพิ่มความสบายในการใช้สอยด้วยเพราะ การใช้งานพื้นของเรือนแพจะใช้ในการนั่งกับพื้นตามอย่างลักษณะของไทย ทำให้เกิดการวางเท้าแขนที่รวาระเบียงนี้ โดยไม่รู้ตัว

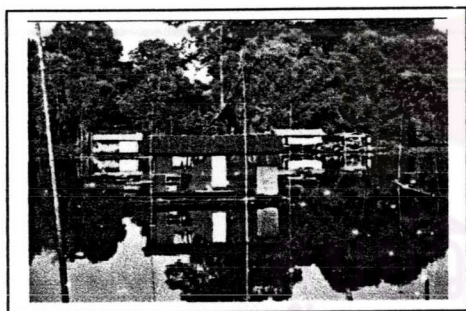


ภาพที่ 4.169 ภาพแสดงทิวระเบียงไม้ในเรือนแพของคุณยาย
อัมพร บริเวณใต้สะพานข้ามฟากตลาดเทศบาลกับวัดโบสถ์



ภาพที่ 4.170 ภาพแสดงทิวระเบียงไม้ในเรือนแพบริเวณ
ใต้สะพานพัฒนาภาคเหนือ(ใช้ระเบียงเป็นที่วางแขน)

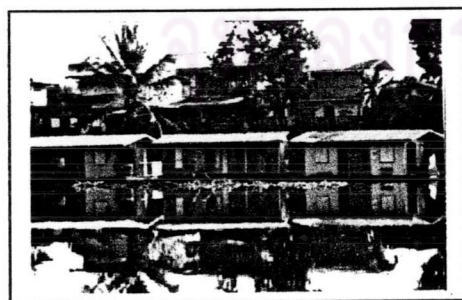
10-3. สีสันเรือนแพ : สีสันของเรือนแพในบริเวณศึกษามีความหลากหลายมาก สีสันงดงามต่างกันไป อาจแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะสีสันต่างๆตามแต่ใจเจ้าของ และสีสันอย่างธรรมชาติ คือ สีเนื้อไม้ ซึ่งในแง่การอนุรักษ์นั้นอาจขัดกัน ด้วยความไม่เป็นองค์รวมเดียว ควรจัดทำสีให้เป็นเอกภาพเดียวกัน รูปแบบเดียว ก็จะก่อให้เกิดเอกลักษณ์และวิญญาณของสถานที่ได้



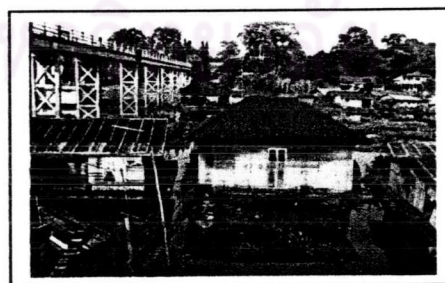
ภาพที่ 4.171



ภาพที่ 4.172

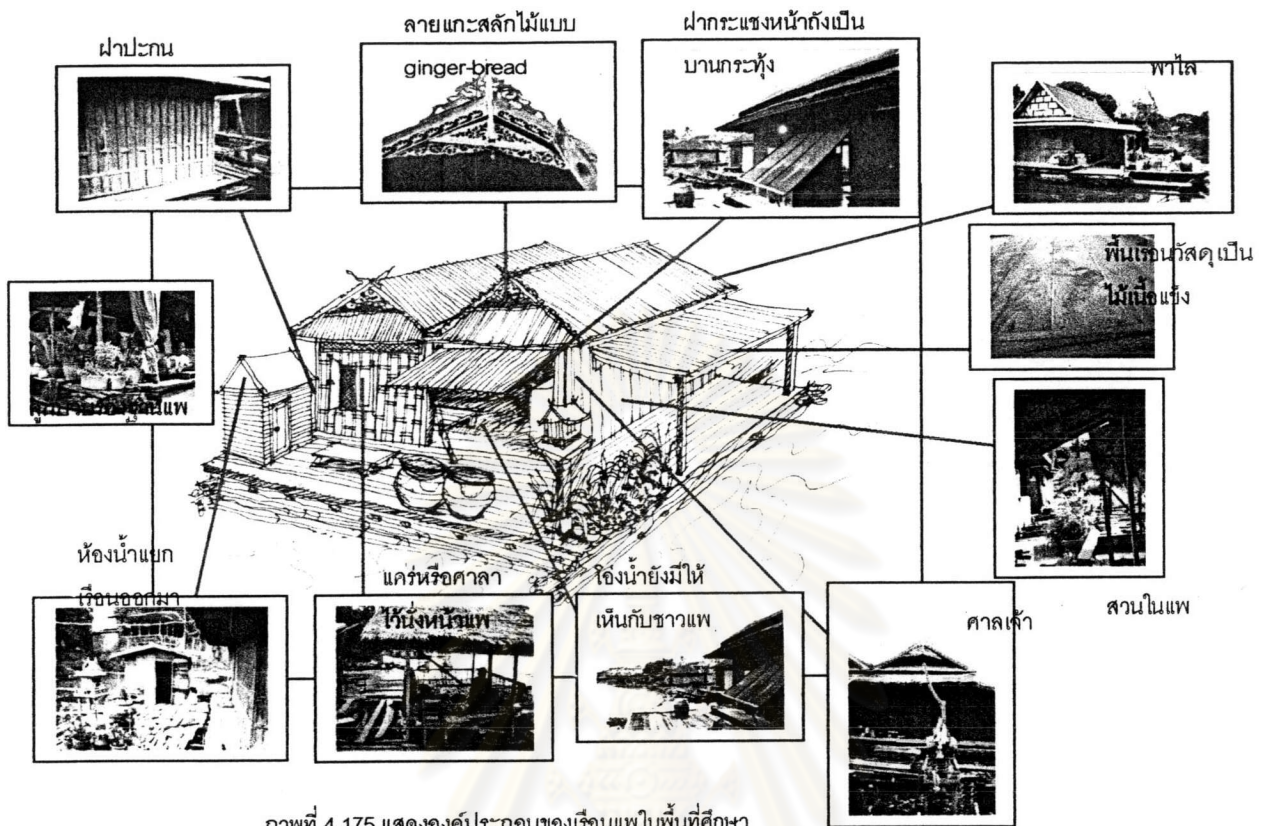


ภาพที่ 4.173



ภาพที่ 4.174

ภาพที่ 4.171 – 4.174 แสดงสีสันที่เกิดขึ้นของเรือนแพในพื้นที่ศึกษา



ภาพที่ 4.175 แสดงองค์ประกอบของเรือนแพในพื้นที่ศึกษา

————— ลักษณะทางโครงสร้างและส่วนตกแต่ง

————— ลักษณะการใช้พื้นที่

4.1.2-ง. การดูแลบำรุงรักษาเรือนแพในบริเวณพื้นที่ศึกษา

ก.) การเคลื่อนย้ายและการซ่อมแซมบำรุงรักษาเรือนแพ

ในปัจจุบันการเคลื่อนย้ายเรือนแพของชุมชนชาวแพจะมีการเคลื่อนย้ายถ้าเกิดการเปลี่ยนแปลงของลำน้ำมากซึ่งปกติแล้วจะไม่ค่อยมีการเคลื่อนย้าย โดยจะเป็นการย้าย 2 ลักษณะคือ การเคลื่อนย้ายเรือนแพเข้าออกจากตลิ่งเพราะระดับน้ำในแม่น้ำสะแกกรังขึ้นลง และการเคลื่อนย้ายเรือนแพเพราะว่าต้องการหาแหล่งที่พักอาศัยในบริเวณอื่น แต่ลักษณะของการเคลื่อนย้ายเรือนแพเข้าออกจากตลิ่งซึ่งเป็นไปตามกลไกของธรรมชาติที่ระดับน้ำในแม่น้ำจะต้องมีการขึ้นลง จากลักษณะดังกล่าวนี้เป็นการสร้างภาระให้กับชาวแพได้ ทำให้ชาวแพต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของลำแม่น้ำให้ได้ ชาวแพจะเคลื่อนย้ายเรือนแพในช่วงปีที่มีน้ำหลากมาก ถ้าระดับน้ำจะขึ้นมาก ทำให้ในฤดูน้ำหลากโดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีพายุโซนร้อนพัดเข้ามาทำให้เกิดฝนตกชุก เป็นผลให้ระดับน้ำสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว และกระแสน้ำก็ไหลแรงมากขึ้น ทำให้ชาวแพได้รับผลกระทบเป็นอย่างมากต้องคอยระมัดระวังในการเคลื่อนย้ายเรือนแพมากกว่าในช่วงปกติ โดยทั่วไปแล้วระดับน้ำในแม่น้ำสะแกกรังจะทรงตัวอยู่ประมาณ 10-20 วันถ้าลำน้ำขึ้นลงปกติ แต่อย่างไรก็ตาม กระแสน้ำและระดับน้ำในลำน้ำสะแกกรังจะไหลและขึ้นลงตามธรรมชาติ คือ ในฤดูแล้งเดือนเมษายน ซึ่งในช่วงฤดูแล้งบ้านเรือนแพจะจอดเรียงรายอยู่เกือบถึงก้นของลำแม่น้ำ

สะแกกรัง สามารถเดินข้ามไปมาได้ บริเวณริมตลิ่งจะปรากฏเห็นหาดเป็นแนวยาว ชาวแพจะเพาะปลูกพืชผักบริเวณริมเรือนแพ ส่วนในช่วงฤดูฝนน้ำจะเริ่มหลากตั้งแต่ปลายเดือนกันยายนไปถึงประมาณกลางเดือนตุลาคมของ

จากผลกระทบที่เกิดขึ้น ทำให้ชาวแพต้องปรับสภาพชีวิตความเป็นอยู่การเคลื่อนย้ายเรือนแพพักอาศัย ให้สอดคล้องกับระดับน้ำที่ขึ้นลงตามฤดูกาลปีที่มีน้ำหลากมาก แต่ชาวแพก็จะมีเวลาผ่อนคลายได้บ้างก็จะเป็นช่วงฤดูว่างเว้นจากการเพาะปลูกทำการเกษตรกรรม เพราะเป็นหน้าแล้งเป็นช่วงที่ยังไม่มีการใช้น้ำมากเท่าใด หรือบางปีแล้งมาก การเคลื่อนย้ายเรือนแพเข้าออกตามระดับน้ำขึ้นลง จะต้องรีบให้ทันตามระดับน้ำถ้าหากเคลื่อนย้ายล่าช้า เรือนแพก็จะเกยตลิ่ง และจะต้องรอให้น้ำขึ้นมาจนถึงเรือนแพก่อน จึงจะทำให้เรือนแพลอยน้ำได้อีกครั้ง ส่วนการยึดโยงเรือนแพกับพื้นที่ตลิ่งนั้น ชาวแพจะใช้เชือกในลอนขนาดใหญ่ผูกโยงกับลูกบวบแพกับเสาหลักหรือต้นไม้บนตลิ่ง 2 จุดด้วยกัน และในการผูกโยงกับเสาหลักจะต้องผูกอย่างหลวมๆ โดยอาจใช้เงื่อนรูดเพื่อคลายปมเชือกที่โยงกับเสาหลัก หลังจากนั้นก็จะใช้ไม้ค้ำยัน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลำไม้ไผ่แห้งยันตัวเรือนแพกับพื้นที่ริมตลิ่งไว้ เพื่อให้ตัวเรือนแพยอยู่ในระยะห่างจากชายตลิ่ง ถ้าหากว่าตัวเรือนแพยังไม่เคลื่อนที่เพราะว่าลูกบวบแพอาจเกยติดกับตลิ่งได้ น้ำ ชาวแพก็ต้องลงไปในน้ำเพื่อพยายามดันลูกบวบแพให้ออกห่างจากพื้นที่ริมตลิ่ง ดังนั้นในการเคลื่อนย้ายแพขึ้นลงตามระดับน้ำบางครั้งอาจต้องใช้การออกแรงกันหลายคน ในปีที่มีน้ำหลากมากเรือนแพจะต้องเคลื่อนย้ายให้ทันกับระดับน้ำขึ้น ในพื้นที่บางบริเวณเรือนแพจอดพักอาศัยอยู่จะต้องติดต้นไม้ริมตลิ่งออกก่อน เพราะว่าเมื่อระดับน้ำท่วมถึงและสูงเลยต้นไม้ขึ้นไปโดยที่ยังไม่ได้ตัดจะก่อปัญหาเกิดขวาง ต่อการเคลื่อนย้ายเรือนแพเข้าและออกจากพื้นที่ริมตลิ่ง

เรือนแพที่เคลื่อนย้ายเข้าออกตามระดับน้ำขึ้นลงไม่เท่ากัน ส่วนใหญ่จะเกยติดกับพื้นที่ตลิ่งซึ่งจะเกิดผลเสียหายต่อลูกบวบแพ คือ ทำให้ลูกบวบแพแตก เพราะต้องเปลี่ยนจากการลอยตัวในน้ำเพื่อรับน้ำหนักของเรือนแพมาเป็นรับน้ำหนักเรือนแพบนพื้นดิน ซึ่งเมื่อลูกบวบแพเกยตลิ่งกับพื้นดินก็就会被แสงแดดเผาไหม้ ลูกบวบแพจึงกรอบแตกได้ และเมื่อน้ำกลับลงไปใช้น้ำใหม่ลูกบวบแพก็จะทรุดตัวลงเร็วกว่าลูกบวบแพที่แช่อยู่ในน้ำตลอดเวลา เป็นผลให้เรือนแพทรุดตัวต่ำลงเร็วขึ้นและจะต้องเสียค่าใช้จ่ายที่สูงมากขึ้นในการเปลี่ยนลูกบวบแพใหม่ทั้งหมด นอกจากนี้เมื่อแพค้างอยู่บนตลิ่ง จะทำให้สภาพความเป็นอยู่ในบ้านเรือนแพมีความลำบากมากขึ้น เพราะว่าพื้นเรือนแพจะลาดเอียงตามลักษณะของพื้นที่ริมตลิ่ง ทำให้ไม่สะดวกสบายต่อการอยู่อาศัยเป็นอย่างมาก

ส่วนเรือนแพที่มีขนาดใหญ่ เช่น เรือนแพร้านอาหาร เป็นเรือนที่มีน้ำหนักมากและมีความยากลำบากในการเคลื่อนย้าย เรือนแพเหล่านี้จะใช้ลวดสลิงผูกโยงตัวเรือนแพไว้กับตลิ่ง จึงสามารถทานต่อน้ำหนักแพได้ ในการเคลื่อนย้ายเรือนแพเหล่านี้ต้องใช้ลูกกรอกเป็นตัวช่วยทุ่นแรงและจะต้องอาศัยผู้ที่มีประสบการณ์ คือ “คนที่เป็น้ำ” ทำให้เกิดธุรกิจการรับจ้างย้ายเรือนแพขึ้นในหมู่ชาวแพ มีการรับจ้างเคลื่อนย้ายเป็นรายเดือน ราคาจ้างตั้งแต่ 1,800 -2,500 บาทต่อเดือน เรือนแพที่จ้างชาวแพช่วยดูแลในการเคลื่อนย้าย เช่น เรือนแพร้านอาหาร เรือนแพที่นายทุนเตรียมไว้ประกอบธุรกิจ และเรือนแพที่ ผู้มีฐานะซื้อไว้เพื่อมาพักผ่อนในบางโอกาส

ในเรื่องของการบำรุงรักษาและซ่อมแซมเรือนแพของชาวแพ จะมีด้วยกัน 2 วิธี การหนุนแพ และการเปลี่ยนลูกบวบแพ

ก.-1) การนูนแพ

การนูนแพ คือ การนำเอาไม้ไผ่จำนวนหนึ่งมายึดเป็นลูกบวบแพ เพื่อให้สภาพบ้านเรือนแพที่ทรุดต่ำลง ใกล้ที่ระดับจะท่วมถึงพื้นเรือนแพได้ลอยยกระดับเรือนแพขึ้นสูง พ้นจากระดับน้ำขึ้นมาพอประมาณ การนูนแพเป็นการรักษาสภาพการรับน้ำหนักเรือนแพของลูกบวบแพที่เป็นฐานเรือแพให้คงสภาพอยู่ได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เพราะว่าการนูนแพเป็นการเปลี่ยนไม้ไผ่ไปบางส่วนมิได้เปลี่ยนไม้ไผ่ออกใหม่ทั้งหมด ลูกบวบแพเก่ายังอยู่บางส่วน การนูนแพจะนำไม้ไผ่ประมาณ 50 -100 ลำ เข้ามาช่วยนูนแพเพื่อช่วยรับน้ำหนักตัวเรือนแพพร้อมกับลูกบวบแพเก่า โดยทั่วไปการนูนแพของชาวแพเป็นเพียงการรักษาภาพระดับของการลอยตัวของเรือนแพเป็นการชั่วคราว เพราะว่าจะเป็นวิธีการที่เสียค่าใช้จ่ายในแต่ละครั้งน้อยกว่าการเปลี่ยนลูกบวบแพใหม่ทั้งหมด การนูนแพจะต้องกระทำทุกปีและจะต้องมีอายุการใช้งานประมาณ 5 ปีจึงจะใช้วิธีการเปลี่ยนลูกบวบแพ วิธีการนูนแพนั้นจะใช้จำนวนแรงงานในการยึดลูกบวบแพประมาณ 2-3 คน ในการนูนแพชาวแพอาจจะใช้วิธีการเอาแรงจากญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง หรือบางครั้งอาจใช้วิธีการจ้าง การเอาแรงของชาวแพในการนูนแพมักจะหาคนช่วยเอาแรงได้ง่าย เพราะที่ใช้แรงงานคนจำนวนน้อยและงานก็ไม่ยุ่งยากมากนักใช้เวลาประมาณ 1 วันก็เสร็จ การตอบแทนแรงงานที่มาช่วยส่วนใหญ่เจ้าของเรือนแพจะนิยมเลี้ยงอาหารและสุรา เป็นการตอบแทนน้ำใจผู้มาช่วยงาน

การนูนเรือนแพโดยมากจะกระทำกันในช่วงน้ำลดระดับ เพราะวาระดับน้ำขึ้นจะช่วยให้การดึงไม้ไผ่ ลูกบวบที่ชำรุดออกและยึดไม้ไผ่ลำใหม่เข้าไปทำได้สะดวก เพราะคนยึดและดึงไม้ไผ่ทั้งเก่าและใหม่ จะต้องออกแรงโดยยืนอยู่ในน้ำ ถ้าหากต้องลอยตัวอยู่ในระดับน้ำลึกจะทำให้ไม่มีแรงในการดึงและยึดลำไม้ไผ่ จึงเป็นการยากลำบากและเสียเวลาในการนูนแพ สำหรับการนูนลูกบวบแพด้านหน้าตลิ่ง จะใช้ไม้เสาจำนวน 2 ตัวต่อคนเรือนแพ 1 ตัว เสาไม้ลิ่มจะจุ่มจำนวนมากและตั้งเสาทั้งสองลงไปในน้ำ นำรอกมาผูกกับหัวเสาไม้ลิ่มและคล้องกับคาน หลังจากนั้นจึงชักรอกขึ้นเพื่อที่จะยกตัวบ้านเรือนแพให้ลอยตัวขึ้นจากลูกบวบแพ แล้วจึงให้เหล็กแผ่นสอดเข้าไปรูเสาไม้ลิ่มทั้งสอง แล้วจึงปล่อยคานให้วางตัวบนแผ่นเหล็กนั้น กระทำวิธีการเช่นนี้ทุกคานจึงสามารถดึงไม้ไผ่ลูกบวบที่ชำรุดออก ส่วนคนหนึ่งจะเป็นคนคอยดันการนูนแพจะเลือกเอาเฉพาะไม้ไผ่เก่าชำรุดออกมา ส่วนไม้ไผ่ที่ยังพอใช้งานได้จะยังคงไว้ และนำไม้ไผ่เข้ามาโดยวิธีการนำไม้ไผ่มาเรียงตามแนวของตัวบ้านและติดกับลูกบวบแพ จากนั้นคนยึดลำไม้ไผ่ 2 คนจะอยู่ด้านหัวและท้ายลำไม้ไผ่ หรืออาจเพิ่มคนที่ตอนกลางลำไม้ไผ่อีก 1 คนรวมเป็น 3 คน เพราะตัวไม้ไผ่บางลำที่โตและยาวจะมีน้ำหนักมาก จากนั้นจะส่งสัญญาณพร้อมกันจึงเริ่มต้นทำงานในการนูนแพพร้อมกัน โดยใช้มือดันลำไม้ไผ่ลอย และเท้าข้างใดข้างหนึ่งจะใช้บังคับทิศทางลำไม้ไผ่ทั้งหลายไม่ให้กระจัดกระจายให้รวมตัวกันเป็นลูกบวบแพ และเมื่อยึดลำไม้ไผ่จำนวนที่มากพอโดยจะดูจากการลอยตัวของลูกบวบแพ ซึ่งจะมีความสูงกว่าระดับน้ำมากกว่าลูกบวบแพเก่า แล้วจึงใช้เส้นลวดรวมลำไม้ไผ่ตรงกลางและด้านนอกอาจจะใช้เสาไม้ลิ่มไม่ได้ เพราะระดับน้ำลึกและเสาไม้ลิ่มสั้นจึงต้องใช้ไม้ไผ่ที่มีความยาวมีขนาดใหญ่ใช้เป็นหลักแทนเสาไม้ลิ่ม บักลำไม้ไผ่ลงไปในน้ำตรงด้านข้างของเรือนแพทั้งสองด้าน ส่วนภายในบ้านเรือนแพให้ถอดไม้กระดานพื้นเรือนออก 2-3 แผ่นตลอดแนวยาว ให้ตรงกับหลักไม้ไผ่ข้างตัวบ้านทั้งสองหลัก ลำบักลำไม้ไผ่ลงไปที่ติดกับบ้านเรือนแพประมาณ 2-3 หลัก ใช้รอกผูกกับหัวเสา และใช้เชือกหรือโซ่ผูกโยงกันคาน แล้วชักรอกขึ้นให้คานยกตัวลอยขึ้นเหนือลูกบวบแพ ทำเช่นนี้กับลำไม้ไผ่แต่ละต้น ส่วนวิธีการดึงไม้ไผ่ที่ชำรุดออกและการยึดไม้ไผ่ลำใหม่เข้าไบนั้น ก็จะใช้วิธีการเดียวกับการนูนลูกบวบแพด้านหลังตลิ่ง แต่จะมีความลำบากมากกว่าเพราะบริเวณด้านข้างของเรือนแพระดับน้ำจะค่อนข้างลึก ทำ

ให้เท้าทั้งสองสามารถหยั่งถึงพื้นดินได้น้ำได้ ต้องลอยตัวอยู่ตลอดเวลาทำให้เหนื่อยมาก จึงต้องมีการสลับกับการพักผ่อนน้อย คนที่ลำบากกว่าคนอื่นคือคนที่คอยดันลำไม้ไผ่เกาออกและยัดลำไม้ไผ่ใหม่ที่อยู่ใต้แพ ส่วนการหนุนลูกแพด้านนอกสุดจึงใช้วิธีการเช่นเดียวกับลูกบวบแพที่อยู่ตรงกลาง แต่ไม่ต้องถอนไม้กระดานพื้นเรือนออก หรืออาจใช้วิธีการยัดลำไม้ไผ่โดยการเสียบปลายของ ลำไม้ไผ่เข้าไปจากด้านข้างของเรือนแพทั้งสองด้าน เพราะฉะนั้น ลำไม้ไผ่ที่โผล่ด้านข้างเรือนแพ คือ ด้านโคนของลำไม้ไผ่

ก.-2.) การเปลี่ยนลูกบวบแพ

การเปลี่ยนลูกบวบแพคือ การเปลี่ยนลำไม้ไผ่ที่ใช้ทำลูกบวบแพ ซึ่งทำหน้าที่เป็นฐานรองรับน้ำหนักของเรือนแพออกทั้งหมด ลูกบวบแพจะมีอายุการใช้งานภายในระยะเวลา 3 ปีและประมาณ 4-5 ปี เป็นอย่างมาก ลูกบวบแพจะช่วยรักษาระดับการลอยตัวของบ้านเรือนแพให้ลอยอยู่เหนือผิวน้ำตลอดเวลา เรือนแพที่เปลี่ยนลูกบวบแพใหม่ๆ ตัวเรือนแพจะอยู่สูงกว่าระดับพื้นผิวน้ำประมาณ 2 ฟุต และจะเริ่มลดระดับ การลอยตัวเรื่อยๆ เมื่อได้ถูกใช้งานประมาณหนึ่งปีเศษหลังจากที่ได้เปลี่ยนลูกบวบแพแล้ว

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไม้ไผ่ที่นำมาใช้ทำเป็นลูกบวบแพเสื่อมสภาพเร็วมีอยู่หลายประการ เช่น ขนาดและคุณภาพของไม้ไผ่ ชาวแพจะเลือกไม้ไผ่มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 5 – 6 นิ้ว แต่ในปัจจุบันขนาดของไม้ไผ่มีขนาดเล็กเล็กลง ทำให้ชาวแพต้องลดขนาดของไม้ไผ่มาใช้เป็นลูกบวบแพ คือ มีขนาดตั้งแต่ 3-6 นิ้ว คุณภาพของไม้ไผ่ก็เป็นสิ่งสำคัญ ชาวแพจะเลือกไม้ไผ่กลางกอ ซึ่งมีลักษณะลำต้นตรงไม่คดง่าย และนอกจากนั้นคุณภาพของน้ำในแม่น้ำยังเป็นตัวการสำคัญในการทำลายให้ไม้ไผ่ ลูกบวบแพเสื่อมสภาพเร็ว น้ำที่มีความขุ่นข้นจะทำให้เกิดเป็นตะกอนจับและรวมตัวกันที่ลำไม้ไผ่ปล้องที่แตกชำรุด ทำให้ลูกบวบแพมีน้ำหนักในตัวของมันเองเพิ่มมากยิ่งขึ้น การรับน้ำหนักของตัวเรือนแพจึงสมรรถนะต่ำลง ประกอบกับเศษขยะต่างๆ กิ่งไม้เล็ก ที่กระแสน้ำพัดพาเข้าไปแทรกตัวอยู่ตามลูกบวบแพเป็นการเพิ่มน้ำหนักของลูกบวบแพมากขึ้นและรวมตัวถึงการปล่อยให้เรือนแพเกยตื้นกับพื้นตลิ่งเพราะ ทำให้ลำไม้ไผ่ลูกบวบแพแตกเสียหาย เนื่องจากรับน้ำหนักที่ตกลงของเรือนสู่ตัวลูกบวบแพที่มีพื้นดินริมตลิ่งรองรับอยู่ๆ และประกอบกับลูกแพที่เคยอยู่แต่ในน้ำไม่มีน้ำหนักมากเกินไปจากการบรรทุกสิ่งของต่างๆ ในเรือนแพ เช่น เครื่องเรือน เป็นผลให้ลูกบวบแพรับน้ำหนักมากอยู่ตลอดเวลา จึงเกิดการทรุดตัวได้เร็วกว่าที่ควรจะเป็น การเปลี่ยนลูกบวบแพแต่ละครั้งเจ้าของแพจะต้องใช้อุปกรณ์ต่างๆ ได้แก่ ไม้ไผ่ จำนวน 300 ลำราคาประมาณ ลำละ 30 ถึง 35 บาท(ถ้าซื้อปัจจุบันลำละ 35 บาทเป็นส่วนมากและค่ายัดลูกบวบลำละ 5 บาท) ลวดมัดลูกบวบแพ ตะปู ไม้ขาแพ จำนวน 8 ตัวราคาประมาณตัวละ 150-200 บาท และนอกจากนี้ถ้าหากต้องจ้างแรงงานมาช่วยในการเปลี่ยนลูกบวบแพ เจ้าของเรือนก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นมากอีกคือ ค่าจ้างยัดบวบ ค่าจ้างซ่อมขาแพ ซึ่งในการเปลี่ยนลูกบวบแพแต่ละครั้งเจ้าของเรือนจะต้องเสียค่าใช้จ่ายโดย ประมาณ 10,000 – 20,000 บาท(จึงทำให้เกิดอาชีพรับเหมารสร้างหรือซ่อมแพและรับจ้างยัดลูกบวบแพในพื้นที่ศึกษาขึ้น) ฉะนั้นในการเปลี่ยนลูกบวบแพ ส่วนใหญ่จะเป็นการเอาแรงจากญาติพี่น้องและพรรคพวกเพื่อผู้กันเพื่อการประหยัดค่าใช้จ่ายให้ถูกลงแต่ถ้าไม่มีคนช่วยก็ต้องเสียค่าแรงจ้างคนรับจ้างเปลี่ยนลูกบวบซึ่งก็เป็นคนในพื้นที่นั่นเอง(เกิดเป็นอาชีพขึ้นมาในบริเวณพื้นที่ศึกษา) การเปลี่ยนลูกบวบแพในแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 2 วัน ชาวเรือนแพจะใช้ไม้ไผ่ที่ปลุกกันอยู่ในป่าทางทิศตะวันออกของแม่น้ำสะแกกรังทั้งการเลี้ยงไผ่ไว้เองเพื่อการนี้ และซื้อของผู้ที่ปลุกไว้โดยจะทำการสั่งซื้อจากผู้รับสั่งซื้อเป็นชาวแพด้วยกัน ซึ่งจะไปส่งคนในพื้นที่ดังกล่าวให้จัดไม้ไผ่มาส่งให้อีกทอดหนึ่ง

การเปลี่ยนลูกบวบแพกก็มีวิธีการเช่นเดียวกันการหุนแพ แต่จะมีส่วนที่เพิ่มเติมเข้ามา คือ ปริมาณงานเพิ่มมากขึ้น จากการที่ต้องดึงลำไม้ไผ่ลูกบวบแพของเก่าออกทั้งหมด และยึดไม้ไผ่ลำใหม่เข้าไปแทนที่ นอกจากนั้นผู้เปลี่ยนลูกบวบแพจะต้องตรวจดูขาแพว่ามีชำรุดหรือไม่หากพบว่าชำรุดก็ต้องเสียเวลาซ่อมแซมหรือบางครั้งอาจจะต้องติดตั้งขาแพใหม่ โดยเฉลี่ยแล้ว จะใช้เวลาในการเปลี่ยนลูกบวบแพประมาณ 2 วัน และข้อแตกต่างอีกประการหนึ่งคือ วิธีการเปลี่ยนลูกบวบแพด้านนอกซึ่งอยู่ในบริเวณที่มีระดับน้ำลึก เมื่อเปลี่ยนลูกบวบแพด้านในและตรงกลางเรือนแพแล้ว(กรณีเรือนมีจำนวนลูกบวบแพ 3 ลูก) จะทำการหุนเรือนแพกลับด้าน จากด้านนอกมาอยู่ด้านในใกล้กับตลิ่งซึ่งมีระดับน้ำตื้นจะทำให้เปลี่ยนลูกบวบง่ายและสะดวกรวดเร็วขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องดูว่าเรือนแพหลังที่จะเปลี่ยนลูกบวบแพออกอยู่ติดกับเรือนแพทำไม่ได้ดังนั้นการเปลี่ยนลูกบวบแพโดยวิธีการหุนกลับเรือนแพจึงใช้ได้กับเรือนแพที่มีขนาดเล็ก ซึ่งการเปลี่ยนลูกบวบทั้งหมดภาษาชาวแพที่นี่จะเรียกกันว่า “การถ่ายห้องแพ”

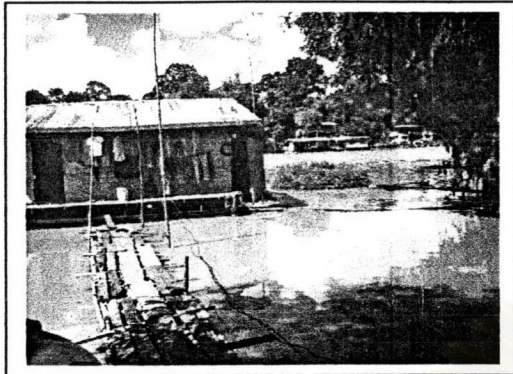
สำหรับการเปลี่ยนลูกบวบแพด้านในหรือตรงกลางเรือนแพ ถ้าไม่ใช้การเปลี่ยนลูกบวบแพแบบนี้ ยังสามารถใช้วิธีนำลูกบวบแพมาลอยติดกับตัวเรือนแพด้านนอก โดยนำต้นไม้ไผ่เสียบเข้าไปตามคานใต้พื้นบ้าน ให้โคนลำไม้ไผ่วางพาดอยู่บนลูกบวบแพที่ลอยตัวอยู่ด้านนอกเป็นจำนวนหลายลำตลอด แนวยาวของตัวบ้านเรือนแพ วิธีการเช่นนี้การทำให้ลูกบวบแพด้านนอกรับน้ำหนักตัวเรือนแพ ลูกบวบที่อยู่ใต้ตัวแพด้านนอกจากนั้นจึงช่วยกันดึงและต้นไม้ไผ่เก่าออกทีละลำและยึดไม้ไผ่ใหม่เข้าไปแทนที่ ซึ่งการยึดไม้ไผ่เข้าไปในแต่ละด้านข้างของเรือนแพควรมีจำนวนไม้ไผ่เท่ากันเมื่อเสร็จจากการเปลี่ยนลูกบวบแพด้านนอกแล้ว จึงนำลูกบวบแพที่เป็นคานรองรับน้ำหนักตัวของเรือนแพออกมายึดเป็นลูกบวบแพด้านในที่อยู่ริมตลิ่งโดยวิธีการใช้ไม้เสาล้อมมาเป็นคานรองรับน้ำหนักตัวของเรือนแพด้านในตามที่กล่าวมาแล้วในการหุนแพ

4.1.3. ลักษณะการใช้พื้นที่ของเรือนแพในพื้นที่ศึกษา

คุณค่าความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่กับคนในชุมชนเรือนแพพื้นที่ศึกษาคือความสัมพันธ์ของการใช้พื้นที่ส่วนต่างๆที่มีลักษณะการใช้งานที่ต่างๆกันไปนี้มีความสำคัญกับชุมชนเรือนแพที่นี้เป็นสิ่งที่บอกทั้งในความสัมพันธ์กับพื้นที่ย่านสำคัญโดยรอบพื้นที่ศึกษาและในบริเวณพื้นที่ศึกษาเอง หรือแม้กระทั่งความสำคัญของพื้นที่ว่างหรือพื้นที่ใช้งานต่างๆระหว่างเรือนแพและบริเวณแวดล้อมเรือนแพ ซึ่งก็จะส่งผลถึงการค้นหาลักษณะเฉพาะของชุมชนเรือนแพที่นี่ได้เป็นอย่างดี โดยความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความสัมพันธ์ทั้งในทางกายภาพ และ ความสัมพันธ์ในทางจิตภาพและจิตใจต่อชุมชน

4.1.3-ก. การเชื่อมต่อระหว่างแพและการสัญจรเข้าออกแพ

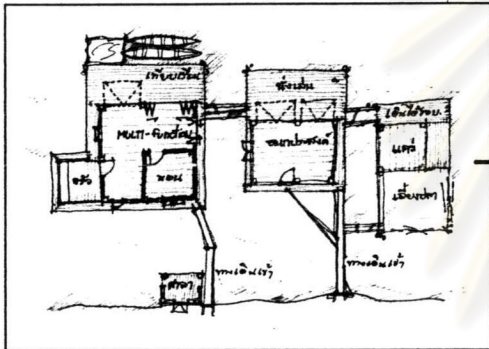
เส้นทางการสัญจรของชุมชนเรือนแพในบริเวณพื้นที่ศึกษาจะมีการใช้พื้นที่ริมตลิ่งเป็นทางสัญจรเชื่อมไปยังที่อื่นๆหรือเข้าออกเรือนแพ และถ้าในบริเวณที่มีเรือนแพหนาแน่นเกิดการซ้อนกันของเรือนแพออกไปทางลำน้ำ การสัญจรไปที่แพก็จะใช้เส้นทางเดินร่วมโดยใช้ไม้ไผ่ผูกกันเป็นลำแล้วพาดไปยังแพต่อออกไปเรื่อยๆจากแพหนึ่งสู่อีกแพหนึ่งลึกเข้าไปในลำน้ำหรือแม้กระทั่งมีทางเดินเชื่อมไปยังแพข้างๆใกล้เคียงกัน ทำให้เมื่อพิจารณาแล้วเกิด Space ของพื้นที่ที่เข้าร่วมกันแบบเกือกล้นกันส่งเสริมความสัมพันธ์แบบละแวกบ้าน



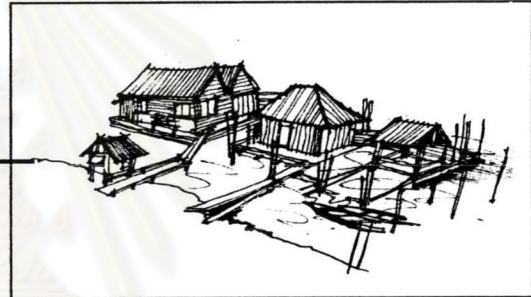
ภาพที่ 4.176 ภาพแสดงการสัญจรระหว่างเรือนแพด้วยการไม้หรือลูกบวบต่อถึงแพ ในบริเวณแถบสะพานพัฒนาภาคเหนือ



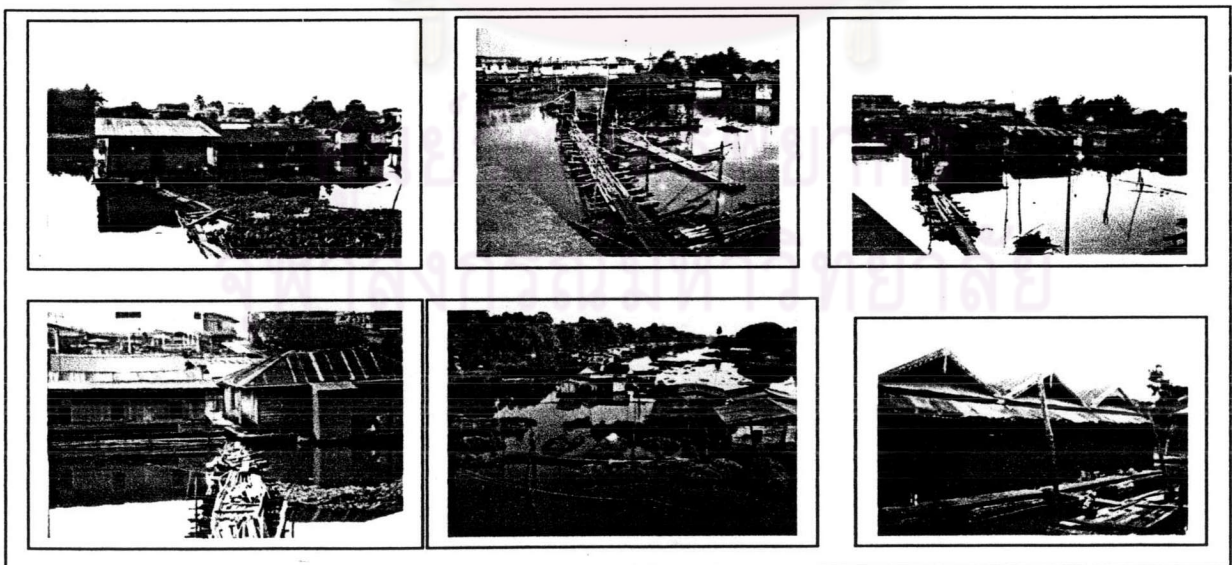
ภาพที่ 4.177 ภาพแสดงการสัญจรระหว่างเรือนแพด้วยการต่อเชื่อมจากแพสู่แพ



ภาพที่ 4.178 ภาพตัวอย่างแสดงการสัญจรระหว่างเรือนแพสู่แพของเรือนแพคุณสลวย สุดเขตกับแพของคุณฉลอง สุดเขต



ภาพที่ 4.179 ภาพวาดแสดงการสัญจรระหว่างเรือนแพของแพของเรือนแพคุณสลวย สุดเขตกับแพของคุณฉลอง สุดเขต



ภาพที่ 4.180 ปรวมภาพแสดงการสัญจรระหว่างเรือนแพด้วยการไม้หรือลูกบวบต่อถึงแพบริเวณหน้าตลาดเทศบาลและวัดโบสถ์

นอกจากนี้ยังมีลักษณะพิเศษของการสัญจรที่หาชมได้ยากยิ่ง คือ มีแพลากจุงชักลอก เข้าสู่แพที่อาศัยเป็นทางเข้าบ้าน มีการใช้เชือกชักลอก เมื่อต้องการเข้าแพก็จะดึงเชือกแล้วแพลากนี้ก็จะเคลื่อนที่เข้าสู่ตัวแพพักอาศัย เช่น เรือนแพของคุณยายสมศรี (แพเลขที่ 28/1) ถือเป็นลักษณะเด่นในเรื่องการสัญจรในพื้นที่ศึกษาที่แปลกตาไปจากทุกๆที่



ภาพที่ 4. 181 ภาพแสดงการเข้า-ออกแพแบบมีแพลากของคุณยายสมศรี



ภาพที่ 4. 182 ภาพแสดงการเข้า-ออกแพแบบมีแพลากหน้าวัดโบสถ์

และเส้นทางสัญจรภายในชุมชนที่จะขาดไม่ได้เลยคือ ทางน้ำด้วยเพราะมีการตัดถนนหลายสายการคมนาคมทางบกต่อเนื่องถึงกันหมด ทำให้การคมนาคมทางน้ำเปลี่ยนไปใช้บนบกมากขึ้นเพราะสะดวกกว่า ดดยการเดินทางไปยังต่างพื้นที่จะใช้การสัญจรทางบกเป็นหลักเลยทีเดียว ส่วนการสัญจรทางน้ำจะใช้ภายในชุมชนแพจากฟากหนึ่งไปฟากหนึ่ง ซึ่งจะเห็นได้ว่าก็ยังใช้การสัญจรทางน้ำอยู่ดี ดังจะเห็นได้จากเรือที่จอดเทียบตามแพต่างๆมากมายเป็นตัวบอกว่ายังใช้การสัญจรทางน้ำอยู่มาก



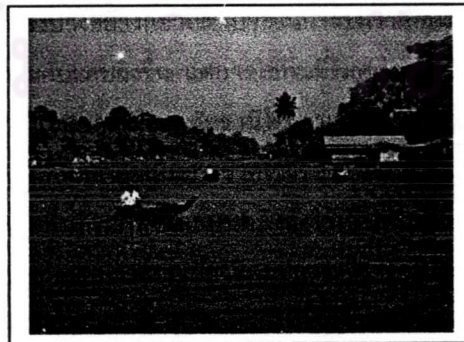
ภาพที่ 4. 183 ภาพแสดงการสัญจรทางน้ำ



ภาพที่ 4. 184 ภาพแสดงการเทียบเรือบริเวณเรือนแพคุณยายฉิมพรแถบวัดโบสถ์



ภาพที่ 4. 185 ภาพแสดงการสัญจรทางน้ำ



ภาพที่ 4. 186 ภาพแสดงการสัญจรทางน้ำ

4.1.3-ข. พื้นที่ริมตลิ่ง

ก.-1. ลักษณะพื้นที่ริมตลิ่งบนตลิ่งและการใช้ประโยชน์ที่ดินในบริเวณนี้ของชุมชนชาวแพ

ชาวชุมชนเรียกพื้นที่ริมตลิ่งว่า "หัวหริ่ง" และจะเรียกพื้นที่บนตลิ่งว่า "แ่งหริ่ง" บางครั้งในช่วงฤดูน้ำหลากมากกว่าปกติ พื้นที่ริมตลิ่งก็จะหายไปพร้อมกับระดับของกระแสน้ำที่สูงขึ้น จนไหลท่วมเข้ามาแทนพื้นที่ริมตลิ่ง บางครั้งชาวเรือนแพแหบจะต้องย้ายสิ่งของต่างๆ เช่น เครื่องมือประกอบการทำมาหากินขึ้นไปบนตลิ่ง นอกจากนี้กระแสน้ำที่สูงขึ้นจนท่วมพื้นที่ริมตลิ่งจะสร้างความเสียหายให้กับพืชผักสวนครัวและดอกไม้ประดับชนิดต่างๆ ที่ปลูกไว้สำหรับขายหรือเพื่อความสวยงาม ก็จะถูกกระแสน้ำกลืนหายไป ต้นไม้ยืนต้นที่ปลูกไว้ริมตลิ่งหน้าเรือนแพก็จะต้องถูกตัดทิ้งเพราะจะกีดขวางบริเวณเรือน จะต้องเคลื่อนย้ายเข้ามาจอดให้ใกล้กับแ่งหริ่ง กิจกรรมต่างๆ ที่เคยกระทำอยู่ในบริเวณริมตลิ่งก็ต้องเคลื่อนย้ายขึ้นมาอยู่บนตลิ่ง หลังจากฤดูน้ำหลากผ่านไปแล้วก็จะมีปรากฏสิ่งที่เป็นร่องรอยในบริเวณพื้นที่ริมตลิ่ง คือ ทรายตะกอนที่ถูกกระแสน้ำพัดพามาและเกิดทับถมกันอยู่ตามชายตลิ่ง เป็นเสมือนสัญญาณที่จะต้องเริ่มต้นปรับปรุงพัฒนาสภาพพื้นที่ริมตลิ่งให้กลับมาสู่สภาพเดิม เพื่อจะสามารถใช้ประโยชน์หมุนเวียนกันอยู่เช่นนี้ได้ต่อไป

แต่เดิมนั้นชุมชนชาวแพจะใช้พื้นที่ใช้สอยริมตลิ่งในการเพาะปลูกพืชอย่างเดียว เพื่อเป็นการหารายได้ให้กับครอบครัว ส่วนใหญ่จะปลูกพืชผักสวนครัวชนิดต่างๆ เช่น ถั่วลิสง พริก มะกูดมะนาว ต้นเตย หรือแม้กระทั่งปลูกสมุนไพรรักษาโรค เช่น ในพื้นที่ตลิ่งของเรือนแพของคุณสรวดี สุดเขต มีการปลูกว่านมหากาฬที่ใช้แก้โรคหัวใจและโรคเรื้อรัง ซึ่งผลผลิตเหล่านี้จะเป็นรายได้เสริมของชาวแพ ต่อมาเมื่อมีเรือนแพอยู่อาศัยกันหนาแน่นมากขึ้น การครอบครองพื้นที่หน้าตลิ่งก็คับแคบขึ้น ทำให้ชาวเรือนแพจะไม่นิยมปลูกพืชที่ใ้บริเวณมากๆ ในปัจจุบันชาวเรือนแพส่วนใหญ่ก็ยังปลูกพืชผักสวนครัวไว้เพื่อบริโภคในครอบครัว แต่ก็มักเก็บไปขายตลาดบ้าง เช่น ผักบุ้ง กะเพรา พริกขี้หนู มะเขือ ตะไคร้ ฯลฯ และในบางบริเวณก็ยังมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับอยู่ ดอกไม้ที่นิยมปลูก เช่น ดอกทานตะวัน ดอกมะลิ และดอกบานไม่รู้โรย ซึ่งชาวแพจะนำดอกไม้เหล่านี้ไปขายให้กับแม่ค้าเพื่อนำไปร้อยทำเป็นพวงมาลัยขายอีกต่อหนึ่ง

ในปัจจุบันการใช้ประโยชน์พื้นที่ริมตลิ่งและบนตลิ่งของชุมชนชาวแพนั้น มีลักษณะที่เพิ่มขึ้นมาคือจะใช้พื้นที่ริมตลิ่งเป็นที่เก็บของ เช่น รถจักรยานยนต์ รถสามล้อ รถสามล้อแดง รถขายของ โต๊ะเก้าอี้ และสิ่งของต่างๆ ที่มีน้ำหนัก ซึ่งในการเก็บสิ่งของเหล่านี้ชาวแพจะนิยมปลูกเพิงบนพื้นที่ริมตลิ่งเป็นที่เก็บของ สาเหตุหนึ่งที่ต้องเก็บของที่มีน้ำหนักไว้บนพื้นที่ริมตลิ่งก็เพราะว่า ถ้าเก็บไว้ในเรือนแพจะเป็นการเพิ่มภาระให้กับเรือนแพมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น และสิ่งของบางอย่างก็ยากลำบากในการขนขึ้นลงและพื้นที่ใช้สอยในเรือนแพก็มีอยู่อย่างจำกัดอยู่แล้ว อาจจะทำให้เกิดความคับแคบยิ่งขึ้น แต่การใช้พื้นที่ริมตลิ่งโดยการสร้างเป็นเพิงที่พักอาศัยชั่วคราว เป็นการขัดต่อทางเทศบัญญัติที่ทางเทศบาลเมืองอุทัยธานีได้รับมอบอำนาจจากกรมเจ้าท่าให้ดูแลพื้นที่บริเวณริมตลิ่ง แต่ก็ยังมีการขัดขืนปลูกเพิงเป็นที่พักอาศัยเป็นการชั่วคราวของชาวเรือนแพอยู่เรื่อยๆ เพราะทางราชการมีภาระล้นอยู่แล้ว

นอกจากนี้ พื้นที่ริมตลิ่งและบนตลิ่งยังใช้เป็นพื้นที่ประกอบกิจกรรมทำมาหากินของชุมชนชาวแพ เช่น อาชีพเพาะถั่วงอกขาย ขายปลาแคดเดียวและปลาทอดกรอบ ขายไม้เพื่อซ่อมแพ อาชีพเหล่านี้ต้องการใช้พื้นที่ริมตลิ่งในการประกอบการผลิต เมื่อเสร็จแล้วจึงนำไปวางขายตามแหล่งค้าขายของชุมชนชาวแพ คือ ย่านการค้าตลาดเทศบาล บางบริเวณที่มีพื้นที่บนตลิ่งที่อยู่ติดกับตลาด ทำจอดรถประจำทางสายต่างๆ สถานที่ราชการ วัด

ชุมชนชาวแพจะใช้พื้นที่บนตลิ่งตามบริเวณดังกล่าวนี้ เป็นจุดที่ประกอบอาชีพค้าขายเสริมให้ตนเอง เช่น คุณอนงค์ ที่มีการจอดแพอยู่บริเวณหน้าท่าของวัดพิชัยปุณาราม ได้ทำการเปิดร้านขายน้ำและน้ำแข็งให้กับผู้คนที่ผ่านไปผ่านมาที่ถนนศรีอุทัยติดวัด โดยเดินจากแพขึ้นมาขายของประมาณ 50-60 เมตรเท่านั้นเอง นอกจากนี้จะใช้พื้นที่บนตลิ่งประกอบอาชีพประจำแล้ว ในช่วงเทศกาลที่สำคัญๆ เช่น งานลอยกระทง เจ้าของเรือนแพบางรายก็ยังหารายได้พิเศษจากการเก็บค่าเช่าพื้นที่บนตลิ่งจากผู้ที่มาตั้งร้านค้าขายของต่างๆ เช่น ขายอาหาร ขายกระทง ฯลฯ

พื้นที่ริมตลิ่งและบนตลิ่งยังถูกใช้ประโยชน์เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชุมชนชาวแพด้วย ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ริมตลิ่งที่มีระดับความลาดชันที่แตกต่างกัน ทำให้ชุมชนชาวแพมีบริเวณพื้นที่จำกัด ที่พอจะใช้ประโยชน์เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจและเป็นสถานที่เล่นของลูกหลานชาวแพได้ มีพื้นที่บางบริเวณที่ชุมชนชาวแพจำนวนหนึ่งได้ปรับปรุงตกแต่งพื้นที่ชายตลิ่งของให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจและเป็นสถานที่เล่นของเด็กๆ ลูกหลานชาวเรือนแพโดยมีการปลูกต้นไม้เร็วให้ร่มเงา สร้างแคร่มนั่งเล่น และปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ก่อให้เกิดความสวยงามมากขึ้น นอกจากนี้พื้นที่บนตลิ่งในบางแห่งยังสามารถใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจได้ เช่น บริเวณพื้นที่ตลิ่งชายน้ำที่เป็นลานวัดของวัดโบสถ์ จะมีสวนพักผ่อนนั่งเล่นและมีสนามเด็กเล่นเล็กๆอยู่ ซึ่งบริเวณนี้มักถูกใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวชุมชนเสมอๆ

นอกจากนี้พื้นที่ริมตลิ่งยังมีความสำคัญอย่างมากในการใช้เป็นทางเดินขึ้นลงเรือนแพเพื่อขึ้นมาติดต่อกับบนฝั่ง ซึ่งชาวเรือนแพจะเดินขึ้นลงเรือนแพของตนด้วยความสะดวกสบายหรือมีความยากลำบากไม่เท่ากัน ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะทางกายภาพของพื้นที่บริเวณริมตลิ่ง เช่น ระดับความลาดชัน ของพื้นที่ริมตลิ่ง ในบริเวณบางแห่งที่พื้นที่ริมตลิ่งมีระดับความลาดชันสูง ชาวเรือนแพพักอาศัยก็ต้องมีการปรับพื้นที่ริมตลิ่งให้เป็นทางเดินขึ้นลงได้ โดยการทำเป็นขั้นบันไดเล็กๆโดยใช้แผ่นไม้หรือไม้ไผ่วางเป็นขั้นๆเพื่อสะดวกในการเดินขึ้นลง จะเห็นได้ว่าพื้นที่ริมตลิ่งและบนตลิ่งมีความสำคัญต่อการอยู่อาศัยของชุมชนชาวแพเห็นอย่างยิ่ง เพราะว่าเป็นพื้นที่ที่ชาวแพสามารถที่จะใช้ประโยชน์ในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับวิถีการดำเนินชีวิตที่มีความสำคัญรองลงมาจากเรือนแพที่ใช้เป็นที่พักอาศัยทำให้การที่จะเลือกพื้นที่สำหรับจอดแพพักอาศัยในบริเวณใดนั้น ชาวเรือนแพจำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงลักษณะของพื้นที่ริมตลิ่งและบนตลิ่งให้มีความเหมาะสม และมีความได้เปรียบในด้านต่างๆ ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีด้วย

ก-2. ลักษณะการครอบครองพื้นที่ริมตลิ่ง

การครอบครองพื้นที่ริมตลิ่งมีความสัมพันธ์กับการเป็นเจ้าของเรือนแพพักอาศัยและการจอดพักอาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณนั้น ในบางกรณีการเป็นเจ้าของเรือนแพและจอดพักอาศัยในบริเวณนั้นอาจไม่มีสิทธิครอบครองพื้นที่ได้ อาจเป็นเพียงการเข้าไปจอดเรือนแพพักอาศัยเท่านั้น การครอบครองพื้นที่ริมตลิ่งของชุมชนชาวแพจำแนกได้เป็น 4 ลักษณะ คือ

1. การครอบครองโดยมรดกตกทอด

การครอบครองในลักษณะนี้ คือ ได้รับพื้นที่ริมตลิ่งเป็นมรดกตกทอดจากพ่อแม่ซึ่งมีเรือนแพจอดพักอาศัยตรงบริเวณนั้น หรือในบางกรณีพ่อแม่อาจจับจองพื้นที่ริมตลิ่งใกล้กับเรือนแพของตนไว้ให้ลูกๆ ในอนาคต

เพื่อที่จะให้ลูกได้อยู่เรียนแพทยาลัยติดกับพ่อแม่ เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่ามีที่เว้นว่างบริเวณริมฝั่งแม่น้ำสะแกกรังที่ติดกับตัวเมืองแต่ไม่มีเรือนแพจอดพักอาศัย ที่เป็นเช่นนี้เพราะฝั่งน้ำริมตลิ่งฝั่งดังกล่าวมีเจ้าของจับจองเอาไว้แล้ว

2. การครอบครองโดยการซื้อขาย

การซื้อขายพื้นที่ริมตลิ่งเพื่อสิทธิในการครอบครองเป็นไปโดยทางอ้อมคือ จะต้องซื้อขายเรือนแพหรือซื้อพื้นผิวน้ำริมฝั่ง เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับจอดเรือนแพ จึงจะสามารถครอบครองพื้นที่ริมตลิ่งดังกล่าวโดยปริยาย ราคาที่ซื้อขายพื้นผิวน้ำริมฝั่งในอดีตมีราคาประมาณ 100 – 150 บาท ซึ่งส่วนใหญ่ชาวแพจะซื้อเตรียมไว้ให้ลูกหลาน ในปัจจุบันราคาซื้อขายทั่วไปอยู่ที่ 2,000 บาท และถ้าแพมีขนาดใหญ่ก็จะมีราคาเพิ่มขึ้นไป เช่นแพร้านอาหาร

3. การครอบครองโดยการจับจอง

ในบางบริเวณยังมีพื้นที่ริมตลิ่งว่างอีกมากเพราะว่าเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมสำหรับการจอดเรือนแพอาศัย เช่น ในบริเวณที่พื้นที่ตลิ่งมีความสูงชัน และบริเวณที่เป็นจุดที่กระแสจากแม่น้ำพุ่งเข้าชนเช่นจุดติดกับคลองท่าโพด้วยลักษณะทางกายภาพที่ไม่มีความเหมาะสมสำหรับการจอดเรือนแพพักอาศัยทำให้เป็นพื้นที่ที่ไม่มีใครจับจอง

4. การครอบครองโดยสงวนสิทธิ

คือ ชาวแพบางคนแต่เดิมได้จองหรือซื้อพื้นที่ผิวน้ำริมตลิ่งเอาไว้ โดยอาจเตรียมพื้นที่ไว้เพื่อการขายครอบครัวยุติหรืออาจต้องการใช้ประโยชน์พื้นที่ริมตลิ่งไว้ทำกิจกรรมในการประกอบอาชีพ เช่น เพาะปลูก ในเวลาต่อมาเมื่อมีญาติเพื่อนสนิทหรือผู้อื่นมาขอซื้อพื้นที่ริมตลิ่งสำหรับการจอดเรือนแพสำหรับพักอาศัย เจ้าของพื้นที่ดังกล่าวอาจจะให้แค่ครอบครองพื้นที่ผิวน้ำเพื่อสำหรับการจอดเรือนแพเพื่อพักอาศัยเท่านั้น ส่วนพื้นที่ริมตลิ่งเจ้าของพื้นที่จะครอบครองไว้เองเพื่อใช้ประโยชน์ทำกิจกรรมต่างๆ ของตนเอง จากการสำรวจภาคของผู้ดำเนินการศึกษาพบว่าครอบครัวชาวแพจะใช้ประโยชน์กับพื้นที่บริเวณริมตลิ่ง บริเวณที่จอดเรือนแพพักอาศัยใช้ทำประโยชน์ต่างๆดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงประเภทของกิจกรรมต่างๆบริเวณพื้นที่ริมตลิ่งในชุมชนชาวแพ

การใช้ประโยชน์พื้นที่ริมตลิ่ง	จำนวน (ครอบครัว)	ร้อยละ
ไม่ใช้ประโยชน์	72	59.50
ใช้ประโยชน์	49	40.50
ใช้ปลูกผักสวนครัว ดอกไม้ ป่าไผ่	34	62.96
ตากปลา ทำประมง	7	12.96
ใช้เก็บสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ	9	16.67
เผาถ่าน	1	1.85
เลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ น่าน	3	5.56
รวมครอบครัวชาวแพ	121	-

(บางครอบครัวอาจจะใช้ประโยชน์ในบริเวณพื้นที่ริมตลิ่งมากกว่า 1 กิจกรรม)

จากตารางที่ 4.1 ซึ่งแสดงถึงประเภทของกิจกรรมชนิดต่างๆ ที่ประชากรในชุมชนชาวแพทำในบริเวณพื้นที่ริมตลิ่ง สามารถทำให้ทราบได้ว่ามีครอบครัวที่ใช้ประโยชน์พื้นที่ริมตลิ่งบริเวณที่จอดเรือแพพักอาศัย จำนวน 49 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 40.50 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งสามารถแบ่งชนิดและจำนวนของกิจกรรมประเภทต่างๆ ได้ คือ กิจกรรมที่มีจำนวนประชากรใช้ประโยชน์บริเวณพื้นที่ตลิ่งมากที่สุดเป็นลำดับที่ 1 คือ การใช้ปลูกพืชผักสวนครัว ชนิดต่างๆ รวมถึงปลูกดอกไม้ พบมีจำนวนทั้งสิ้น 34 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 62.96 จากจำนวนครอบครัวทั้งหมดที่ใช้ประโยชน์พื้นที่ริมตลิ่ง พืชผักสวนครัวที่พบว่านิยมปลูกมากคือ ผักบุ้ง ผักกวางตุ้ง ผักกาด กระเพรา โหระพา และ พริกชี้หนู ส่วนใหญ่จะปลูกเพื่อใช้บริโภคในครอบครัวเหลือแล้วจึงขาย มีบางครอบครัวเท่านั้นที่ปลูกเพื่อการค้า กิจกรรมในลำดับที่ 2 คือ การใช้ประโยชน์พื้นที่ตลิ่งเพื่อใช้เก็บสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ มีจำนวน 9 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 16.67 ในกลุ่มนี้จะนิยมปลูกสร้างหรือทำเป็นจุดเก็บของบริเวณพื้นที่ริมตลิ่ง ส่วนใหญ่จะใช้เก็บสิ่งต่างของชนิดต่างๆ เช่น รถยนต์ยานยนต์ รถสามล้อถีบ รถสามล้อเครื่อง เก็บไม้ไผ่ลูกบวบแพ ดั่งแกลลอน อุปกรณ์ทำการประมงชนิดต่างๆ เป็นต้น ซึ่งในการสร้างทำเป็นจุดเก็บสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ก็มีการรักษาอย่างดี และเพื่อป้องกันการลักขโมยโดยจะมีการใช้โซ่และกุญแจปิดล็อกอย่างแข็งแรง กิจกรรมต่อมาในลำดับที่ 3 คือ การใช้พื้นที่ริมตลิ่งเพื่อทำกิจกรรมทางการประมง เช่น ใช้ตากปลาแห้งแดดเดียว ทำปลาต้ม มีจำนวน 7 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 12.96 ประชากรกลุ่มนี้จะนิยมใช้พื้นที่บริเวณตลิ่งทำเป็นที่สำหรับตากปลาแห้งแดดเดียวเพื่อส่งขายที่ตลาดสดเทศบาล ปลาที่นำตากแห้งจะพบมีหมด ปลาช่อน ปลาสลิด ซึ่งจะรับปลาสดมาจากตลาดสดอีกที่หนึ่งก่อนนำมาชำแหละในเรือแพ และนำขึ้นมาตากแห้งทำปลาแดดเดียวบริเวณพื้นที่ตลิ่ง ก่อนส่งขายตลาดสดต่อไป และมีบางครอบครัวก็นำไปขายด้วยตัวเอง ลำดับที่ 4 คือ การใช้ประโยชน์บริเวณพื้นที่ตลิ่งเพื่อใช้เลี้ยงสัตว์ เช่น เป็ด ไก่ น่าน พบว่ามีจำนวน 3 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 5.56 ประชากรในกลุ่มกิจกรรมนี้มักจะต้องใช้พื้นที่บริเวณตลิ่งค่อนข้างมาก โดยจะนำตาข่ายมาล้อมเป็นบริเวณกว้างเพื่อที่จะได้กันสัตว์เลี้ยงที่เลี้ยงไว้ไม่ให้เกิดสูญหายและไปรบกวนพื้นที่บริเวณเรือแพอื่นที่อยู่ข้างเคียง สัตว์เลี้ยงต่างๆ ที่เลี้ยงไว้ส่วนใหญ่จะมีผู้มารับซื้อถึงเรือแพ และลำดับสุดท้ายของกิจกรรมการใช้ประโยชน์พื้นที่บริเวณตลิ่งของชุมชนชาวแพ คือ กิจกรรมการเฝ้าถ่าน มีจำนวน 1 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 1.85 ซึ่งครอบครัวที่พบว่าจะเฝ้าถ่านเพื่อใช้ในครัวเรือน และมีบางส่วนที่ขายให้กับเรือแพเพื่อนบ้านใกล้เคียงบ้าง

ส่วนครอบครัวที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์พื้นที่บริเวณตลิ่งกิจกรรมใดๆเลย พบว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 72 ครอบครัว คิดเป็นร้อยละ 59.50 ของครอบครัวชาวแพทั้งหมด ซึ่งในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานในการจอดเรือแพพักอาศัยอยู่ในบริเวณที่สภาพตลิ่งไม่มีความเหมาะสมที่จะใช้ประโยชน์ใดๆหรือใช้พื้นที่บริเวณแพและรอบแพก็เพียงพอ เช่น จอดพักอาศัยในบริเวณที่ตลิ่งลาดชัน บริเวณที่ตลิ่งมีการทรุดตัวบ่อย และในบางบริเวณพื้นที่บริเวณตลิ่งก็มีความเหมาะสมในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้หลายประเภท แต่ชาวแพที่พักอาศัยในบริเวณนั้นกลับจึงไม่ได้ใช้ประโยชน์พื้นที่บริเวณตลิ่งทำกิจกรรมใดๆเลย เนื่องมาจากสาเหตุที่สำคัญคือ การมาตากถ่านบริเวณพื้นที่ริมตลิ่งของทางหน่วยงานราชการต่างๆ เช่น เทศบาลนครอุทัยธานี ทางจังหวัดอุทัยธานี โดยจะทำการตัดต้นไม้ชนิดต่างๆทั้งหมดเพื่อให้พื้นที่บริเวณนั้นมีความโล่งเตียนและสวยงาม โดยจะไม่ค้ำนึ่งว่าเป็นพืชผักที่ชาวแพปลูกไว้หรือไม่ และรวมถึงการที่ชาวแพมีการปลูกสร้างเป็นที่เก็บของในบริเวณพื้นที่ตลิ่งก็จะถูกรื้อทิ้งและถ้าหากยังฝ่าฝืนก็จะมีกรยึดข้าวของกัน ทำให้เกิด

การทะเลาะและกระทบกระทั่งกันบ่อยครั้งจนชาวแพไม่อยากใช้พื้นที่บริเวณนั้นทำประโยชน์ใดๆ เช่น บริเวณหน้าศาลากลางจังหวัด

4.1.3-ค. พื้นที่ปฏิสัมพันธ์ของชุมชนเรือนแพ

พื้นที่ปฏิสัมพันธ์ของชุมชนเรือนแพที่นี้มีอยู่สองจุดใหญ่คือ บริเวณตลาดเทศบาลซึ่งเป็นย่านการค้าและลานร่มรื่นของวัดโบสถ์ที่อยู่ติดริมน้ำซึ่งเป็นย่านแห่งการพักผ่อนหย่อนใจของชุมชนเรือนแพที่นี่ โดยพื้นที่ปฏิสัมพันธ์นี้จะเป็นที่ใช้พบสังสรรค์ พูดคุยถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ เพราะชีวิตชาวแพส่วนใหญ่จะอยู่ในเรือนแพในน้ำเป็นหลักทำให้การรวมกลุ่มพบปะกันค่อนข้างลำบาก ดังนั้นการพบปะกัน จึงใช้ย่านสำคัญบนตลิ่งเป็นที่พบปะ ซึ่งในพื้นที่ศึกษานี้ใช้พื้นที่ทั้งสองข้างต้นเป็นพื้นที่ปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน



ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2 คุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม ของชุมชนเรือนแพในพื้นที่ศึกษา

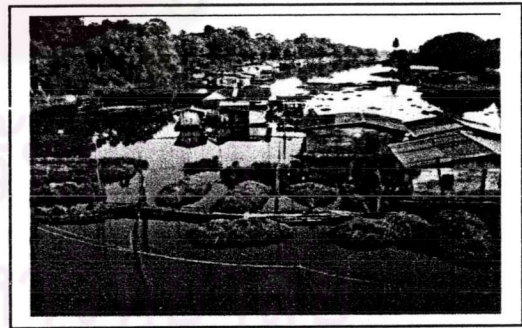
ในการศึกษานี้เน้นนอกจากจะคำนึงถึงคุณค่าทางกายภาพแล้วยังต้องคำนึงถึงคุณค่าทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมด้วย มิเช่นนั้นอาจเหลือแต่สถานที่แต่ขาดจิตวิญญาณของสถานที่หรือแม้แต่ขาดความเป็นชุมชนที่มีกิจกรรม หรือเสมือนเมืองร้าง ดังนั้นการศึกษาในส่วนสังคมวัฒนธรรมของชุมชนจึงสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถตอบโจทย์ในการอนุรักษ์ชุมชนที่ได้ก่อนที่ชุมชนแห่งนี้จะเลือนหายไปจากความทรงจำ

4.2.1. สภาพวิถีชีวิตและเอกลักษณ์วัฒนธรรมชุมชนเรือนแพ

เรือนแพดั้งเดิมที่มีลักษณะเป็นเมืองลอยน้ำที่ยังมีเหลืออยู่ในประเทศไทยนั้นแทบเลือนหายไปหมดสิ้นแล้ว ไม่เหมือนแต่ก่อน ดังที่ฝรั่งเคยเห็นเมื่อร้อยๆปีก่อนนั้นเห็นเรือนแพนับพันๆหลัง บัดนี้เหลือเพียงไม่กี่แห่ง ตัวอย่างเล็กๆที่ยังเหลือพอให้จินตนาการถึงอดีตก็ที่เมืองพิษณุโลก มีเรือนแบบบังกะโลสมัยใหม่ลอยอยู่ในลำน้ำน่านเป็นแถวเรียงอยู่ทั้ง 2 ฝากฝั่ง แต่ก็ไม่น่าสนใจมากนัก เพราะมีน้อยและดูเหมือนว่าคงไม่มีปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนชาวแพในลักษณะชุมชนเมือง แต่ที่น่าดูมากกว่าที่พิษณุโลกและที่อื่นๆ ซึ่งที่นี่มีเรือนแพ หนาแน่นกว่า มีปฏิสัมพันธ์ของชุมชน ก็คือที่เมืองอุทัยธานี ริมแม่น้ำสะแกกรังนี้เอง เมืองนี้มีแม่น้ำสะแกกรังไหลผ่าน สองฝากฝั่งของลำน้ำนี้เองที่เป็นที่ตั้งของเรือนแพมากมายนับร้อยหลังเรียงรายเป็นระยะทางยาวหลายกิโลเมตร แต่ที่เห็นจะเยอะและดูดีที่สุดในขณะนี้คงเป็นบริเวณแถบหน้าตลาดเทศบาลเมืองได้ ซึ่งบริเวณนี้มีบางตอนของลำน้ำมีเรือนแพหนาแน่นเรียงซ้อนกันสองถึงสามชั้นจากฝั่งเลยแต่มีทางเข้าเป็นไม้ไผ่ผูกเป็นกอใช้ร่วมกัน ทำให้เห็นได้ถึงการมีความสัมพันธ์กันในละแวกเพื่อนบ้านที่ดี สังคมวัฒนธรรมของชุมชนเรือนแพที่เป็นแบบเกื้อกูล ช่วยเหลือกัน อย่างวัฒนธรรมพื้นถิ่นไทย ชาวแพมีวิถีชีวิตแบบเรียบง่ายเรียบง่าย ใช้ชีวิตไปกับคુંน้ำ ชีวิตสัมพันธ์กับน้ำโดยตรง ตั้งแต่ใช้อุปโภค บริโภค ตลอดจนถึงใช้เพื่อการเกษตรและเลี้ยงปลาในกระชัง เพราะฉะนั้นชาวแพที่นี่จึงให้ความสำคัญกับลำน้ำค่อนข้างสูง เพราะมีเช่นนั้นชาวแพก็จะอยู่และประกอบอาชีพไม่ได้



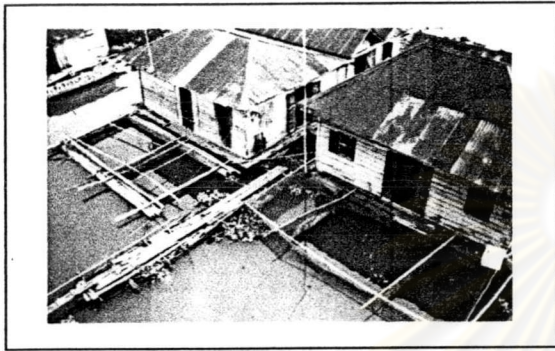
ภาพที่ 4.187 แสดงการเบียดกันหนาแน่นของเรือนแพ



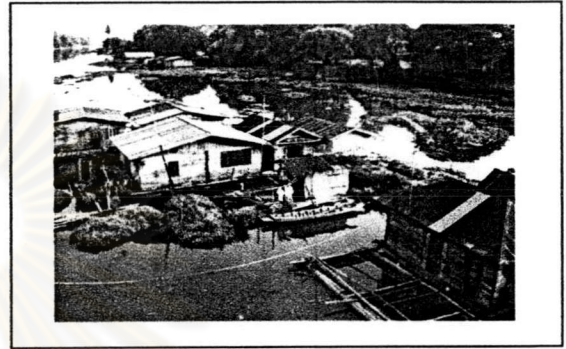
ภาพที่ 4.188 แสดงบรรยากาศการอยู่ร่วมกันของชาวแพ

และด้วยความที่เป็นกลุ่มเรือนแพในลักษณะชุมชนเมือง ที่ยังมีแพขนาดใหญ่พิเศษลักษณะคล้ายศาลา วัดเป็นสมบัติของอุปการามที่ใครก็ได้สามารถเช่านำไปจัดงานต่างๆ ในกรณีต้องเชิญคนจำนวนมากมาชุมนุมกัน เช่น งานบวช งานแต่งงาน พาณิชย์เคลื่อนย้ายได้โดยใช้เรือโยงลากไปยังสถานที่จัดงาน เหล่านี้เป็นหลักฐานพิสูจน์ว่า ถึงอยู่เรือนแพแต่ก็ยังอยู่เป็นชุมชน เป็นสังคมที่เข้มแข็งได้

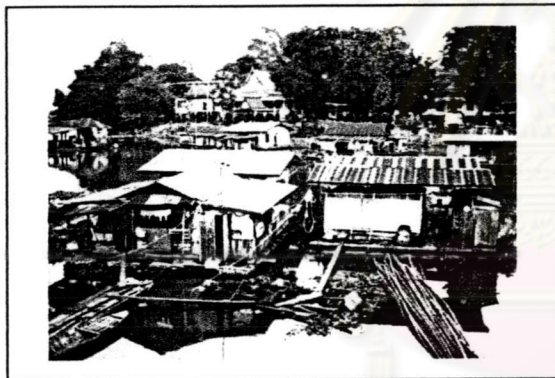
อาชีพของชาวแพนั้นก็มิอยู่ในเรื่องเกษตรกรรมและค้าขาย บางบ้านก็ขึ้นบกไปทำสวนผลไม้ในบริเวณใกล้เคียงเช่นที่เกาะเทพโผฝั่งตะวันออก แล้วนำผลผลิตที่ได้มาขายริมแม่น้ำสะแกกรังนั่นเอง โดยมีเงาะเป็นผลไม้ยอดนิยมในขณะนี้ เมื่อทำสวนเสร็จก็จะกลับมาพักที่เรือนแพดั้งเดิม แต่ชีวิตชาวแพส่วนใหญ่ก็จะประกอบอาชีพไม่ไกลจากที่พักมากนัก บางแพก็มีการเลี้ยงปลาในกระชัง เช่นปลาสวาย ปลาเทโพ และที่ขึ้นชื่อก็คือปลาแรด แล้วนำไปขายที่ตลาดเทศบาลนั่นเอง บางแพก็มีการปลูกเตยไว้ประดับไว้กิน และไว้ขายด้วย รวมทั้งที่สำคัญมีการปลูกไผ่เพื่อขายและยังเป็นประโยชน์ สามารถนำมาใช้ซ่อมแซมแพได้ด้วย (นำมาเป็นลูกบวบ)



ภาพที่ 4.189 ภาพแสดงการเลี้ยงปลาในกระชังของชาว



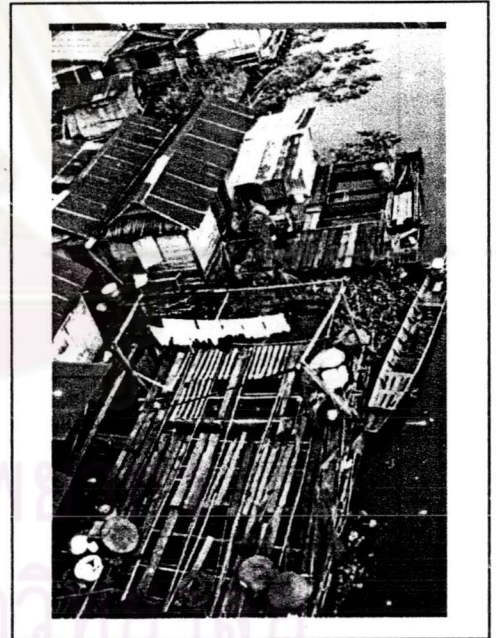
ภาพที่ 4.190 ภาพแสดงการปลูกเตยไว้ริมแพของชาวแพ



ภาพที่ 4.191 ภาพแสดงการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน

ภาพที่ 4.192 ภาพแสดงสภาพความเป็นอยู่

ภาพที่ 4.189 — 4.192 แสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนชาวแพ



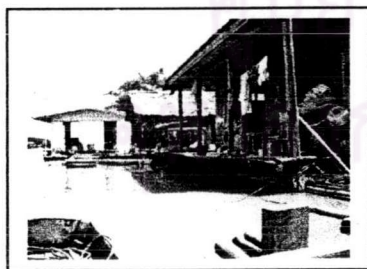
การศึกษาถึงสภาพวิถีชีวิตและเอกลักษณ์วัฒนธรรมชุมชนเรือนแพจะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของชุมชนเรือนแพที่ว่าคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนที่อยู่ในน้ำมีอย่างไร ด้วยชุมชนที่นี้จัดได้ว่ามีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม(INDIVIDUAL CULTURAL)เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับน้ำและมีการใช้ชีวิตแบบเดิมรุ่นต่อรุ่นมีการสืบทอดวัฒนธรรมทางอาชีพและการดำรงชีพ และเป็นวัฒนธรรมการอยู่อย่างชาวแพ สืบเนื่องมาจากการที่ชุมชนเรือนแพที่นี้อยู่ในลำแม่น้ำสะแกกรังทั้งสองฟากฝั่งของลำน้ำนี้เองและอยู่กันมาช้านานสืบสานรุ่นต่อรุ่นจนเกิดเป็นวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง โดยความสำคัญประเด็นแรกและเป็นประเด็นหลักนั่นคือ เอกลักษณ์วัฒนธรรมชุมชน

เรือนแพที่นี้จะมากับลำน้ำ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมทั้งในเชิงจิตภาพและกายภาพควบคู่กัน เพราะความจริงไม่อาจตอบได้ทีเดียวว่า คือ เอกลักษณ์วัฒนธรรมชุมชนเรือนแพที่นี้จะมากับลำน้ำเสมอไปถ้าขาดการมีส่วนร่วมกันในชุมชนหรือแพแต่ละแพอยู่กันแบบปัจเจกไม่ข้องเกี่ยวกันก็จะไม่เกิดลักษณะทางวัฒนธรรมที่นี้ขึ้น โดยจากเรือนแพของชุมชนที่นี้มีเรือนแพมากมายนับร้อยหลังเรียงรายเป็นระยะทางยาวหลายกิโลเมตรตามลำน้ำสะแกกรัง ดังนั้นการใช้ชีวิตส่วนใหญ่จึงอยู่กับน้ำ มีการประกอบอาชีพหรือปฏิบัติการกิจต่างๆก็อยู่ในลำน้ำ คือกล่าวได้ว่า ตั้งแต่ตื่นนอน ทานอาหาร ขับถ่าย ปรุงอาหาร พักผ่อน และนอนหลับ ส่วนใหญ่ก็จะทำกันบนเรือนแพและในคั้งน้ำสะแกกรังนี้ แต่จะมีบ้างที่เรือนแพจะมีการใช้สอยพื้นที่เกี่ยวข้องกับบริเวณรอบๆตั้งแต่ริมตลิ่งจนถึงพื้นที่สำคัญที่ชาวแพต้องประกอบกิจธุระเรื่องต่างๆ เช่นการซื้อข้าวของยังชีพ การทำการค้า หรือแม้แต่การติดต่อราชการ โรงพยาบาล สถานีตำรวจ ซึ่งชาวแพจะต้องใช้พื้นที่ย่านสำคัญต่างๆในบริเวณพื้นที่ศึกษา(ซึ่งมีครบครัน) จึงทำให้วิถีชีวิตชาวแพต้องใช้ตั้งแต่ส่วนที่เป็นแผ่นดินจนถึงในน้ำเลยทีเดียว

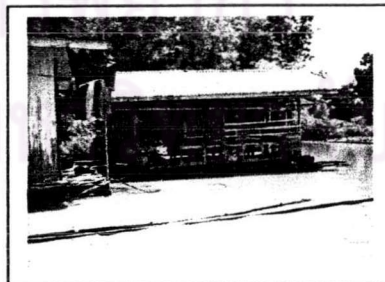


ภาพที่ 4.193บรรยากาศยามเย็น
ของชุมชนเรือนแพตามลำน้ำ

แต่จะกล่าวไปแล้วความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของชาวแพที่เกิดขึ้นได้ก็เพราะลำน้ำสะแกกรัง เพราะเราคงไม่เห็นภาพชีวิตชาวแพต่างๆ ที่ทำภารกิจประจำวันได้ถ้าขาดลำน้ำนี้ ตั้งแต่กล่าวมาข้างต้นว่าชีวิตชาวแพนั้นจะทำทุกอย่างก็ในลำน้ำสะแกกรังนี้ ดังนั้นแง่การใช้ชีวิตกับน้ำของเรือนแพที่นี้จึงเรียกได้ว่าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เหมือนถ้าแม่น้ำสะแกกรังขาดแพไปก็คงไม่ใช่แม่น้ำสะแกกรัง



ภาพที่ 4.194
บรรยากาศการ
ใช้ชีวิตในน้ำ
ของชาวแพ
ตอนกลางวัน
สงบไม่จอแจ



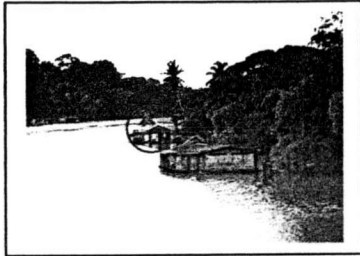
ภาพที่ 4.195
เรือนแพรองของ
ครอบครัว ที่รวม
ทำกิจกรรม
นอกจากการนอน



ภาพที่ 4.196 วิถีชีวิต
กับน้ำของชาวแพที่กลุ่ม
ที่ครอบครัวออกมาใช้
พื้นที่ข้างแพอาบน้ำให้



ภาพที่ 4.197
บรรยากาศการใช้
ชีวิตของแพคุณสุใจ
(แพเลขที่16)



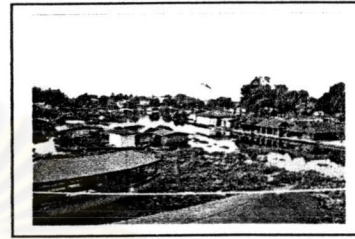
ภาพที่ 4.198 การแสดง
ให้เห็นว่ามองไปในคู้้ง
น้ำทางไหนก็มีแพ ใน
ภาพมองออกไปทาง
ปากน้ำท่าโพมีศาลา
ริมน้ำเห็นอยู่ลิบๆ



ภาพที่ 4.199 บรรยากาศ
อันงดงามยามเช้าใน
ชุมชน ในภาพมองออกไป
จากฝั่งตลาดเทศบาลสู่
โค้งลำน้ำตอนบนของพื้นที่
ศึกษา



ภาพที่ 4.200ภาพ
บรรยากาศการ
รวมกัน ดิคุกัน
ในน้ำของชาวแพ



ภาพที่ 4.201
บรรยากาศ
ชุมชนเรือนแพ
ในคู้้งน้ำ

จากบรรยากาศชาวแพสองฟากฝั่งเต็มไปด้วยชีวิต ทั้งชีวิตชาวแพที่นี่ยังน่าสนใจ ถึงแม้จะไม่หลากหลายเท่าที่มีในอดีต “ยังเห็นผู้คนนอนเอกเขนกรับลมเย็นในแพ โดยเปิดหับเผยรับลมเกือบทุกด้าน มีหญิงชวากำลังซักผ้าที่ระเบียงแพโดยมีหมอนนอนเอนเฝ้า” ทำให้เราทราบถึงวิถีชีวิตชาวแพที่มีชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย บางทีเราจะได้เห็นชาวแพที่นี้ในฝั่งตรงข้ามตลาดสดเทศบาลกำลังชะมกเขม้นทำขนมหวานมาส่งในด้วตลาดอยู่เนืองๆ ช้างๆ เรือนแพแต่ละหลังยังผูกเรือลำปั่นบ้าง เรือหมูบ้าง เรือบดบ้าง จอดเทียบไว้ หากมีธุระปะปังใดใดจะได้ใช้พายไปยังตลาดที่อยู่ใกล้ๆ เรือนแพบางหลังเจ้าของคงจะรักธรรมชาติ จึงได้ปลูกแปลงไม้ดอกไม้ประดับ เช่น พุทธรักษา เตยไว้บนแพปลูกบวบเพิ่มสีสันให้กับเรือนแพ นอกจากนี้ยังมีลักษณะที่ไม่สามารถมองด้วยตาเห็นคือ ความสัมพันธ์ภายในชุมชนเรือนแพที่รู้จักมักคุ้นกันเป็นอย่างดี ในแต่ละบริเวณคู้้งน้ำก็จะรู้จักกันหมด ซึ่งการศึกษาในแง่ความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมนี้อาจสามารถรับรู้มาจากลักษณะทางกายภาพที่เกิดขึ้นได้ เช่นทางเข้าเรือนแพที่มีการเข้าที่หน้าท่าเดินผ่านบ้านของเจ้าของท่ามาถึงริมตลิ่งที่จะลงแพตนเอง หรือการใช้ทางเดินร่วมกันเหมือนลักษณะชอยในการเดินแล้วแยกไปเข้าแพแต่ละคนถ้าแพมีการซ้อนชั้นกันออกไป เหล่านี้ล้วนแต่เป็นการส่งเสริมลักษณะเอกลักษณ์ในพื้นที่ศึกษาที่ไม่มีที่อื่นเพราะโดยทั่วไปลักษณะการตั้งแพในประเทศไทยจะไม่ค่อยมีการซ้อนชั้นออกไปดังที่กล่าวไปในข้างต้นด้วยแพอาจถูกกระแสน้ำพัดพาไปได้(แต่ในลำน้ำสะแกกรังที่นี้โชคดีที่กระแสน้ำไม่รุนแรงมาก นอกจากบางปีฤดูน้ำหลากมีมากกว่าปกติเท่านั้น บางทีถ้าน้ำขึ้นมากก็ท่วมสูงจากเดิมทีละ2-3เมตรก็มีท่วมเข้ามาในบริเวณวัดโบสถ์และวัดพิชัยปุณาราม) แต่ชุมชนแพที่นี้มีลักษณะการช่วยเหลือกันทั้งการสัญจร หรือการผูกแพเชื่อมต่อกันช่วยแพที่อยู่ซ้อนชั้นไกลออกไปในคู้้งน้ำให้ไม่ถูกกระแสพัดไปเป็นลักษณะเด่นทางเอกลักษณ์ที่เข้มแข็งของชุมชนเรือนแพที่นี้



ภาพที่ 4.202 เรือนแพที่ปลูก
เตยหอมไว้รอบๆ



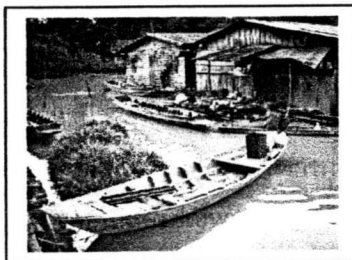
ภาพที่ 4.203 ความเป็นละแวก
บ้านที่ติดติดกันซ้อนชั้น



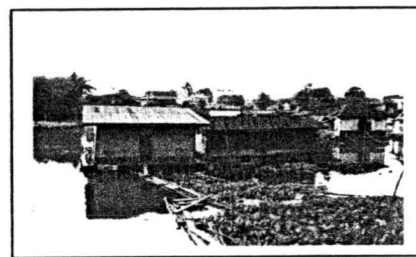
ภาพที่ 4.204 ชาวชุมชนพายเรือน
ไปมาหาสู่กันแบบดั้งเดิม



ภาพที่ 4.205 บรรยากาศหน้า
แพที่ตั้งตามของแพข้างแพคุณ
ยายอัมพร



ภาพที่ 4.206 บรรยากาศเรือนแพที่ปลูก
เตยหอมไว้รอบๆมีเรือจอดเทียบเป็นการ
ใช้ชีวิตแบบดั้งเดิมมา



ภาพที่ 4.207 บรรยากาศการอยู่ร่วมกัน
ของชาวแพโดยทางเข้ามีหลังเดียวแต่
ทำทางเชื่อมต่อไปแพข้างๆ

นอกจากนี้ในสองฟากฝั่งบนตลิ่งยังเต็มไปด้วยบรรยากาศวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม มีทั้งตลาด วัดที่สืบสานต่อวัฒนธรรมกันมารุ่นต่อรุ่น อย่างเช่น ตลาดเช้าของตลาดเทศบาลเมืองอุทัยธานีริมตลิ่งในพื้นที่ศึกษาจะสะท้อนภาพวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชาวแพและชาวชุมชนในลุ่มน้ำของอุทัยธานีได้เป็นอย่างดี มีสินค้าพื้นเมืองของชุมชนและจังหวัดมาขายมากมาย เช่นปลาแรด ขนมัง ผลไม้หลากหลายชนิดมาวางขายกัน ถือว่าเป็นตลาดเช้าที่ขึ้นชื่อของบริเวณโดยรอบจังหวัดและพื้นที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง เพราะบางทีก็มีคนจากต่างที่ต่างอำเภอหรือจังหวัดใกล้เคียงเข้ามาจับจ่ายใช้สอย และขายของกันเป็นจำนวนมากถือเป็นย่านการค้าสำคัญของบริเวณนี้ ซึ่งตัวอย่างจากการสัมภาษณ์พ่อค้าแม่ค้าบางคนทำให้บอกได้ว่า ไม่ใช่แต่เฉพาะชาวชุมชนที่นำของในท้องถิ่นมาขายแลกเปลี่ยนกันเท่านั้น คนต่างที่ก็เข้ามาด้วยทั้งคนชยันนาท นครสวรรค์ ด้วยเห็นว่าที่ค้าขายดี



ภาพที่ 4.208 ทำน้ำที่
ตลาดตรงนี้ยามตลาด
เช้าและเย็นเป็นที่ตั้ง
ของร้านขายอาหารจาก
คนนอกพื้นที่ศึกษา



ภาพที่ 4.209 ความ
เป็นย่านตลาดที่คนใน
พื้นที่และนอกพื้นที่ใช้
พบปะกันทั้งเชิงการค้า
และเชิงปฏิสัมพันธ์

นอกจากนี้การอยู่ร่วมเป็นชุมชนของที่นี่ ยังเป็นแบบถ้อยทีถ้อยอาศัยมีการช่วยเหลือเอื้อกัน มีการแบ่งปันตั้งแต่สิ่งของเครื่องใช้ในลุ่มน้ำเพื่อนบ้านกันตลอดจนพื้นที่ริมตลิ่งที่ใช้ร่วมกัน หรือการใช้ทางสัญจรทั้งบนตลิ่งและในน้ำที่มีการใช้ทางเดินลูกบวบพาดต่อกันไปเชื่อมแพที่อยู่ลุ่มน้ำใกล้เคียง ถือเป็นวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันในชุมชนที่เต็มไปด้วยน้ำและความช่วยเหลือกันซึ่งหาได้ยากจากสังคมปัจจุบันทั้งการอยู่ร่วมกับธรรมชาติที่งดงามจึงทำให้ชาวแพส่วนใหญ่อยากที่ใช้ชีวิตกันที่นี่ต่อไปจนลูกหลาน โดยจากการสัมภาษณ์ชาวแพบางจุดเมื่อเดือนสิงหาคม-เดือนตุลาคม พ.ศ.2547 ก็จะมีแง่มุมทัศนคติในการอยู่ที่นี่ซึ่งผู้ศึกษาประมวลมาดังตัวอย่างต่อไปนี้

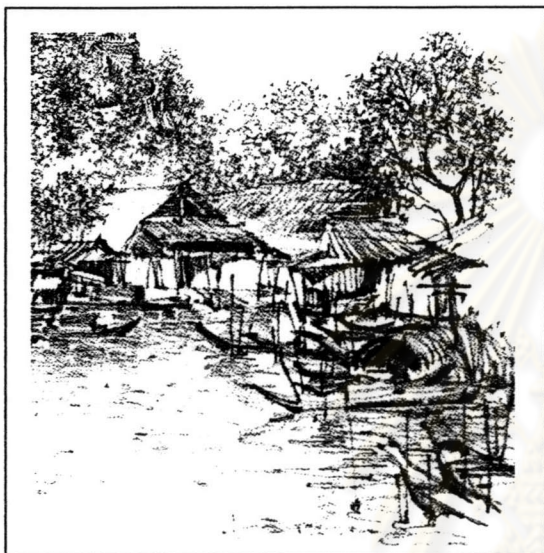
○ คุณยายสมศรี(แพเลขที่28/1-บริเวณสะพานพัฒนาภาคเหนือ) อยู่มาตั้งแต่อายุ 19 ปีเดิมเป็นชาวประมงใช้จวนแหจับปลาที่นี่มาก่อน แล้วมาสร้างแพอยู่ร่วมกับสามี อยากอยู่ที่นี่เพราะสังคมดีมีการช่วยเหลือกัน นอกจากนี้ยังรู้สึกเย็นสบายกว่าบนบกหรือที่เรียกกันตามภาษาปากในชุมชนว่า “เย็นน้ำสบายน้ำ”

- คุณรัตนา เก่งทันยกร(ญ)(แพ เลขที่26-บริเวณสะพานพัฒนาภาคเหนือ) อยากอยู่แพต่อไปยังงี้ก็ไม่ย้ายไปไหน เพราะตนเองเกิดมากับแพก็ต้องอยู่กับแพต่อไปและอยากให้ลูกหลานได้สืบทอดตรงนี้ต่อไปด้วย
- คุณน้ำสตีตย์(ญ)(แพ เลขที่ 44-บริเวณสะพานพัฒนาภาคเหนือ) อยากอยู่ที่นี้เพราะสบายน้ำ แต่ก็ปัญหาที่ภาครัฐไม่ค่อยดูแลเอาใจใส่ และเคยไล่ตนเองจากแพเดิมที่อยู่หน้าศาลากลางจังหวัด(โครงการสร้างทางเดินคอนกรีตริมน้ำของทางราชการ) อยากให้ภาครัฐ มาส่งเสริมแก่เศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้น(ผู้ศึกษาจะกล่าวต่อไปในบทต่อไปเรื่องปัญหา)
- คุณพงษ์ไทย(ช)(แพ เลขที่41/2-บริเวณสะพานพัฒนาภาคเหนือ) ปัจจุบันใช้ชีวิตประจำวันบนแพอย่างเดียวไม่ใช้พื้นที่บนฝั่งเลย แต่มีบ้านมารดาบนฝั่งในละแวกแถวนี้ ใช้ชีวิตที่นี้สภาพแวดล้อมดี สังคมดี
- คุณยายสมหวัง กอบสาภิกรรม(แพ เลขที่74-บริเวณสะพานพัฒนาภาคเหนือ) อายุ 72 ปี อยู่มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 โดยลูกๆอยู่มาก่อน ที่ย้ายมาอยู่ก็เพราะชอบอยู่แล้วสบาย ทำมาค้าคั่งเพราะแถบนี้เป็นย่านหลายอย่าง
- คุณน้ำบรรจง(ญ) (แพ เลขที่56/1-บริเวณสะพานพัฒนาภาคเหนือ) อยู่ที่นี้แล้วสบายมาก อยากอยู่ต่อไปเรื่อยจนรุ่นลูกหลาน และเป็นบ้านบรรพบุรุษตกทอดมาอยากรักษาตรงนี้ไว้
- คุณรุ่งฟ้า(ญ) (แพ เลขที่26-บริเวณสะพานพัฒนาภาคเหนือ) อยู่แพมา 8 ปี โดยซื้อต่อมา 35,000บาท ซึ่งแพอายุ 100 กว่าปี เป็นแพไม้สักทั้งหลัง ประตูไม้แกะสลักทั้งหมด มีลายฉลุไม้ตกแต่งแบบขนมปังขิงรอบบริเวณชายคา(GINGER BREAD) และยังรู้สึกชอบและภูมิใจในแพตัวเองมาก รู้สึกว่าแพสวยมาก ภูมิใจที่อยู่ที่นี่ อยู่แล้วสบาย
- คุณป้าสุขใจ(ญ) (แพ เลขที่16-บริเวณสะพานพัฒนาภาคเหนือ) อยู่แพ 2 หลังเชื่อมกัน แล้วไปเชื่อมกับบ้านบนตลิ่งอีก 1 หลังที่อยู่มากกว่า 80 ปี โดยเห็นว่า ไม่อยากย้ายไปที่ไหนอยากอยู่ที่นี้ต่อไปจนชั่วลูกชั่วหลาน และเห็นว่าแพของตนสวยจึงอยากเก็บไว้เป็นมรดกให้ลูกหลาน โดยเป็นเรือนแพไม้สักทองทั้งหลังและพื้นไม้ปูเรือนมีหน้ากว้างกว่า 2 ฟุตซึ่งหาได้ยากในปัจจุบัน
- แพร้านอาหารของคุณคณิต(ช) (แพ เลขที่271-บริเวณใกล้วัดพิชัยปุณาราม) ตอนแรกก็อยู่มาก่อน แล้วมาเปิดเป็นร้านแพอาหารเล็กๆ โดยเห็นว่าแพที่นี้สวยมาก มีธรรมชาติและสภาพแวดล้อมที่งดงาม สภาพลำน้ำก็ไม่เน่าเสีย
- คุณสำราญ พุ่มพวง(ญ) (แพ เลขที่34-บริเวณตอนกลางของลำน้ำในพื้นที่ศึกษา) อยากอยู่ที่นี้มากเพราะอยู่แล้วเย็นสบายดี แต่บางช่วงก็ต้องแบกภาระค่าเปลี่ยนลูกบวบที่มีราคาสูงเหมือนกัน(ผู้ศึกษาจะกล่าวต่อไปในบทต่อไปเรื่องปัญหา)
- คุณสรวาย สุดเขต(ญ) (แพ เลขที่20-บริเวณตอนกลางของลำน้ำในพื้นที่ศึกษา) อายุ 74 ปี อยู่ที่นี้มานาน อยู่กันมารุ่นต่อรุ่นนับเป็น 100 ปี โดยคุณยายบอกว่าจะอยู่ที่นี้ต่อไปและให้ลูกหลานอยู่เป็นมรดก เพราะอยู่มาตั้งแต่รุ่นทวดของยายโดยมีอาชีพปลาตีอวนมาก่อน ปัจจุบันก็มีการใช้พื้นที่ตลิ่งปลูกพืชขาย เช่นพืชผักสวนครัวและยังปลูกเตยหอมกับว่านมหากาฬ(รักษาโรคเรื้อรัง, งูสวัด)ไว้ขายกับใช้เองด้วย
- คุณตาลำพิ่ง กลิ่นจัน(ช) (แพ เลขที่216/1-บริเวณหน้าตลาดเทศบาล) อายุ 69 ปี มีอาชีพทำแพตัดผมและภรรยาค้าขายในตลาด โดยอยู่ที่มากกว่า 60 ปี อยากอยู่ที่นี้เพราะทั้งสวยและเป็นที่ทำมาหากินมานานแล้ว และยังอยู่ใกล้ย่านการค้าตลาดเทศบาลก็ยังสะดวกหาซื้อข้าวของเครื่องใช้ได้ง่าย ไม่อยากย้ายขึ้นบก อยากอยู่ชั่วลูกชั่วหลาน จะอยู่ช่วยกันพัฒนาชุมชนที่นี้ ปัจจุบันตนเองก็มีภารกิจที่ทำเองมานานแล้ว คือ เก็บขยะแถบบริเวณนี้

ทั้งหมด เพราะเห็นว่าในอนาคตบริเวณนี้จะไม่สวยงามและเกิดความสกปรกถ้าไม่ช่วยกันรักษาความสะอาด ซึ่งด้วยเห็นว่าเป็นธุระของตนและชุมชนที่ต้องช่วยกันรักษาถิ่นที่อยู่และลำน้ำสะแกกรังนี้ให้คงอยู่อย่างใสสะอาดตามเดิม โดยจะไม่รอความช่วยเหลือจากภาครัฐเพราะลำน้ำไม่ค่อยได้เรื่อง

○ คุณยายอัมพร(ญ) (แพ เลขที่ 144-บริเวณตอนกลางของลำน้ำในพื้นที่ศึกษา) อายุ 74 ปี รู้สึกว่าอยู่แพที่นี่แล้วสบายดี อยากอยู่ต่อไป ลูกๆหลานๆก็ชอบอยู่และสมัครใจจะอยู่ต่อไปเป็นเป็นมรดกตกทอด

จากข้อมูลต่างๆเหล่านี้เป็นหลักฐานพิสูจน์ว่าถึงอยู่เรือนแพกันบนน้ำแต่ก็ยังคงอยู่เป็นชุมชนและเป็นสังคมที่เข้มแข็งได้



ภาพที่ 4.210 ภาพแสดงวิถีชีวิตที่มีในปัจจุบัน



ภาพที่ 4.211 ภาพแสดงวิถีชีวิตที่มีในปัจจุบัน

4.2.2. สภาพสังคมเศรษฐกิจชุมชนเรือนแพ

ลักษณะสภาพทางสังคมเศรษฐกิจของชุมชนเรือนแพที่ใช้ประโยชน์จากการมีวัฒนธรรมประจำถิ่นและเป็นที่รวมกิจกรรมของพื้นที่หลายอย่าง ก่อเกิดอาชีพที่เป็นอาชีพเฉพาะท้องถิ่นขึ้นมาหลายแบบโดยมีการสืบทอดกันรุ่นต่อรุ่นมาจากครั้งบรรพบุรุษ

4.2.2-ก. กิจกรรมอาชีพภายในชุมชนเรือนแพ

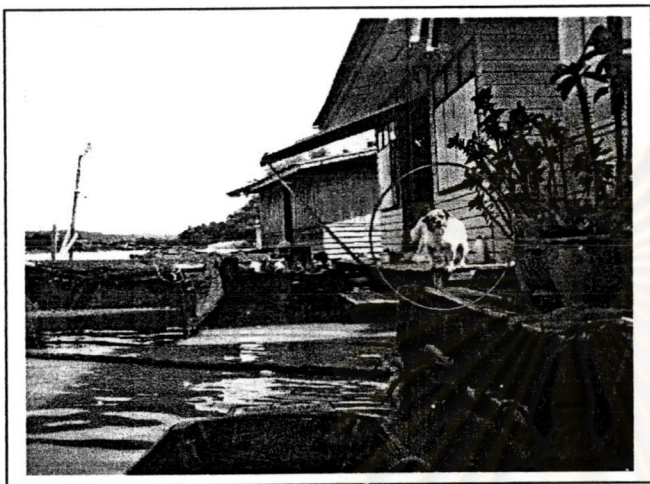
กิจกรรมในชุมชนเรือนแพที่เกิดขึ้นที่นี่ได้กล่าวมาข้างต้นบ้างแล้วโดยกิจกรรมเด่นๆของที่นี่แจกแจงได้ดังนี้

ก. กิจกรรมตามอาชีพ

ก.1 เลี้ยงปลาในกระชัง

รูปแบบกิจกรรมการเลี้ยงปลาในกระชังของที่นี่มีรูปแบบพัฒนามาจากอาชีพประมงในลำน้ำ โดยเปลี่ยนจากออกไปหาปลาเป็นเลี้ยงเองไม่ต้องเสียเวลาและแรงงานออกไปหาเหมือนก่อน แต่อาชีพประมงและหาปลาในชุมชนก็ยังมียู่เพราะการทำกระชังปลาต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูงดังนั้นถ้าเงินทุนไม่พอเลี้ยงไปก็จะเสียมาก ดังบทสัมภาษณ์คุณสติติย์(แพ เลขที่ 44)ให้ความเห็นว่า “อยากเลี้ยงปลากะชังเพราะรายได้แต่ถ้าดูไม่ดี ปลาตายทั้ง

กระชังก็จะขาดทุนเอาได้” การเลี้ยงปลาในกระชังที่นี้จัดเป็นอาชีพที่มีรายได้ดีอย่างปลาแรดขายได้ กิโลกรัมละ 70-75 บาท แต่ต้องมีการเฝ้าระวังที่ดีด้วยเพื่อป้องกันปลาตาย ถูกขโมย หรือน้ำที่เลี้ยงเน่าเสีย บางที่มีการเลี้ยงสุนัขไว้เฝ้ากระชังปลาที่มีอย่างแพเลขที่ 290 มีการเลี้ยงสุนัขไว้บนแพไว้เฝ้ากระชังปลาในตอนกลางคืนและตอนกลางวันที่ตัวเจ้าของแพไม่อยู่ การเลี้ยงปลาในกระชังของที่นี่เหมือนการเลี้ยงแบบกึ่งธรรมชาติเพราะเลี้ยงในลำน้ำแล้วหากระชังมากันเป็นขอบรอบ

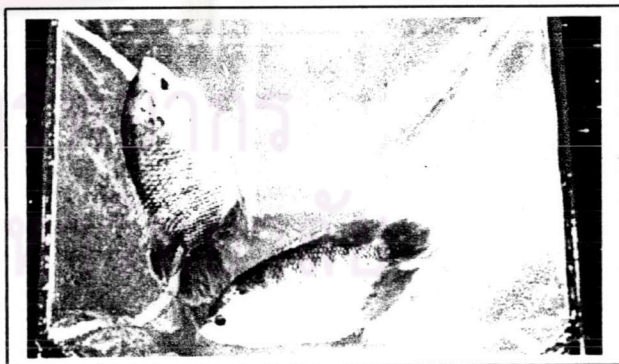


ภาพที่ 4.212 ภาพการเลี้ยงสุนัขไว้เฝ้ากระชังปลาของแพเลขที่290

และตามที่ชุมชนเรือนแพแห่งนี้เป็นแหล่งการเลี้ยงปลาในกระชัง ชาวเรือนแพเหล่านี้ส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพทำการประมงในช่วงเช้าหลังจากที่ได้ปลามาจะนำมาชำแหละ เสียบบ้างเป็นแฉง ผึ่งให้แห้ง อย่างรมควันทำเป็นปลาแห้ง และนำไปขายในตลาด โดยตามเรือนแพริมน้ำเหล่านี้ที่มีกระชังปลาจะเลี้ยงพวกปลาดุก ปลาแรด และปลาเทโพ เพราะเหมาะกับลำน้ำที่นี้ หาพันธุ์ปลาง่ายและราคาดี ซึ่งตามปกติปลาแรดที่เลี้ยงในกระชังจะไม่คาวเหมือนปลาแรดที่เลี้ยงในบ่อดินอยู่แล้ว แต่ปลาแรดในกระชังของที่นี่นับว่าขึ้นชื่อมาก เพราะเนื้อแน่นนุ่มและหวาน บางคนกล่าวว่า เป็นเพราะน้ำที่มีการไหลเวียนดีและอาจมีแร่ธาตุบางอย่างอยู่ ปลาแรดจึงมีเนื้อนุ่ม

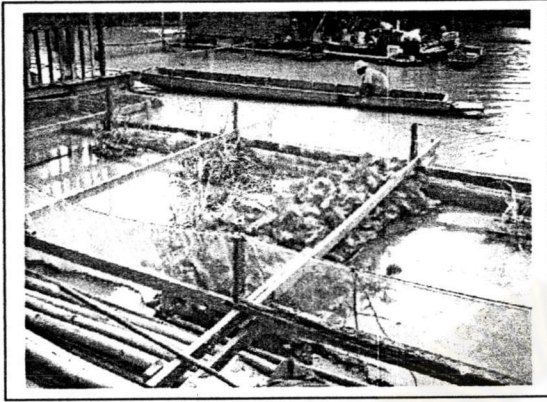


ภาพที่ 4.213 ภาพปลาแรดในกระชังที่เลี้ยงในชุมชนเรือนแพ

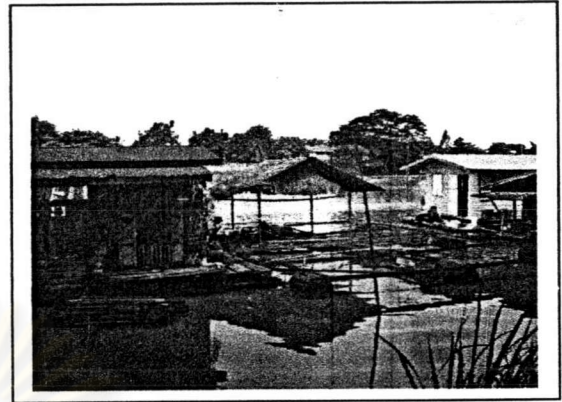


ภาพที่ 4.214 ภาพปลาแรดในกระชังที่เลี้ยงในชุมชนเรือนแพมีลักษณะสมบูรณ์

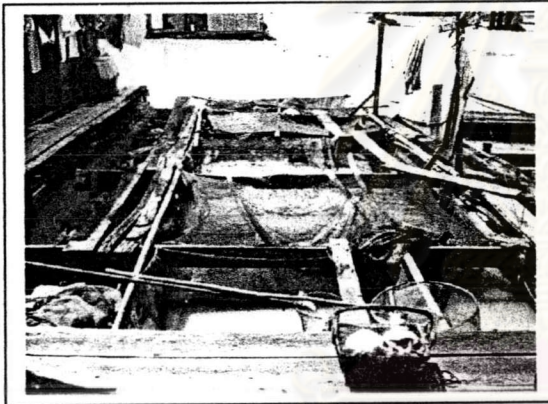
และด้วยตามความสำคัญของการเลี้ยงปลาในกระชังในชุมชนที่นี้ นั้น ก็ก่อให้เกิดเป็นโครงการกระชังปลาหลวงในพระราชดำริ โดยได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ ผลักดันให้เป็นสินค้าขึ้นชื่อประจำท้องถิ่นอีกด้วย (ซึ่งเรือนบางแพมายึดอาชีพนี้ก็เพราะมีโครงการนี้เกิดขึ้น : บทสัมภาษณ์คุณอนงค์ แพเลขที่298 หน้าวัดพิชัยบูรณาราม)



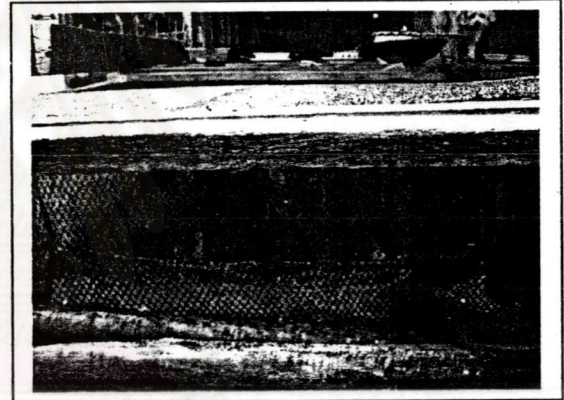
ภาพที่ 4.215 ภาพกระชังเลี้ยงปลาของ
เรือนแพคุณฉลอง สุดเขต แพเลขที่55/1



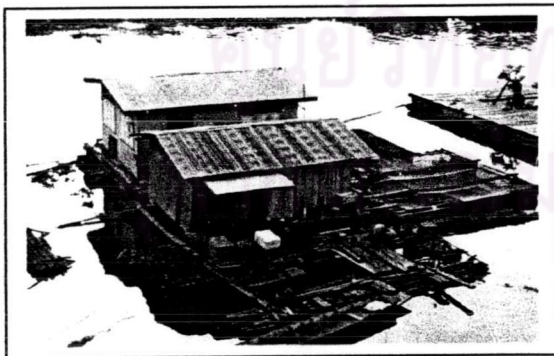
ภาพที่ 4.216 ภาพกระชังเลี้ยงปลาของ
เรือนแพคุณอำนาจยเสื่อพุม แพเลขที่ 128



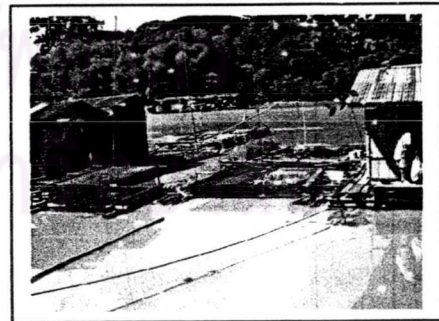
ภาพที่ 4.217 ภาพกระชังเลี้ยงปลา
ของเรือนแพคุณอนงค์ แพเลขที่ 298



ภาพที่ 4.218 ภาพกระชังเลี้ยงปลา
ของเรือนแพคุณอนงค์ แพเลขที่ 298



ภาพที่ 4.219 บรรยากาศการเลี้ยงปลาในกระชังของชาวแพ

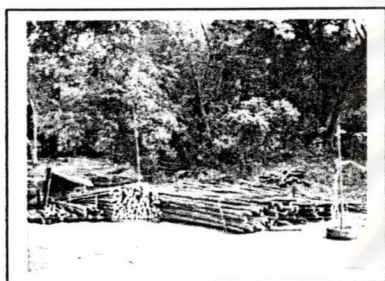


ภาพที่ 4.220 ภาพกระชังปลาของแพเลขที่290 ซึ่งถือ
ว่าเป็นกระชังปลาเจ้าใหญ่ในบริเวณนี้

และด้วยตามความสำคัญของการเลี้ยงปลาในกระชังในชุมชนที่นี้นั้น ก็ก่อให้เกิดเป็น “โครงการกระชังปลาหลวงในพระราชดำริ” โดยได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ ผลักดันให้เป็นสินค้าขึ้นชื่อประจำท้องถิ่นอีกด้วย (ซึ่งเรือนบางแพมาชืดอาชีพนี้ก็เพราะมีโครงการนี้เกิดขึ้น : บทสัมภาษณ์คุณอนงค์ แพเลขที่298 หน้าวัดพิชัยบูรณาราม)

ก.2 เกษตรกรรมชายน้ำ

กิจกรรมการเกษตรที่อยู่คู่กับชุมชนมาช้านานแล้ว โดยการทำเกษตรกรรมนี้จะยึดเรื่องปากท้องไว้บริเวณในครัวเรือนก่อนแล้วถ้าเหลือจากใช้ในครอบครัวจึงนำไปขายในตลาดเทศบาล ส่วนใหญ่จะทำการเกษตรกันริมตลิ่งส่วนใหญ่บริเวณที่หน้าของตนเองโดยมีการเพาะปลูกพืชผักสวนครัวและสมุนไพรต่างๆโดยเน้นที่การใช้พื้นที่จำกัดจึงต้องเลือกพันธุ์พืชที่ใช้พื้นที่น้อยในการปลูก เช่น พริก ผักบุ้งชายน้ำ เพราะพื้นที่ริมตลิ่งอาจต้องแบ่งกันใช้สอยในบริเวณที่มีแพหนาแน่น หรือในน้ำบริเวณรอบแพตัวเอง เช่นพวกเตยหอม ผักบุ้ง แต่ก็มีบ้างที่ทำเป็นอาชีพหลักไม่คำนึงถึงการนำมาอุปโภคในครอบครัวก่อนโดยทำเป็นแปลงเพาะชำลอยน้ำเพื่อนำผลผลิตไปขายในตลาดและส่งขายพ่อค้าที่มาจับซื้อก็มี(ดังรูปข้างล่าง) ในการใช้พื้นที่ตลิ่งข้างตลิ่งนั้นจะมีบ้างที่เลยเข้าไปในแผ่นดินเช่นในป่าโดยจะทำป่าไผ่ปลูกขายคนในพื้นที่เป็นอาชีพที่เกิดเฉพาะในพื้นที่นี้เพราะเลี้ยงไผ่ไว้ใช้และขายเพื่อซ่อมแพ อย่างแพของคุณยายอัมพร(แพเลขที่144) บริเวณใกล้วัดอุโบสถารามก็เป็นเจ้าของป่าไผ่โดยมีการทำป่าไผ่ในป่าด้านหลังแพที่ต้องเดินเข้าไปประมาณ 100 เมตร



ภาพที่ 4.221 ภาพการทำป่าไผ่ในป่านแผ่นดินด้านหลังชุมชนแพ



ภาพที่ 4.222 ภาพการทำเรือนชำพืชผักพร้อมเลี้ยงปลาระวังของชาวแพ



ภาพที่ 4.223 ภาพการปลูกเตยหอมและผักบุ้งลอยน้ำบริเวณชายแม่น้ำสะแกกรัง

ก.3 กิจกรรมทางอาชีพอื่นๆ

นอกจากกิจกรรมข้างต้นแล้วยังมีกิจกรรมอื่นที่สำคัญในพื้นที่ศึกษา ที่มีมากก็คืออาชีพค้าขาย เช่น เปิดร้านขายน้ำหรือขายกาแฟบนตลิ่งใกล้ๆกับแพตนเอง เช่น เรือนแพของคุณองค์(แพเลขที่ 289)ที่เดินขึ้นมาขายน้ำและน้ำแข็งริมถนนศรีอุทัยบริเวณวัดพิชัยปุณารามโดยเดินขึ้นมาเพียง50-60เมตรก็ถึงร้านตนเองแล้ว หรืออย่างแพคุณฉลอง สุดเขต(แพเลขที่ 55/1) จะมีร้านกาแฟบนตลิ่งใกล้ๆกับแพโดยเป็นลักษณะร้านในเรือนแถวไม้ละแวกวัดพิชัยปุณาราม และยังมีอาชีพรับจ้างทั่วไปทั้งบนฝั่งและในน้ำโดยบนบกนั้นชาวแพจะขึ้นฝั่งไปรับงานต่างๆตามแต่ความสามารถของตนกันไป เช่น รับจ้างก่อสร้าง รับจ้างแบกของในตลาดเป็นต้น ตัวอย่างก็เช่นแพของคุณสำราญ พุ่มพวง(แพเลขที่ 34)ในบ้านมี 5 คนที่ขึ้นฝั่งไปตอนกลางวันไปรับจ้างสร้างและซ่อมบ้านที่อยู่ในบริเวณรอบๆใกล้เคียงพื้นที่ศึกษา(จากการสัมภาษณ์คุณประนองผู้เป็นลูกสาวคุณสำราญ) ส่วนในน้ำก็จะมีมารับจ้างพายเรือข้ามฟากหรือรับจ้างพายเรือนำเที่ยวชุมชนชาวแพสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการใกล้ชิดกับชุมชนและธรรมชาติ

นอกจากนี้อาชีพที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่นี้ก็คือรับเหมาสร้างหรือซ่อมแพและรับเหมาเปลี่ยนลูกบวบ ด้วยข้อจำกัดของแพที่จะต้องมีการซ่อมฐานลูกบวบทุกๆ 3-5 ปีแล้วแต่การชำรุดจากนั้นก็จะมีขอแรงคนในชุมชนมาช่วยกันยึดลูกบวบแล้วเจ้าของแพก็จะตอบแทนด้วยการเลี้ยงอาหารหรือให้เป็นข้าวของเงินทองเพื่อเป็นสินน้ำใจเล็กน้อย แต่ก็มีบางครัวเรือนที่เฝ้าระวังคนในชุมชนกว่าขวางด้วยอาจเพราะย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชนได้ไม่นานพอที่จะเป็นที่มักคุ่นของชุมชนเอง ชาวแพเหล่านี้จึงต้องใช้วิธีจ้างคนในพื้นที่ที่มีความชำนาญและเมื่อผู้จ้างถูก

จ้างหลายครั้งจึงยึดเป็นอาชีพเลยด้วยเห็นว่ารายได้โดยการเปลี่ยนลูกบวบที่หนึ่งบางทีก็ได้ค่าตอบแทนเป็นหลัก
หมื่นก็มีซึ่งผู้รับเหมาทำแพนี้ก็จะไปติดต่อขอซื้อไม้ลูกบวบจากแพที่มีการปลูกขายโดยมีราคาอยู่ที่ลำละ 30-35 บาท

ข. กิจกรรมการท่องเที่ยว

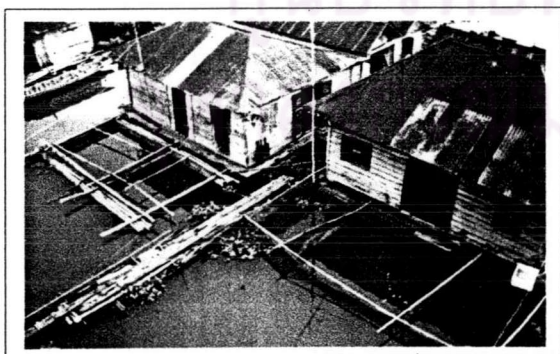
นอกจากกิจกรรมข้างต้นที่กล่าวมาแล้วนั้นในพื้นที่ศึกษายังมี กิจกรรมสำคัญในรูปการท่องเที่ยวทั้งจากใน
ชุมชนเอง ภาครัฐและภาคเอกชนที่เล็งเห็นตรงจุดนี้ทำให้พื้นที่ศึกษาสามารถเป็นจุดแข็งข้อดีที่เกิดขึ้น เพื่อการ
พัฒนาชุมชนแต่ทางภาครัฐก็ควรจะต้องเข้ามาดูแลบทบาทของชุมชนให้ชัดเจน ไม่ใช่เอาการท่องเที่ยวมาเป็นตัวทำลาย
วิถีชีวิตและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่มีอยู่ เพราะนักท่องเที่ยวที่มาชมที่นี้จุดประสงค์ก็ต้องการสัมผัสกับวิถีชีวิตและ
วัฒนธรรมเหล่านี้ (ซึ่งจะกล่าวถึงในบทต่อไปเรื่องบทบาทการท่องเที่ยวกับชุมชนเรือนแพที่นี่)

ค. กิจกรรมจากภาครัฐ

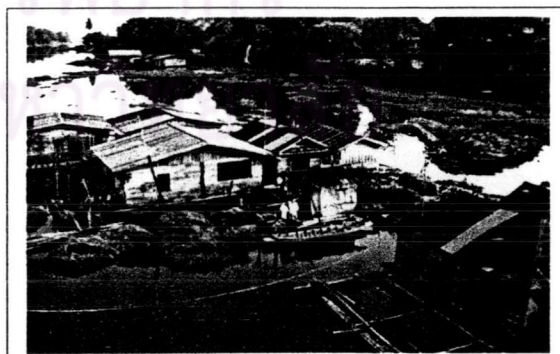
กิจกรรมจากภาครัฐและราชการนั้น ส่วนมากเกิดจากการจัดงานประเพณี เช่นงานลอยกระทง ที่ทำให้เกิด
กิจกรรมต่างๆในชุมชนเรือนแพ ให้เป็นที่รู้จักและส่งเสริมคุณค่าทางสังคมให้กับชุมชนแพที่นี่ (ซึ่งจะกล่าวถึงในบท
ต่อไปเรื่องบทบาทของภาครัฐที่มีกับชุมชนเรือนแพในพื้นที่ศึกษา)

4.2.2-ข. บทบาทความสำคัญทางสังคมกับเศรษฐกิจที่มีต่อชุมชน

ตามที่กล่าวมาแล้วว่าอาชีพของชาวแพนี้ก็มีอยู่ในเรื่องเกษตรกรรมและค้าขาย บางบ้านก็ขึ้นบกไปทำสวน
ผลไม้ในบริเวณใกล้เคียง แล้วนำผลผลิตที่ได้มาขายริมแม่น้ำสะแกกรังนั่นเอง โดยมีเงาะเป็นผลไม้อยอดนิยมใน
ขณะนี้ เมื่อทำสวนเสร็จก็จะกลับมาพักที่เรือนแพดั้งเดิม แต่ชีวิตชาวแพส่วนใหญ่ก็จะประกอบอาชีพไม่ไกลจากที่
พักมากนัก บางแพก็มีการเลี้ยงปลาในกระชัง เช่นปลาสร้อย ปลาเทโพ และที่ขึ้นชื่อก็คือปลาแรด แล้วนำไปขายที่
ตลาดเทศบาลนั่นเอง บางแพก็มีการปลูกเตยไว้ประดับไว้กิน และไว้ขายด้วย รวมทั้งที่สำคัญมีการปลูกไม้เพื่อขาย
และยังเป็นประโยชน์ สามารถนำมาใช้ซ่อมแซมแพได้ด้วย (นำมาเป็นลูกบวบ) โดยอาชีพเหล่านี้จะเป็นมาตรฐานวัด
สภาพความเป็นอยู่และสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนเรือนแพที่นี่ได้เป็นอย่างดี



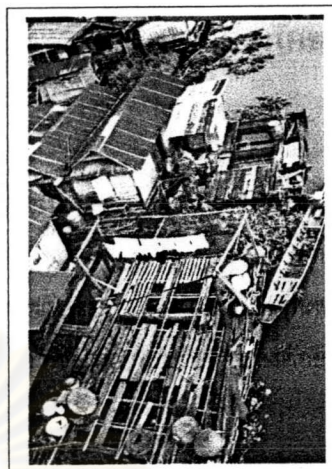
ภาพที่ 4.224 แสดงสภาพความเป็นอยู่
การเลี้ยงปลาในกระชัง



ภาพที่ 4.225 เรือนแพที่ปลูกเตยหอมไว้รอบๆ



ภาพที่ 4.226 ภาพ
แสดงการอยู่ร่วมกัน
เป็นชุมชนหน้าตลาด
ที่สามารถขึ้นไป
ประกอบอาชีพ
ค้าขายได้ง่าย



ภาพที่ 4.227 ภาพ
แสดงสภาพความ
เป็นอยู่กับภาวะที่
ต้องดิ้นรนกับ
สภาพทาง
เศรษฐกิจ



ภาพที่ 4.228 ภาพ
แสดงปลาแรดทอด
ผลผลิตจากชุมชน
ชาวแพที่มีผลต่อ
สภาพเศรษฐกิจ
ชุมชนที่เป็นอย่าง

ก. การประกอบอาชีพของประชากรในชุมชนชาวแพ

จากการสำรวจของเทศบาลนครอุทัยธานี เมื่อปี พ.ศ. 2536 เกี่ยวกับอาชีพของประชากรในชุมชนชาวแพ พบว่า จากประชากรชาวแพทั้งหมด 259 ครอบครัว (สำรวจเฉพาะผู้นำครอบครัวเพียงอย่างเดียว แล้วนำผลมาสรุป แทนครอบครัวนั้น) พบว่ามีอาชีพต่างๆ ดังนี้

1. ค้าขาย	49 ครอบครัว	คิดเป็นร้อยละ 18.92
2. รับจ้าง	97 ครอบครัว	คิดเป็นร้อยละ 37.45
3. รับราชการ	3 ครอบครัว	คิดเป็นร้อยละ 1.16
4. อื่นๆ (เช่น ประมงและเกษตรกรรม)	110 ครอบครัว	คิดเป็นร้อยละ 42.47

จากการวิเคราะห์คุณค่าทางสถาปัตยกรรมและสังคมวัฒนธรรมนั้น จะสังเกตเห็นได้ว่าชุมชนเรือนแพที่มีความน่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ที่เฉพาะถิ่น ซึ่งจากบทนี้ผู้ศึกษาจะนำเป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์หาค่าศักยภาพของชุมชน เพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ชุมชนต่อไป